

De Trompetter van Säkkingen.

Een Lied van den Bovenrijn,

naar het hoogduitsch

van

J. V. Scheffel.

door

W. P. R. Bouman.

Rotterdam,

H. A. Kramers & Zoon.

1877

Inhalt

EEN WOORD VOORAF.....	3
OPDRACHT VAN DEN DICHTER.	4
De Trompetter van Säkkingen.....	7
EERSTE HOOFDSTUK. Hoe de jonge Werner het Schwarzwald binnenrijdt.	7
TWEDE HOOFDSTUK. De jonge Werner bij den geestelijke in het Schwarzwald.	14
DERDE HOOFDSTUK. De Fridolinusdag.....	21
VIERDE HOOFDSTUK. De Rijnvaart van den jongen Werner.	29
VIJFDE HOOFDSTUK. De vrijheer en zijne dochter.	36
ZESDE HOOFDSTUK. Hoe de Jonge Werner bij den vrijheer Trompetter werd.....	44
ZEVENDE HOOFDSTUK. De rit naar de Bergzee.....	51
ACHTSTE HOOFDSTUK. Het concert in het paviljoen van den tuin.....	60
NEGENDE HOOFDSTUK. Les geven en Les nemen.....	67
TIENDE HOOFDSTUK. Werner in de grot der aardmannetjes.	73
ELFDE HOOFDSTUK. Het Hauensteiner oproer.	81
TWAALFDE HOOFDSTUK. Werner en Margaretha.....	90
DERTIENDE HOOFDSTUK. Het aanzoek.....	97
VEERTIENDE HOOFDSTUK. Het boek der Lieder.	104
Lieder van den jongen Werner.	104
Lieder van den Kater Hiddigeigei.....	109
Lieder van den stillen man in de grot van het aardmannetje.	115
Uit de liederen van Margaretha.	118
VIJF JAREN LATER. Werners liederen uit Welschland.	119
VIJFTIENDE HOOFDSTUK. Een wederzien te Rome.	125
ZESTIENDE HOOFDSTUK. Ontknooping en einde.....	133

[III]

EEN WOORD VOORAF.

Lang reeds heeft het mij bevreemd dat Scheffels "Trompeter von Säkkingen" niet in Nederlandsch gewaad aan onze landgenooten werd voorgesteld. Hij had er, dacht mij, niet minder aanspraak op dan — om een paar voorbeelden te noemen — Tegnér's "Frithiofs-Sage" en Reuters "Hanne Nüte un de lütte Pudel"; tusschen die beiden neemt hij zijn plaats zeker zonder aanmatiging in.

Bij zijn eerste optreden in Duitschland (Mei 1854), moge de trompetter weinig applausissement gehad hebben; van lieverlede werd hij meer gekend en beter gewaardeerd. Vijf jaren later verscheen een tweede uitgaaf, "zonder in een nieuw gewaad te zijn gestoken", zegt [IV] de dichter, "zonder dat het verzenweefsel hier verwijd en daar ingekort is geworden, ofschoon de trocheeënbouw dikwijls vrij scheef staat." Het jaar '62 zag een derden druk, en Hiddigeigei kon in het lied tot inleiding naar waarheid zeggen: "dat kosmisch ongehoorde vragen op den denker instormen, en geen orakel weet te zeggen hoe ze zullen worden opgelost; maar dat, met dat al het lied toch niet in de rommelkamer verworpen ligt." Voor dat lot werd het tot heden toe nóg bewaard, en het exemplaar dat thans voor mij ligt behoort tot de drie en vijftigste uitgaaf.

Dan moet er toch werkelijk wel iets zijn dat tot "den epischen karakterkater" aantrekt. Ik voor mij onderschrijf gaarne wat Heinrich Kurz in zijn *Geschichte der Deutsche Litteratur* daarvan zegt, ofschoon ik de aanmerkingen die hij maakt niet alle zoo volkomen kan toestemmen: "Hoeveel uiterlijke gelijkvormigheid de Trompetter met andere epische gedichten van den nieuweren tijd ook hebbe; zoo is hij toch door den geest die hem in het bijzonder bezielt, geheel van dezen onderscheiden. Dat onderscheid bestaat vooral inden frisschen, onbeschroomden humor die het dichtstuk doorstroomt, en die de echt gemoedelijke diepte der ernstige [V] plaatsen te krachtiger doet uitkomen; maar ook in die groote natuurlijkheid en waarheid der karakters, en van de schildering der voorvallen. Den dichter zijn de plaats, die hij voor zijn tooneelen gekozen heeft, de zeden, gewoonten en overleveringen des volks, in één woord, alles wat den grondslag van zijn werk vormt steeds voor den geest, zoodat de lezer alles zelf met de grootste nauwkeurigheid gadeslaat."

Met dat oordeel instemmende kon het mij niet anders dan aangenaam zijn, toen ik zag dat een hoog leeraar in de godgeleerdheid, in een hoogernstige rede verklaart, dat hij "in een uur van verpoozing het liefelijk gedicht van den auteur van Ekkehard gelezen had, en door de ydillische beschrijving van een overigens eerbiedwaardigen geestelijke in het Schwarzwald getroffen werd." (Dr. J. J. Van Oosterzee, de dogmatiek en hare toekomst, bl. 19.)

Mij, niet meer met ambtsbezigheden in een groote gemeente belast, hield de bewerking van dit dichtstuk, als afwisseling van ernstige studie, ter mijner uitspanning bezig, en te midden van zoo fellen strijd op kerkelijk en theologisch gebied gevoerd, waarin ik mij [VI] steeds betrokken gevoel, al nam ik nooit in het openbaar daaraan deel, ademde ik van tijd tot tijd de frische en verkwikkende berglucht met stil genoegen in.

En hiermede heb ik gezegd wat mij tot het openbaar maken van mijn arbeid bewoog.

Kunnen ook mijn lezers iets van dat genoegen smaken, — de schuld, weet ik, ligt alleen bij mij, indien het anders mocht wezen, — kunnen zij deelen in het genot dat mij verschaft werd, dan zal mijn besluit tot de uitgaaf gerechtvaardigd zijn.

Rotterdam.

W. P. R. B.

[VII]

OPDRACHT VAN DEN DICHTER.

“Wie is toch die blonde vreemd’ling,
 Die op ’t dak van Don Pagano
 Als een kater op en neer gaat?”
 Vroeg wel menig eerzaam burger
 Van de stad op ’t eiland Capri,
 Als hij, van de markt zich keerend,
 Naar de palmen en ’t gewelf van
 ’t Moorsche koepeldak eens omzag.
 En de brave Don Pagano
 Sprak: “dat is een zonderlinge

[VIII]

En zijn handwerk is ’t niet minder;
 Met slechts weinig reisgoed kwam hij
 Aan, leeft vergenoegd en eenzaam,
 Klautert op de ruwe bergen,
 Wandelt tusschen klip en branding,
 Een strandslijper die niet moê wordt.
 Onlangs was hij bij het puin van
 De Tiberiusvilla met den
 Heremiet aan ’t pooien.
 Wat hij doet? — Het is een Duitscher,
 En wie weet wat die al willen?
 Doch ’k zag onlangs in zijn kamer
 Veel papier — niet ekonomisch
 Was ’t in ’t midden slechts beschreven;
 ’t Zit hem, denk ik, in de hersens,
 Verzen, weet ge, flanst hij samen.”

Alzoo sprak hij. — En die vreemd’ling
 Was ik zelf; ’k heb eenzaam op het
 Rotsgevaart van ’t zuider eiland
 Ook mijn Sch[w]arzwaldslied gezongen,
 ’k Ben, als een scholier op reis, naar
 Welschland, dwalend heen getrokken,
 ’k Leerde menig kunstwerk kennen,
 Meengen slechten vetturino,
 Vlooiëbeeten ook van ’t zuiden.
 Doch des lotos’ zoete steenvrucht,
 Die ons land en volk vergeten

[IX]

Doet, en niet naar huis verlangen,
 Vond ik niet op Welschlands paden.

’t Was te Rome. Een koude winter
 Had de stad der zeven heuvelen
 Streng gepijnd — zelfs Marcus Brutus
 Niesde en hoestte van verkoudheid,
 En aan ’t reg’nen kwam geen einde;
 Daar steeg als een droom het Schwarzwald
 Voor mij op en de geschied’nis
 Van den jongen speelman Werner
 En de schoone Margaretha.
 Aan den Rijn, bij ’t graf dier beiden

Stond ik in mijn jeugd zoo dikwijls;
 Veel dat aan den Rijn begraven
 Ligt, vergeet men spoedig weder.
 Nu, gelijk den man, wien 't plotsling
 Suist in de ooren, als een teeken
 Dat de zijnen aan hem denken,
 Klonk mij de trompet van Werner
 Door den roomschen winter, door de
 Bloemenpret van 't carneval,
 Eerst van verre en telkens nader,
 En, 't kristal gelijk, dat uit de
 Fijne dunne dampgestalten
 Neerslaat en zich stralend aansluit,
 Wiessen ook van 't lied de beelden.
 Zij vervolgden mij naar Napels;
 [X]

In het groot bourbonsch museum
 Vond ik mijnen ouden vrijheer,
 Lachend dreigt hij met zijn krukstkok;
 En Pompeji binnengaande
 Zag 'k den kater Hiddigegei.
 Brommend sprak hij: "Staak 't studeeren,
 Wat zijn die antieke prullen,
 Wat die mozaiek-hond in het
 Huis des tragischen poëets zelfs,
 Tegen mij, den zelfbewusten Epischen karakterkater?"

Dat was mij te bont, — ik dacht er
 Ernstig aan, dat spook te bannen.
 Bij den broeder van de schoone
 Luisilla, bij den slimmen
 Apotheker van Sorrento
 Liet ik kleurige inkt mij mengen,
 En deed d' overtocht naar Capri.
 Hier begon ik de bezwering,
 Meenge goudgeelgroene zeevisch,
 Tal van kreeften en polypen
 Slikte ik onbarmhartig in en
 Dronk daar goeden rooden wijn bij.
 Onbarmhartig dichtend klom ik
 Op het dak — 't weerklonk daar metrisch,
 En de ban mocht mij gelukken;
 In viervoetige trocheeën
 [XI]

Lagen allen nu geketend,
 Die mij in mijn droomen stoorden.

't Werd ook tijd. Reeds wenkte naar het
 Eiland Lente met haar schoone
 Dagen; vijgeboonen kregen
 Knoppen; buiten knallen schoten,
 En het net vangt de arme wachtels,
 Over zee naar huis gevlogen;
 En 't bedroeft den zanger dat hij
 Den gevleugelden collega
 Als gebrad op tafel zien moet.
 Alles dringt mij om de pen en

D' inktpot op den grond te gooien;
 Nieuw gezoold zijn weer de laarzen
 Die mij met zijn heete zwavel
 De Vusuvius verbrand heeft.
 Verder wil ik op mijn tochten.
 Op! mijn oude marinao,
 Steek van wal! graag draagt de zeegolf
 't Licht gemoed en lichte waren. —

Doch mijn zang die in het vroolijk
 Voorgevoel der lente uit 't hart rees,
 Zend ik aan mijn vaderland toe,
 Zend ik u, mijn dierbare ouders.
 Veel ontbreekt hem; 't is helaas dat
 Hoog en tragisch steltenloopen,
 [XII]

't Is die zucht om sterk te peepren,
 Zeker is 't ook de amaranthe
 Wierooklucht der vrome zielen,
 En die int'ressante bleekheid.
 Neemt hem, als hij is, frischkleurig,
 Ongeslepen zoon der bergen,
 Met zijn groen-getooiden stroohoed.
 Wat een waar gebrek is, dekt dat
 Met den sluier; weest toegeeflijk.
 Neemt hem, niet als dank — ik sta reeds
 Zwaar in 't schuldboek uwer liefde,
 Maar als groet en als een teeken
 Dat ook hij, wien wel de wereld
 Op geen groenen tak gezet heeft,
 Frisch, gezond en als een leeuwrik
 Op den dorren tak zijn lied zingt.

Capri, 1 Mei 1853.

[1]

De Trompetter van Säkkingen.

EERSTE HOOFDSTUK.

Hoe de jonge Werner het Schwarzwald binnenrijdt.

Naar het Schwarzwald heft mijn lied zich
Op, ten Feldberg, waar het laatste
Hoopjen van zijn bergetrouwen
Barsch en ferm naar 't zuiden heen blikk,
En, gesespt in dennenharnas,
Wacht houdt aan den jongen Rijn.

Welkom is me in 't woud die vrede!
Weest gegroet, gij oude dennen,
Die zoo vaak hebt in uw schaduw
Mij, vermoeiden, opgenomen.
Raadselachtig sling'rend drijft gij
In den schoot der aarde uw wortels,
Kracht er puttend uit de diepten,
Niet toegank'lijk voor ons menschen.

[2]

't Vluchtig menschenkind benijdt gij
Nooit zijn even vluchtig jagen,
Lachend slechts, — tot weinachtssieraad —
Schenkt gij hem uw jonge loten.
Ook in uwe stammen leeft een
Zelfbewust en krachtig leven,
't Hars-bloed stroomt in al uw ad'ren;
En zoo golven uw gedachten
Zwaar en langzaam op en neder.
Vaak zag ik de taaie, held're
Tranen aan uw schors ontvloeien,
Als in 't woud een ruwe bijlslag
Wreed uw metgezellen velde!
Vaak ook hoorde ik uwe toppen
Geestig met elkander fluist'ren,
En een voorgevoel, wel duister,
Maar toch zoet, ging mij door 't harte;
Toorn dan niet, al klinkt eens vroolijk
Door de woudstreek nu mijn lied!

't Was in Maart, nog speelt de winter
't Snaaksche spel; de takken hingen
Met fantastische ijskristallen
Zwaar getooid ter aarde neder.
Hier en daar stak uit den bodem,
Ruig en hard, het kopje schuchter
De anemoon en 't sneeuwkllokje opwaarts;
En, als de oude patriarch eens,
Bij den watersnood des zondvloeds,
't Witte duifjen uit liet vliegen;

[3]

Zoo, door 's winters ijs beangstigd,
 Zond nu de aarde, ook ongeduldig,
 De eerste bloemen, om te vragen,
 Of niet eind'lijk haar verdrukker
 Toch den laatsten snik zou geven.
 Suizend van des Feldbergs hoogten
 Kwam de meester storm gevlogen,
 En verheugt zich, in het donk're
 Dennenwoud een plaats te vinden;
 "Ik Groet u, sprak hij, beste vrienden,
 Van mijn komst weet gij de reden. —
 Denken dan de menschenkind'ren,
 Als ik iemand eens zijn ouden
 Hoed van 't hoofd neem en dien weg smijt:
 Dat ik leef om te doen schrikken?
 Dat waar' wel een nietig handwerk
 Schoorsteensloopen, vensterbreken,
 Stroodak in de hoogte sling'ren,
 Oude vrouwen rokken scheuren,
 Zoo dat ze zich biddend kruisen!
 Doch gij dennen, kent mij beter,
 Mij, der lente stratenveger,
 Die om 't rotte saam te rapen
 Kom, 't vermolmd weg te smijten,
 En zoo de aarde schoon te vegen,
 Om haar schittrenden gebied
 Waardig, bij zijn komst, te ontvangen.
 En u, trotsche woudgenooten,
 Die mij met uw ijs'ren voorhoofd
 Dikwijls kneuzend hebt gestooten,

[4]

Aan wier stammen, 'k meen'ge blauwe
 Plek en buil reeds heb te danken,
 U zal 'k mijn geheim vertrouwen:
 Binnen kort komt zelf het voorjaar;
 En als dan de jonge spruit groent,
 Leeuwerikken jubileeren,
 En de warme lenteszon u
 Lustig op het hoofd zal schijnen:
 Dan gedenkt ook mijner die haar
 Als courier getrouw moet dienen,
 En nu vliegend van u ga!"

Daarop schudde hij de toppen
 Fel en krachtig, — takken kraakten —
 Twijgen vielen — en een fijne
 Naaldenregen stroomde neder.
 Doch de dennen namen 't alles
 Maar zoo vriendelijk toch niet op,
 Uit de toppen ruischte een antwoord,
 Een beschimping schier te noemen:
 "Onfatsoenlijk — ruwe snoever!
 Wij verlangen dat ge ons rust laat:
 Jammer dat de fijnste heeren
 Meest de grofste dienaars hebben.
 Pak u weg en ga naar de Alpen,

Daar kunt ge uwe noten kraken,
 Daar zijn kale rotsgevaarten,
 Maak met hen u liever vroolijk!”

Midd’lerwijl nu storm en dennen

[5]

Zonderling te zamen spraken,
 Dreunde een hoefslag — mat en moede
 Zocht een ruiter zich een uitweg
 Door ’t met sneeuw bedekte boschpad.
 Vroolijk fladderde in het windje
 Hem de lange grijze mantel,
 Zwierden hem de blonde lokken
 Om den hoed, die, opgeslagen,
 Door een reigerveer versierd werd.
 Om zijn kin vertoonde ’t eerste
 Dons des baards zich, en de dames
 Meenden — want baard was het zeker —
 Dat de drager wèl een man was,
 Maar zijn kussen niet verwonden —
 Weinig teed’re mondjes scheen hij
 Nog slechts aangeroord te hebben,
 En, de sneeuw, waar’ ’t om te spotten,
 Maakte hem nu wit en blinkend.
 Uit zijn heldere oogen straalden
 Ernst en kracht en zachtheid tevens,
 En hij had de lange sabel
 Van een vechtersbaas niet noodig,
 Die aan zwarte bandelieren
 Schier tot op den grond hangt, om zich
 Als een jong’ling te doen kennen,
 Die als ridder weet te strijden.
 Om het toegeknoopte wambuis
 Wond een band zich; daaraan zag men
 Een trompet, verguld en schitt’rend;
 Om haar voor de sneeuw te dekken

[6]

Sloeg hij over haar den mantel;
 Maar als toch de wind er indrong,
 Dat ze een schrillen toon deed booren,
 Dan verspreidde om zijne lippen
 Zich een zacht weemoedig lachjen. —

Zwijgend reed hij door het dichte
 Woud, en zijne blikken dwaalden
 Als van iemand, die voor ’t eerst, als
 Vreemd’ling scherp zijn wegen waarneemt.
 Ruw is ’t pad — de klepper dreigde
 Telkens in de sneeuw te zinken,
 Of in ’t net van dicht gevlochten
 Dennenwortels te vervallen.
 En de ruiter dacht al momp’lend:
 “’t Is waarachtig toch vervelend,
 Zoo in de eenzaamheid te dwalen:
 ’t Is maar struikelen in bosschen
 Waar de mensch verlangt naar menschen.
 Sints ik afscheid heb genomen

Van de paters te St. Blasien,
 Ben 'k alleen op woeste wegen.
 Hier en daar vertoont zich nog een
 Landman, zóó met sneeuw bestoven
 Dat hij nauw een groet kan geven;
 Dan weer een paar zwarte raven
 Die, met heesch gekras, elkander
 Een bevroren mol betwisten;
 'k Had in geen twee uren nu reeds
 De eere van een levend wezen,

[7]

Van één ééinig maar te aanschouwen.
 En in zulke zware wouden,
 Waar de in sneeuw gepakte dennen
 Als in lijkgewaad gekleed zijn,
 Gaat het beter in gezelschap.
 Waren 't schelmen en zigeuners,
 Waren 't zelfs de wèl bekende,
 Beide zeer verdachte kwanten,
 Die den ouden ruiter eenmaal
 Door den nacht van 't woud geleidden,
 En als nijd'ge dood en duivel
 In het aangezicht hem grijnsden!
 Liever nog met hen te rijden,
 Of ze eens bij het haar te krijgen,
 En te plukken, dan alléén hier
 Verder langs dat pad te draven!"

Alles neemt op aarde een einde,
 Ook het rijden door de bosschen.
 Lichter werd het om de stammen,
 Storm en sneeuwjacht gingen rusten,
 En de blauwe hemel blikte
 Vriend'lijk door het groen der dennen.
 Zoo lacht soms den bergman stijgend
 Aan het eind der schacht, van verre een
 Ster toe: — 't is het prachtig daglicht,
 En hij brengt het blijde groeten.
 Ook het stug gelaat des ruiters
 Is weer vriendelijk geworden,

[8]

Nu hij tot den woudzoom nadert,
 En zijn blik, zoo lang in de engte,
 Zoo benauwend opgesloten,
 Vrij weer in het rond kan weiden.

O hoe lagen woud en veld daar!
 Schoone weiden, kleine dalen —
 Stroodak-hutten, groen bemoste,
 En, in 't dorp, het ned'rig kerkje.
 Diep omlaag, waar donkre bosschen
 Tot een effen vlakke nad'ren,
 Stuwde, een streep van glanzig zilver,
 Zich de Rijn voort naar het westen,
 Verder van het eiland rijzen
 Oude muren, hooge huizen
 En het torenpaar der domkerk,

Maar aan deze zijde, in 't donker,
 't Grauw verschiet, daar heffen reuzen
 Zich omhoog; het zijn de bergen
 Der Helvetische nabuurschap.
 En gelijk van den geleerde
 't Oog ontvlamt, de wangen kleuren,
 Als een scheppende gedachte
 't Moede hoofd hem heeft doorvlogen;
 Gloeien ook in 't goud des avonds,
 Ver der Alpen reuzenhoofden.
 (Droomt nog van smart der oude
 Moeder aarde, van die ure
 Toen zij aan haar schoot ontsprongen?)

[9]

Van zijn paard steeg nu de ruiter,
 Bond het aan een dennestam vast,
 Lang bewonderde hij 't landschap,
 Sprak geen woord, maar gooide, 't groetend,
 Fluks zijn punthoed in de hoogte
 En liet, de trompet toen blazend,
 Lieve, zuivre tonen hooren.
 't Was een groet die naar den Rijn klonk.
 't Was een groet die klonk naar de Alpen,
 Vroolijk nu, en dan droefgeestig,
 Ernstig als een vrome bede.
 Dan weer klonk het schalks en schertsend.
 En trari — trara — herhaalde,
 In die zelfde stemming de echo
 't Lied dat hem de borst ontsnapte.
 Schoon was 't op den berg, in 't dal, ja,
 Maar nog schooner hem te aanschouwen,
 Hoe hij, in de sneeuw, zich leunend
 Aan zijn paard, bevallig daar stond:
 Hier en daar een zonnestraal op
 Man en op trompet geworpen.
 Achter hem de donkre dennen,
 Voor hem, in de stille weiden
 Hoorden ze even klaar zijn tonen!
 Daar nu wandelt juist de pastor
 Van 't nabij gelegen dorpje.
 Ernstig ziet hij naar de sneeuwvracht
 Die reeds smeltend, met het wassen
 Van het water, langs de weiden
 't Jonge gras weer dreigt te dooden.

[10]

Daarom dacht hij reeds aan midd'len
 Om 't gevaar bij tijds te keeren;
 Om hem sprong al dart'lend blaffend
 Een paar ruige witte honden.

Gij, wie in den walm der steden,
 Zwarte muren en gedachten
 Scheiden van 't eenvoudigst leven,
 Haalt de schouders op: mijn lied zal
 Hier een lieflijk kransje vlechten
 Voor den herder van het landvolk.
 Rustig leven! waar de grenssteen

Van het dorpje ligt, daar zijn de
 Grenzen van 's mans werkzaamheden.
 In den dertigjar'gen oorlog
 Sloeg dáárbuiten, God ter eere,
 De een den ander 't hoofd in tweeën;
 Hij had bij des Sch[w]arzwald's dennen
 Vrede voor zijn ziel gevonden.
 Spinrag lag er op zijn boeken,
 En 't is twijfelachtig, of hij
 Over godgeleerde twisten
 Eén geschrift wel heeft gelezen.
 Ook was nooit de dogmatiek hem
 — Of wat soort van diepe studie —
 Tot een zwaren last geworden.
 Doch was er in de gemeente
 Slechts één plooitje te vereff'nen;
 Was het dat er burenen twistten,
 Of de demon van de tweedracht
 [11]
 Man of vrouw of kind'ren kwelde;
 Of als kommer en ellende
 Knellend op den arme drukten,
 En de diep gebogen ziele
 Hoopte op troost, of hulp, of toespraak,
 Dan kwam hij als vredebode,
 De oude heer, en gaf blijmoedig
 Ieder, wat hij ook behoefde,
 Uit den rijken schat zijns harte.
 Of wanneer, in gindsche hutten,
 't Doodsuur voor een kranke daar was
 En de laatste strijd gestreden
 Werd — waar' 't nacht — ter iedere ure,
 Wie er aan zijn deur mocht kloppen
 -- Deed de storm zelfs 't pad verstuiven: —
 Hij bezocht den droeven lijder,
 En gaf hem den laatsten zegen.
 Eenzaam stond hij zelf in 't leven,
 Zijn getrouwste vrienden waren
 Zijn twee honden van St. Bernhard,
 En zijn loon: Soms nadert schuchter
 Hem een kind en neemt eerbiedig
 's Leeraars hand om haar te kussen;
 Op 't gelaat van een ontslap'nen
 Speelde somtijds nog een glimlach
 Die den grijzen leidsman gold.

Onbemerkt richtte nu de oude
 Langs den zoom van 't bosch zijn schreden;
 De trompetter deed de laatste
 [12]

Tonen van zijn speeltuig hooren;
 Vriend'lijk klopt hij op zijn schouder;
 “Jonge heer, ik groet u; zeg eens,
 Dàt was ferm dat ik daar hoorde!
 Sinds de keizerlijke ruiters
 Den sergeant-majoor begroeven,
 In wiens hart de Zweedsche krijgsslang

Diep en vinnig had gebeten,
 En den ouden kameraad toen
 De reveil tot afscheid bliezen:
 Hoorde ik — en 't is lang geleden —
 In het bosch niet meer die tonen.
 Op het orgel — 't is soms bitter —
 Speelt mijn organist gebrekkig;
 Daarom heeft het mij getroffen
 Zulk een Orpheus hier te ontmoeten:
 Wilt gij van het woudgedierte,
 Das en vos, of hert en reetjes
 De ooren met muziek vergasten?
 Of was het misschien een teeken
 Van een afgedwaalden jager?
 Gij zijt vreemd, 'k zie 't aan de snede
 Van uw kraag, en aan uw degen;
 Ver van hier is nog het stadje,
 En de weg is niet uitlokkend.
 Zie, daar trekken reeds de nevels
 Van den Rijn naar onze bosschen!
 En ik zou u durven raden
 Nachtkwartier bij mij te nemen;
 Dáár, in 't dal, is 't predikantshuis,
 [13]
 Klein is 't — maar toch ros en ruiter
 Vinden er geschikt logies.”

Toen de ruiter: “Vreemd' ling ben ik,
 En ik heb er waarlijk nog maar
 Weinig over kunnen denken,
 Waar 'k mijn intrek wel zou nemen.
 Desnoods slapen vrije harten
 Rustig in de vrije wouden,
 Maar zoo vriend'lijke invitatie
 Neem ik dankbaar aan — ik volg u.”

Zoo ontbond hij dan zijn klepper,
 Hij geleidt hem bij den teugel,
 En nu wand'len paard en ruiter
 Naar het dorp als oude vrienden,
 In de scheem'ring van den avond.
 In de pastorij aan 't venster,
 Stond de huismaagd, en ze zag het;
 Treurig sloeg zij in haar handen,
 Haastig nam ze toen haar snuifje:
 “Heilige Angeniet, mijn heil'ge
 Help mij nu in mijn benauwdheid!
 Al te goed is weer mijn meester
 En sleept daar een gast naar binnen,
 Die in keuken en in kelder
 Gruw'lijk zal verwoesting brengen!
 Ach, vaar dan maar wel, forellen,
 Die ik voor mijn heer den Deken
 Voor den zondag nog gespaard heb;
 [14]
 En vaarwel, mijn ham en worsten!
 Ja ik vrees dat de oude klokken

't Leven ook zal moeten laten;
En die mooie zomerhaver
Krijgt dat vreemde zwarte beestje.”

[15]

TWEEDE HOOFDSTUK.

De jonge Werner bij den geestelijke in het Schwarzwald.

In de warme kamer zaten
Aan den avonddisch gezellig
De trompetter en de leeraar;
Op den schotel lag er, dampend
Een gebraden haan te pronken,
Maar hij was ook ras verdwenen;
Slechts de geur nog zweefde lieflijk
En bevallig door de kamer,
Als een lied, waarin een doode
Dichter voortleeft bij het nakroost.
Ook de leege borden toonden
Duidlijk, dat gezonde honger
Kort'lings op de plaats gestild was.

Uit een steenen kan schenkt de heer
Pastor, en hij vult de glazen
Om den gastvriend toe te spreken:
“Na den maaltijd is 't betaamlijk,
Dat de gastheer komt met vragen:
Wie en uit welk oord de gast is,
Wat zijn vaderland, wie de ouders?
In Homerus las ik dat de

[16]

Koning der Pheäken zelf ook
Zóó den ed'len lijder vraagde;
En ik hoop dat gij niet minder
Schoone fata kunt vertellen
Dan Odysseus; daarom zet u
Op de bank bij 't vuur en warm u;
Dáár, bij 't vuur, ligt toch het broeinest
Van verhevene gedachten;
Dáár was ook, 't blijft zoo in 't Schwarzwald,
De eereplaats voor den verteller,
En ik luister nu aandachtig;
Aan den storm der jonge jaren,
Heeft nog de ouderdom zijn vreugde.”

Nu de jong'ling: “'k ben helaas geen
Zwaar beproefde lijder, 'k heb ook
Deel aan Iliums verwoesting,
Noch aan Polyphemus' blindheid,
En nog minder heb ik ooit een
Koningsdochter aangetroffen
Die, als zij de groote wasch had,
Mijner toch zich wilde ontfermen.
Gaarne wil 'k uw raad toch volgen.”
Op het bankje bij den vuurhaard
Neemt hij plaats, en die belegd was
Met verglaasde, fraaie tegels;

Warmte straalde er overal uit.
 En de pastor wenkt hem, dat hij
 Toch de voeten uit zou steken;
 Dat nu deed hij niet, maar nam een
 [17]

Frissche teug van rooden wijn, en
 Toen begon hij te verhalen:

“Die hier zit heet Werner Kirchhof,
 In de Palts ben ik geboren,
 In de Palts te Heidelberg.

Oud Heidelberg gij schoone,
 Gij stad aan eere rijk,
 Aan Rijn- en Neckarstroomen
 Is niemand u gelijk.

Stad, vol van lust'ge jongens,
 Van wijsheid, wijn en min,
 Hoe helder zijn uw wat'ren,
 Blauw' oogjes zien daarin.

En komt van 't zoele zuiden,
 De lent' met blij gelaat,
 Dan weeft zij u uit bloesems
 Een schitt'rend bruidsgewaad.

Ook mij staat gij geschreven
 In 't hart, gelijk een bruid,
 Hij klinkt me als eerste liefde,
 Uw naam, mij 't liefst geluid.

En steken mij de doornen,
 Neigt al mijn lust ten val;
 Dan geef 'k mijn paard de sporen
 En rijd naar 't Neckardal.

[18]

Aan dèn Neckar heb 'k den zoeten
 Droom der kindsheid dan gedroomd.
 'k Heb er in de school gezeten,
 'k Heb latijn geleerd en grieksch ook,
 En een altoos dorst'ge speelman
 Leerde de trompet mij blazen.
 Achttien jaar was ik geworden,
 En mijn voogd sprak: „Jonge Werner,
 Hoor, gij zijt een held're kop en
 Tamelijk ingenium,
 Van het beste hout gesneden;
 Een jurist moet van u groeien,
 Dat geeft ambt en waardigheden,
 En veel blinkende dukaten,
 En 't is mij als zag ik u reeds
 Zijner keurvorst'lijke g'nade's
 Hooggeplaatsten ambtenaar, en
 Nam dan diep voor u den hoed af.
 Ja, ik durf het wel voorspellen,
 Als gij u maar goed wilt houden,
 Wacht u nog een plaats in 't hooge
 Rijksgerechthof binnen Wetzlar.”

Zoo dan ben 'k jurist geworden;
 'k Kocht mij toen een groeten inktpot,
 'k Kocht mij ook een portefeuille
 En een stevig corpus juris;
 En ik zat in de gehoorzaal,
 Waar, met mummie-achtig aanschijn.
 Jona Bronquel, de professor,
 Ons 't romeinsche recht doceerde.

[19]

Recht, o recht, gedenk ik uwer
 Dan ligt ge als een Alp me op 't harte,
 Als een molensteen daar binnen,
 En mijn hoofd is toegespijkerd!
 Ach wat heb ik moeten hooren,
 Hoe zij eens op Romes forum
 Keften en te zamen twistten,
 Hoe heer Gajus dit beweerde
 En heer Ulpianus dát weer,
 Hoe zij later daaraan knoeiden
 Tot dat keizer Justinianus,
 Als de meester aller knoeiers,
 Alles met den voet verschopte.
 Vaak wou 'k in mijn domheid vragen:
 “Moeten wij dan enkel leven
 Om de botten af te kluiven,
 Door de Rom'ren ons, als afval
 Van hun tafel toegeworpen?
 Moet dan niet de Duitsche bodem
 Eigen recht, als bloemen teelen,
 Geurig, frisch, het oog bekorend,
 Niet als woekerplanten sling'rend?
 Treurig lot der Epigonen!
 Altoos zitten, altoos zweeten,
 Heen en weer de draden trekken
 Van totaal verwarde kluwen, —
 Is dan 't zwaard geen beter middel?”

Menigmaal bracht ik de nachten
 Door bij lamp en walm en codex,
 [20]

Las de glossen in Cujacius,
 Tot mij 't haar op 't hoofd ging duiz'len.
 Maar mijn vlijt had toch geen zegen.
 Lustig vlogen mijn gedachten
 Van de letters in de verte,
 Tot des strengen heer Cujacius
 Schoone dochter, die melodisch,
 Van den leerstoel, 's vaders lessen
 Der parijsche jeugd ééns voordroeg.
 Usucapion noch erfrecht,
 Geen novella honderdachtien,
 Maar een zwartgelokte schoone
 Groette me uit mijn corpus juris,
 En de pen ontgleed mijn ving'ren
 En ik gooide d' inkt en 't zand om,
 En greep toen naar mijn trompet weer.
 Usucapion en erfrecht

En novella honderdachtien
 Trokken klagend in adagio
 Van het heiligdom, mijn kamer,
 't Raam uit, in het nachtljik donker.

Ja mijn vlijt bleef ongezegend.
 Op een schoonen morgen stapte ik,
 Onder d' arm het corpus juris,
 ('t Was een Elzeviersche schoone
 Amsterdamsche prachteditie)
 Naar de hooistraat, in den lommerd.
 Levi Ben Machol, die booswicht,
 [21]

Jood met valsche gluipende oogen,
 Nam het in zijn vaderarmen,
 't Boek, en gaf mij twee dubloenen —
 Wíe maar wil mag 't van hem lossen!

'k Ben een stoute borst geworden,
 'k Stroopte toen door berg en dalen,
 'k Zwierf des nachts steeds door de straten,
 Sporen ramm'lend, sér'nadeerend
 En wie mij maar schuin dorst aanzien —
 Dadelijk de hand aan 't wapen:
 "Op de streep! Gekruist de klingen!
 Los!" Dat zwaaide door de lucht dan,
 En op heel wat gladde wangen
 Heeft mijn vechter, vroolijk snijdend
 Zich een stamboekblad geschreven.

'k Heb ook, 'k moet het zelf bekennen,
 Juist niet in de fijnste kringen,
 In die dagen mij bewogen,
 En het liefste zat en dronk ik
 In het hooge slot des Paltsgraafs.
 Bij dat wonder onzer dagen,
 Bij dat Duitsch gewrocht des denkens,
 Bij het Heidelberger vat.
 Een eerwaarde kluis' naar huisde er,
 Bij den keurvorst was hij hofnar,
 't Was mijn oude vriend Perkêo.
 O hij had uit 's levens stormen,
 Als contemplative drinker
 [22]

Zich daarheen terug getrokken,
 't Was hier zijn asyl geworden;
 Hij verpleegde trouw zich zelven,
 En het groote vat niet minder,
 Lief had hij het — trouwer liefde
 Heeft men nooit op aard bewonderd —
 't Was of hij er meê getrouwd was.
 Schoongeveegd met groote bezems
 Was het vrij van zwarte spinnen;
 Was 't een feest naar de kalender,
 Dan versierden 't klimopblad'ren;
 's Morgens kreeg het vroeg zijn groeten,
 's Avonds suisde een wiegeliedje,
 Ook sneed hij voor 't vat zijn standbeeld,

Welgelijkend, ten geschenke.
 Als hij van de lieve lippen
 Kussend 't loon had ingedronken,
 Dan ging hij tot ed'le zwaaien
 Over; — 'k zat vaak aan zijn voeten,
 Luist'rend naar zijn wijze lessen.
 “'t Heet daarboven: 'k ben een dwaashoofd;
 Laat ze zwetsen, lieve jongen,
 Ik bekreun me niet om praatjes.
 O hoe dom werd toch de wereld!
 Hoe zij jagen, hoe zij grijpen
 Naar de waarheid! — En toch altoos
 Drijven ze om in dichte nev'len.
 Naar de gronden aller dingen
 Moet de mensch teruggaan, en hij
 Moet het resultaat van 't zoeken
 [23]

In concrete vormen brengen,
 Zoo komt hij tot “Weltanschauung”:
 Met dat doel voor oogen drink ik.
 Cosmogonisch is mijn drinken:
 'k Zie de wereld als een schoonen,
 Als een groot gewelfden kelder,
 En als ur- en als centraalvat
 Heeft de zon daar plaats gekregen,
 Scharen zich de kleine vaten,
 — Vaste sterren en planeten;
 Als de vaten, menigvuldig,
 Soort en kwaliteit van wijnen,
 Bergen ook de wereldbollen
 Gradueel verschil van geesten,
 Landwijn hier, daar Rudesheimer;
 Doch het aardvat brengt een mixtum.
 Gistende omzet maakt den geest half
 Troebel nu en half vervluchtigd;
 Tegenstelling der materie
 En des geestes wordt door 't denken
 Tot organisch hoogere eenheid.
 Aldus over wijn en vat dan
 Zweeft mijn scheppingskracht, mijn drinken,
 En als door den schedel mij de
 Wijnrevelationes bruischen,
 Als mijn broze lijk dan tuim'lend
 Bij het vat komt neer te zijgen:
 Dát is de triumpf des geestes,
 't' Is de daad der zelfbevrijding
 Uit des aanzijns niet'ge grenzen —
 [24]
 Zoo verduid'lijkt hier mijn kluis mij
 Heel de schoone wereldorde.
 Anders stond het met de menschheid,
 Hadden de Germanen, hunne
 Heil'ge roeping meer begrijpend,
 De banier van 't stille drinken,
 Den bewusten dienst der druiven,
 — Als den vuurdienst van de Perzen —

Door de wereld rondgedragen!”
 O Perkêo beter stond het
 Ook met mij, als 'k aan uw wijsheid
 Nooit gewillig 't oor geleend had!
 't Was een koude wintermorgen:
 In den taamljik warmen kelder
 Brachten wij niet ernst elkander
 Een echt filosoofsch en vroegdrank.
 Maar toen 'k op den vollen middag
 In het licht kwam, was de wereld
 Mij een zonderling verschijnsel.
 Licht en lucht geheel rooskleurig,
 Eng'len hoorde ik musiceeren.
 Hoog op 't slotbalkon stond, midden
 In een kring van edelvrouwen,
 De verhevene gebiedster,
 Keurvorstinne Leonore.
 'k Sloeg daarheen mijn fonk'lende oogen,
 Derwaarts vlogen mijne zinnen,
 Of 't verstand mij weggeveegd was.
 Smachtend vloog ik op 't terras toe
 En zong de opgewonden wijs daar,
 [25]

Die de paltsgraaf Fredrik eenmaal
 Zijner Britsche gemalinne
 Dood-verliefd gezongen had:

“Ik kniel voor u neer als getrouwe vazal,
 Paltsgravin, schoonste der vrouwen!
 Spreek slechts, dan strijd ik met keizer en rijk,
 Beveel, en voor u zal ik ridderlijk
 Het heelal in stukken houwen.

'k Haal u van den hemel de zon en de maan
 Paltsgravin, schoonste der vrouwen!
 Ik haal u der sterren onnoemlijk getal,
 Als kikkertjes zult gij die fonk'lende all'
 Gespiest aan mijn zwaard aanschouwen.

Beveel en zoo word ik met vreugd u tot nar,
 Paltsgravin, schoonste der vrouwen!
 Ja nar ben ik waarlijk reeds zonder bevel,
 Het zonnelicht schittert mij al te fel,
 Dat van uw oogen, twee blauwe.”

Hoort gij de trompetten blazen?
 Hoort gij de kartouwen buld'ren?
 Dáár, bij Praag, wordt om Bohemens
 Kroon met fellen haat geworsteld,
 Paltsgraaf — 't was een korte winter!
 Paltsgraaf — 't is voor u verloren!
 Spoor uw ros en zoek de ruimte!
 [26]

O gij schoonste van de vrouwen,
 Hoe ik uit mijn droom ontwaakte!
 De pedel werd afgezonden
 En citeert mij voor den rector:
 Grimmig fronsde die het voorhoofd,

Grimmig schudde hij de lokken,
 Grimmig spreekt hij nu het vonnis
 De Rector Magnificus:

“Wegens onbetaamlijk blazen
 En om ongepaste deunen,
 In 't paleis van stillen vrede,
 Zult gij stad en academie
 Vóór den derden dag verlaten.
 Voorspraak van de vrouw vorstinne
 Heeft een zwaarder straf voorkomen.”

Stad en academie? Als een
 Droom was 't, en toch was het waarheid.
 Toen betaalde ik, wat in zulk'en
 Toestand wel iets ongewoons is,
 Eerst nog eerlijk al mijn schulden,
 En ik reed ten derden dage
 Uit het rechtsgebied; den vierden
 Uit de keurvorst'lijke landen.
 't Vaderland heeft onmeêdoogend
 Mij de deur alzoo gesloten!
 'k Heb 't er toch niet minder lief om;
 'k Hing mijn troosteres in 't onheil,
 Mijn trompet, om de schouders,
 En ik voel, zij zal ook weder,
 Mij ten zegen, vroolijk schett'ren.

[27]
 'k Weet nog niet naar welk een plekje
 Ros en storm mij zullen voeren,
 Doch ik zie niet meer naar achter.
 't Jeugdig hart en 't moedig durven
 Kent geen pruilen of versagen,
 En den stoute helpt Fortuna.
 Alzoo kwam ik in het Schwarzwald.
 Doch zoo u, mijn ed'le gastheer,
 Door mijn lang verhaal, de slaap niet
 In zijn strikken heeft gevangen,
 En gij met uw goeden raad mij
 Bij wilt staan, zal 'k u verplicht zijn.”

Lachend stiet nu de oude leeraar
 Met hem aan, en sprak toen vriend'lijk:
 “'t Is maar goed zóó afgelopen,
 En ik ken een ander treurspel
 Van een timmermansgezel nog,
 En een vrouwe markgravinne,
 En een hooge galg daarnevens.
 Goede raad moet hier wel duur zijn,
 En in mijne casuïstiek
 Staat er geen geval beschreven,
 Wat een' man wel is te raden,
 Die een paltsgravin een lied zong,
 Rechtsgeleerdheid naar den lommerd
 Brengen kon, en al trompettend
 Zich een toekomst zoekt te blazen.
 Doch als menschenwijsheid stilstaat,
 Helpt genadig die des hemels.

[28]

In de rijke stad beneden,
 In Säkkingen is een goede
 Schutzpatroon voor jonge lieden,
 't Is de heil'ge Fridolinus.
 Morgen is het juist zijn feestdag.
 Niemand heeft hij nog verlaten
 Die zijn hulp heeft ingeroepen:
 Wend u dan tot Fridolinus!

[29]

DERDE HOOFDSTUK. De Fridolinusdag.

Zie daar vaart op zee een scheepje!
 't Nadert tot de Frank'sche kusten.
 Vreemde zeilen, vreemde wimpels,
 En aan 't roer zit een doodsch-bleeke
 Man met pij en paternoster.
 Dof, als een weemoedig klagen,
 Klinkt de vreemde taal des pelgrims,
 Klinkt zijn bidden en zijn roepen,
 Oude Keltische geluiden
 Zijn 't, van Erin, 't groene eiland,
 En het scheepje draagt den vromen
 Vredebode Fridolinus.

“Staak uw klagen, lieve moeder,
 Niet met zwaard en niet met strijdbijl
 Zal uw zoon zich roem verwerven,
 And're tijden, and're wap'nen.
 En mijn wapen is: gelooven —
 Toegewijd aan mijnen Heiland
 Moet ik naar de heid'nen reizen,
 't Keltisch bloed jaagt me in de verte.
 'k Heb gezien in mijne droomen

[30]

Vreemde landen, vreemde bergen,
 Jonge stroomen, 't groenend eiland,
 Haast zoo schoon als 't hier te huis is.
 Daarheen wees des Heeren vinger,
 Daarheen trekt nu Fridolinus.”

Offervaardig stak met weinig'
 Iersche vrome metgezellen
 Fridolin de zee nu over,
 Tot hij landde in 't rijk der Franken.
 Te Parijs zat koning Chlodwig,
 Lachend sprak hij tot den pelgrim:
 “'k Heb juist niet het grootste zwak voor
 Monnikspijen en voor heil'gen;
 Maar sinds de vervloekte, scherpe
 Speren van die Alemannen
 Me al te dicht langs de ooren sisten,
 Sinds den grooten slag bij Zülpich,
 Ben ik daarin toch veranderd,
 — Nood leert koningen zelfs bidden —

'k Zal u daarom mijn bescherming
 Geven, en beveel u, aan den
 Bovenrijn, vooral de Al'mannen
 Aan, die hebben harde schedels,
 En het zijn verwaande heid'nen,
 Maak ze me tot vrome christ'nen.”

Verder trok het vrome hoopje,
 In de landen van Helvetië;
 Daar begon hun ernstige arbeid,
 En des heil'gen kruises teeken
 [31]

Plaatsten ze aan den voet des Säntis,
 Plantten ze aan de Zwaab'sche wat'ren.
 Van de Jura daalde verder
 Fridolin — zag den puinhoop
 Van Augusta Rauracorum,
 Roomsche muren — en nog staken
 Uit het puin van 't groene dal de
 Zuilen van Serapis' tempel;
 Maar altaren en kapellen
 Waren dicht begroeid met dist'len,
 En des Gods basalten stierkop
 Had een Alemansche landman,
 Wiens voorvader licht den laatsten
 Priester van Serapis dood sloeg,
 Buiten aan zijn stal gemetseld.

Fridolin zag 't, kruiste zich toen
 En ging verder, ging Rijn-afwaarts;
 Vroolijk maakt de jonge stroom hem.
 Avond was 't, reeds vele mijlen
 Was de vrome man gevorderd,
 En daar ziet hij hoe de Rijn nu
 In twee prachtige armen voortstroomt,
 En dat, in den vloed daar groetend
 Vóór hem ligt een vriend'lijk eiland.
 (Als een zak lag 't in het water,
 En het volk welks vergelijking
 Altoos juist de fijnste niet is)
 Noemde het Sacconium.

Avond was 't, de vogels zongen,
 [32]

Dart'lend sprong de visch in 't water,
 En het hart van Fridolinus
 Klopte van verhoogde vreugde.
 Biddend zonk hij op de knieën,
 Want hij kende 't eiland, dat hij
 Reeds gezien had in zijn droomen,
 En hij prees den Heer daarboven.

Hoeveel zijn er onder ons wel,
 Kinderen van later tijden,
 Die van zulk een eiland droomen,
 Om zich rustig neer te vlijen,
 En het arme hart te laven
 Met de rust van Zondagsvrede!
 En hoe menigeen vangt smachtend

Zulk een tocht aan. Drukt zijn voet ééns
't Land van al die schoone droomen;
't Wijkt dan verder en al verder,
Als in 't zuiden 't wonderbare
Spiegelbeeld der fee Morgana.

Met hoofdschudden vaart den vreemd'ling
Op een vlot van dennenbalken
Een barbaarsche schipper over.
Woest is 't eiland; lind' en dennen
Woekerden in de moerassen.
En de kiezelrijke boorden
Waren vol met wilgeboomen,
En vertoonden strooien daken.
In den zomer, als de zalmen
Hunne tochten op den Rijn doen,
[33]

Loerde op hen met scherpe spietsen
Wakker de Alemansche visscher.

Onverdroten ging de heilig'
Aan zijn werk — ras stond zijn blokhuis
Stevig in den grond getimmerd,
Voor zijn huis verhief het kruis zich,
En als 's avonds dan zijn klokje
Ver weg klonk: Ave Maria!
En hij bij den kruispaal knielde,
Zag er menigeen uit 't Rijndal
Met een schuwen blik naar 't eiland.

Trotsch was 't hart der Alemannen,
Haat droeg 't eerst der Roomren Goden
Toe, nu weer den God der Franken,
Die bij Zülpich als een onweer
Doodlijk hunne legers trof.
's Winters, als de huisheer lui'rend
's Avonds op een dierenhuid lag,
En de tong der vrouwen ijev'rig
Zich begon te roeren, en zij
Nù van dit dàn dat weer hand'len:
Hoe de melk was dik geworden,
Of de bliksem ingeslagen,
Of hoe op de jacht een jongen
Door het zwijn of 't zwaard verwond was:
Dan deed veelbeteek'nend 't oude
Alemansche grootjen uitspraak:
„Dat komt alles van dien prev'laar,
[34]

Op het Rijn-eiland daar ginder,
Van dien bleeken, dorren vreemd'ling.
Bouwt niet op den God der Franken,
Bouwt niet op den koning Chlodwig!”
En zij vreesden zeer den vreemde.
Eéns, het was een zonne-feestdag,
Voeren ze ter feest naar 't eiland,
Dronken daar, naar landsgebruik, hun
Mee, uit zware groote kruiken,
En zij zochten naar den heil'ge,

Doch hij was Rijn-af vertrokken.
 “Maar die bleeke moet van ’t feest toch
 Een herinn’ringsteeken hebben!”
 En het huis van Fridolinus
 Werd door hen in brand gestoken;
 En zij sprongen juichend door de Vlammen:
 “Heil en lof zij Wodan!”

Fridolinus kwam terug: stond
 Bij den aschhoop van zijn huis, en
 Zeide zacht: “beproeving wekt tot
 Hooger moed; dank zij den Heere!”
 En hij bouwde op nieuw een woning,
 En naar ’t hart van zijn geburen
 Wist hij ook een weg zich te op’nen.
 Eerst de kind’reu, toen de vrouwen
 Hoorden naar zijn goede woorden,
 En de trotsche mannen knikten
 Weltevreden als hij aanwees,
 Hoe ze in ’t vaderland, in Erin
 [35]
 Zekerder den zalm nog dooden;
 Als hij oude sprookjes voorzong,
 Hoe er op de caledon’sche
 Klippen bloedig werd gestreden
 Met Romeinen, en hoe Fingal
 Caracul ter nederwierp;
 En ze zeiden: “’t moet een sterke
 God zijn, dien die man ons hier brengt,
 Ook een goede God, zijn bode
 Maakt de vischvangst zoo voordeelig.”
 En vergeefs roept nu reeds de oude:
 “Bouwt niet op den God der Franken,
 Bouwt niet op den koning Chlodwig!”

Ja, hij trof die ruwe harten,
 Moeilijk leerden zij, maar willig
 Fridolinus leer, dat geven
 Beter is dan weg te nemen,
 Lijden meer dan menschendooden
 En, dat van de Goôn de grootste
 Aan het kruishout had geleden.
 Nauwlijks was een jaar verlopen,
 ’t Was palmzondag — en van alle
 Kanten daalden bergbewoners
 Af naar Fridolinus eiland.
 Vreedzaam legden ze, éér zij landden,
 Zwaard en schild en strijdbijl neder,
 En de kind’reu plukten vroolijk
 De eerste bloempjes van de weiden
 En viooltjes aan den oever.
 [36]
 Uit zijn kluis kwam Fridolinus,
 Rijk getooid in priesterkleeding,
 Aan zijn zij de metgezellen
 Die van verre tot hem kwamen,
 Uit Helvetie Gallus, van de

Bodensee St. Columbanus;
 En zij leidden naar den oever
 Heel de schaar van nieuw-bekeerden,
 Die zij doopten in den naam van
 Den drieën'gen God der christ'nen.

Maar zij wilde toch niet komen
 Tot den vromen man van 't eiland,
 Zij alleen niet, de oude, trotsche;
 “'k Ben aan d' avond van mijn leven”
 Sprak ze, “'k wil geen nieuwe goden,
 'k Ben te vreden met mijn ouden,
 Die mij goed en gunstig waren,
 Die mijn echtgenoot mij schonken,
 Mijn getrouwen Siegebart.
 Als ik eenmaal kom te sterven
 Zou ik hem niet wedervinden,
 En naar hem blijf ik verlangen;
 'k Wil in 't woud begraven worden,
 Waar bij den en mistelstruiken
 't Mandragora welig opschiet;
 'k Wil ook op mijn graf geen kruis, aan
 And'ren mag 't zijn zegen schenken!”
 Fridolinus echter legde
 Nog denzelfden dag den grondsteen
 [37]

Van het klooster en het stadje,
 En zijn werk kwam ook tot goeden
 Wasdom — in den ganschen omtrek
 Werd de heil'ge man geëerd.
 Eens als Fridolinus weerkwam
 Te Parijs bij koning Chlodwig,
 Zett' die aan zijn rechterhand hem,
 Liet in solemneele schenking,
 Aan zijn sticht het eiland en veel
 Ander land in schrift vermaken.
 Ja, hij was een groote heil'ge.
 Kent gij wel van dien gerichtsdag
 Het verhaal en van graaf Ursus,
 Zoo als dat in 't kerkportaal nog
 Door een standbeeld wordt vereeuwigd?
 Ja, hij was een groote heil'ge,
 Hem vereert als schutspatroon nog
 Heden 't Rijndal; op de bergen
 Laat de bouwman nòg zijn zoontje,
 't Eerst geboren, Fridli doopen.

* * *

't Was den zesden Maart dat Werner
 Afscheid van de pastorie nam;
 Dankend schudde hij de hand des
 Goeden pastors, die hem vriend'lijk
 Heil op al zijn tochten wenschte.
 Ook de huismaagd was volkomen
 Met den gast verzoend geworden,
 En van schaamte bloozend sloeg zij,

[38]

De oude, de oogen voor hem neder,
 Als heer Werner nog tot afscheid
 Lachend haar een kushand toewierp;
 Blaffend sprongen beide honden
 Ver nog met den ruiter mede.

Vriend'lijk scheen de maartsche zon reeds
 Op de stad van Fridolinus,
 Statig klonken uit de domkerk
 Ook de feest'lijke orgeltonen,
 Als de ruiter door de poort reed.
 Dad'lijk zocht hij voor zijn paard een
 Onderkomen – en toen ging hij
 Naar de ruime woel'ge marktplaats,
 Steeg dan op naar 't grijze hoogsticht,
 Kwam, het hoofd ontbloot, 't portaal in,
 En zag zoo den grooten feeststoet
 Statig langs zich henen gaan.

In den tijd toen 't krijg was school de
 Reliquiën-kast des heil'gen
 In de Laufenburger sterkte.
 Die van 't stadje treurden bitter
 Om die droeve afwezigheid, en
 Nu het vrede was en veilig,
 Trachtten zij met nieuwen ijver,
 Hun geliefden heil'ge te eeren.
 Aan het hoofd des optochts was de
 Schaar van kind'ren, blijde en vroolijk;
 Maar zoodra zij lustig joolden,

[39]

Kwam de grijze strenge leeraar
 En trok ze even bij hun ooren,
 “Stil gebleven dreutels!” sprak hij,
 “Past maar op, uw woest gebabbel
 Mocht St. Fridolinus hooren.
 Hij is een gestrenge heil'ge
 En verklaagt u in den hemel!”
 Twalef jongens droegen dan de
 Kist, versierd met goud en zilver,
 't Heilige gebeente borg zij.
 Dragend zongen zij al zachtkens:
 “Gij die hoog woont in den hemel,
 Zie genadig op uw stadje,
 Denk daaraan in uw gebeden,
 Fridolinus! Fridolinus!
 Geef het verder uw bescherming,
 Wil voor kriegsgevaren en voor
 Pestilentie ons bewaren,
 Fridolinus! Fridolinus!”

De decanus en kap'lanen
 Volgden hen — en kaarsendragend
 Ging de jonge burgemeester,
 Gingen raadsheeren en andre
 Waardigheidsbekleeders samen,
 Ambtman, rentmeester en daarbij

Sijndicus, notaris en de
 Houtvester, een hoog bejaarde;
 (Die man deed het om 't decorum,
 Met de kerk en met processies
 Stond hij op den besten voet niet,
 [40]
 Liever bad hij in de bosschen.)
 Zelfs de agenten van politie
 Zaten in die plechtige ure
 Nog niet bij hun drinkgelagen,
 Maar zij gingen meê ter beevaart.
 Voorts in donk're spaansche mantels,
 Waar het witte kruis op uitblonk,
 Heeren van de Duitsche orde,
 Ridders en de commandeuren;
 Aan den Rijnkant stond in Beuggen
 't Groot en deftig huis van d'orde,
 En reeds in den vroegen morgen
 Waren zij van daar getrokken.
 Na hen volgden d' oude zwarte
 Edelvrouwen uit het hoogsticht;
 Voorop, bij den blauwen standaard
 Ging de hoog eerwaarde abdisse,
 En zij dacht: "Ach Fridolinus,
 Ja gij zijt een beste heil'ge,
 Toch kunt ge één ding mij niet brengen,
 Eén: de gulden tijd der jeugd is 't.
 Zoet was 't, toen vóór vijftig jaren
 Rozen op mijn wangen bloeiden,
 En in 't spinweb van mijn blikken
 Menig edelman bleef hangen!
 Lang reeds doe ik daarvoor boete,
 En ik hoop, 't is mij vergeven.
 Rimpels plooiën nu mijn voorhoofd,
 't Rood der wangen en der lippen
 Is verwelkt; en o die tanden!"

[41]

Aan de rij der deftige edel —
 Sloten zich de burgervrouwen,
 Sloot de trein aan der matronen.
 Eéne slechts, in werkdagskleeren,
 Moest ver af, ter zijde blijven,
 De waardin van d' over-oude
 Herberg "in den gouden bal" was 't,
 't Was van oudsher zoo gebleven.

Dáár — zoo luidt een oude sage,
 Stond reeds in den tijd der heid'nen
 Eene herberg — Fridolin ook,
 Als hij voor het eerst op 't eiland
 Voet aan wal had, zocht dáár huisdak.
 Maar de waard, een bromm'ge heiden,
 Sprak den heil'ge grof en lomp toe:
 "'k Kan geen zendelingen bergen
 Die op d' oude goden smalen,
 En gewoonlijk ook geen rooden
 Heller in hun zakken hebben —

“Scheer u haastig van mijn drempel!”
 Fridolinus, wiens financies
 Juist niet van de besten waren,
 Moest in schaduw van de linden,
 In het open veld, daar buiten,
 Nachtrust zoeken — maar zie, d’Eng’len
 Zorgen voor hem, en des morgens
 Was de leege reistasch vol van
 Gouden, blinkende denaren.
 Weder ging de heil’ge man naar
 [42]

d’ Ongastvrije herberg henen,
 Nam een maal, en gaf den waard in
 Specie wat hij hem gevraagd had,
 Maar liet ook tot zijn beschaming
 Gouden munt als fooi hem achter.
 Daarom dient die les nu ook voor
 Onbarmhart’ge herbergieren,
 Dat nog, na een reeks van eeuwen,
 Uit de “gouden bal” geen sterv’ling
 Meê mag gaan bij de processie. —

Als op ’t veld de jonge bloemen
 Frisch bij dorre stoppels prijken,
 Zóó was nu bij de matronen
 De bevall’ge schaar jonkvrouwen,
 In haar witte feestkleedijje.
 Menig oude dacht bij ’t zien van
 Zooveel jeugdigs en bevalligs:
 “Opgepast! Bewaar uw oogen,
 Deze schaar is zoo gevaarlijk
 Als een regiment van Zweden.”
 Vooreerst werd er een Madonna
 Met een purper kleed gedragen
 Van fluweel; ’t was d’ offergave
 Voor het eindigen van d’ oorlog
 Aan Maria opgedragen.
 In de lange rij de vierde
 Ging een blond bevallig meisje,
 In het haar een krans viooltjes;
 Wit de sluier, die bedekkend
 [43]

Slechts ter helft van ’t hoofdje neerhing,
 Als de sneeuw die in den winter
 Nog op ’t rozeknopje schittert.
 d’ Oogen neergeslagen ging zij
 Nu voorbij den jongen Werner.
 Hij verschrikte — was ’t de zon ook
 Die zijn oogen zoo verblindde?
 Was ’t misschien de blonde jonkvrouw?

Velen trokken nog steeds voort, maar
 Aan den grond als vastgenageld,
 Zag hij enkel naar de vierde
 In de rij, en als de stoet reeds
 Door een zijstraat was verdwenen,
 Stond hij nog, en bleef hij staren — —

Ja 't was in de rij de vierde — — — —
 “'t Heeft hem beet!” is daar te lande
 't Spreekwoord, als in zulk een toestand
 De betoovering der liefde
 Iemand brengt — hij heeft de liefde
 Niet, maar wel de liefde heeft hem.
 Hoor mijn goede jonge Werner!
 Vreugd en lijden brengt dat woordje:
 “'t Heeft hem beet!” ik zeg niets verder.

[44]

VIERDE HOOFDSTUK. De Rijnvaart van den jongen Werner.

Vreugde heerschte alom in 't stadje,
 En die 's ochtends zoo eendrachtig
 In den stoet des heil'gen gingen,
 Zaten even zoo eendrachtig
 Bij hun wijn, of bij hun helder
 Schuimend goudgeel gerstenbrouwsel.
 Kurken sprongen, kroezen klonken,
 En zoo meen'ge groote beker
 Werd ter eer van Fridolinus
 Tot den bodem leeg gedronken;
 Vergenoegd beschouwt de waard nu
 't Aantal van geleegde kannen,
 En noteert die met alle aandacht
 Met een krijtjen op de tafel.
 Buiten is de plaats voor boeren
 Vóór de deur; de beenen kruisend
 Zit daar op de vedel strijkend
 Schwefelhanns, een oude speelman,
 En wild dansend, zonder orde,
 Zwaait de uit steen gehouwen jongen
 Met de sterke deern in 't ronde.

[45]

't Plompe stampen met de voeten
 Doet den grond, als kermend dreunen,
 En de kalk valt van de wanden
 Door 't geweld van 't dav'rend juichen.
 De stadskind'ren zaten verder,
 En met opgetrokken neuzen;
 Maar toch was het in hun harte:
 Liever zóó nog dan niet dansen.

De gezeten burgers hadden
 Zich gevormd tot drinkgezelschap,
 En gelijk voorheen hun vad'ren
 Ferm een Wodansroes zich dronken,
 Dronken, trouw aan de traditie,
 Zij den Fridolinusbrand nu.
 Menigeen wordt door zijn gade
 Bij het ruime kleed getrokken,
 Als de tweede en zelfs de derde
 Harde daalder uit den buil springt,
 Maar dan zegt de huisman: “Lieve

Vrouw weerhoud van daag uw tranen,
 't Moet er nu mee door, mijn beste!"
 En hij waggelt niet vóór de avond
 Door den wachter met de hell'baard
 Eind'lijk hem wordt aangekondigd.
 Dan eerst gaat hij sling'rend henen,
 Klautert op de bergen, struik'lend;
 En de nacht ziet tal van lijken
 In de dennebosschen vallen;
 Maar hij dekt ze, stil verschoonend;
 [46]
 Dekt ook gunstig toe de slagen,
 Die tot sluiting van den feestdag
 Op den rug der huisvrouw hag'len.

Eenzaam, zijd'lings van 't gewoel af,
 Wandelt Werner — Onwill'keurig
 Naar het Rijnstrand voortgedreven.
 Vóór hem zweefde nog dat lief en
 Vriend'lijk meisjes aangezichtje,
 En het scheen hem als een droom, dat
 Hij het werk'lijk ook gezien had. —
 't Voorhoofd gloeit hem, en zijn oogen
 Blikken nu eens naar den hemel,
 Dan weer slaat hij, diep weemoedig,
 Vragend ze ter neêr naar de aarde,
 En hij voelt den noordewind niet,
 Die hem door de lokken woelde.
 Door zijn boezem jaagden in een
 Wilde vlucht gedachtebeelden,
 Als een nevel die in vreemde,
 Bonte wiss'ling der gestalten,
 In den herfst speelt om de bergen,
 En het klonk, ontsproot en golfde,
 Juist als de eerste kiem van 't nog niet
 Heel naar wensch voltooid gedicht.

Alzoo ging, vóór vele jaren,
 Aan het Arnostrand een ander
 Menschenkind, in stille mijm'ring.
 Ook hij was trompetter, maar één
 [47]

Die van 't nad'rend werelddoordeel
 Gillende bazuïngeluiden
 Den verdorven tijd deed hooren.
 Maar toen, als hij op den feestdag
 Voor het eerst haar mocht aanschouwen,
 Die de leid-ster van zijn leven,
 Leid-ster naar het paradijs werd:
 Dreef het hem ook naar den stroom heen.
 Onder eik en myrthen wand'lend,
 En voor alles wat in 't diepste
 Van zijn ziele klonk en juichte,
 Vond hij slechts dit ééne woordje:
 Beatrice! Beatrice!
 En zoo zullen eens na duizend
 En nog duizenden van jaren,

Anderen van liefde ontbranden,
 Droomende gelijken weg gaan.
 Eens als aan den Rijn de laatste
 Spruit van het Germaansche bloed is
 Heengegaan tot zijne vad'ren:
 Wand'len and'ren weer en dwepen,
 En in zoete vreemde tonen
 Spreken zij dat woord: 'k bemin u!
 Kent gij ze misschien, die mannen?
 Platgedrukte neuzen hebben
 Ze en hun vad'ren drinken, nu nog
 Ver, aan 't Aralmeer en d'Irtysch,
 Zeker van hun toekomst – brand'wijn. --
 [48]

Jeugd'ge liefde, schoone parel,
 Balsem voor de kranke harten,
 Anker voor het levensscheepje,
 Immergroen op 't schrale stuifzand:
 Neen, ik waag 't niet u ter eere
 Ooit een nieuw gezang te zingen:
 Ach! 'k behoor tot de Epigonen,
 En wel honderd dapp're mannen
 Leefden reeds vóór Agamemnon.
 En ik ken den koning Sal'mo
 En de slechte Duitsche dichters.
 Dankbaar en beschroomd gedenk ik
 Uwer en uw tooverkrachten.
 Met haar glans doordringen zij de
 Nev'len van de jeugd, en teek'nen
 't Plan des levens ons voor de oogen,
 Wijzen ons den weg, en geven
 Warmte aan 't hart op onze tochten.
 Stil verlangen, vroolijk hopen,
 Moedig durven, krachtig denken,
 Alles danken wij der liefde;
 Haar den kloeken zin, waarmeê w' als
 Met een bergstok diepe kloven
 Zonder aarz'len overspringen.
 Wel hem, in wiens binnenste de
 Liefde heeft haar plaats genomen!
 Maar den jongen Werner was het
 Eigenlijk nog maar niet helder
 Wat hij van den Rijn verlangde.
 Droomend stapt hij door het zand heen,
 [49]

Zonder deernis met zijn laarzen,
 Welke 't schuim der golven nat maakt.

Hem begluurt nu in de diepte
 Juist de Rijn, die daar het vechten
 Van twee oude kreeften aanzag,
 En met vroolijk helder lachen
 Zich vermaakte, toen ze in woede
 Hunne scherpe scharen kruisten.
 Ja de Rijn, hij is een schoone
 Jonge man — hij is volstrekt geen
 Geografische gedachte —

Hij erbarmde zich om Werner,
 Ruischend steeg hij uit de golven,
 Om het hoofd een krans van biezen,
 In de rechterhand een rietstaf.
 Hem erkende meester Werner,
 Wien 't, als zondagskind, vergund was
 Meer te zien dan menig ander,
 En hij groette hem eerbiedig.

Lachend sprak de Rijn toen tot hem:
 "Vrees maar niet, mijn jonge dromer,
 Want ik weet waar u de schoen wringt.
 Wonderlijk toch zijt gij menschen,
 Zie, gij meent dat ge uw geheim de
 Wereld doordraagt in 't verborgen,
 Ied're kever kan 't intusschen,
 Ied're mug en spin u aanzien,
 Aan uw donker, gloeiend voorhoofd,
 [50]

Aanzien aan uw vochtige oogen
 Dat de liefde u heeft veroverd. —
 'k Heb op al mijn watertochten
 Vele valsche en ook vele echte
 Liefdeseeden, in 't latijn, en
 In 't hoogduitsch gehoord, in 't hollandsch
 Ook (die laatsten waren 't matigst)
 'k Heb des nachts ook aan den oever
 Zooveel koozen, zooveel kussen
 Stil beluisterd, en — gezwegen.
 'k Nam ook meengen armen drommel,
 Wien de kommer diep in 't hart beet,
 Troostend op in mijne golven;
 En de watervrouwen zongen
 Hem in slaap, en zachtkens droeg ik
 Hem dan naar een verren oever.
 Onder wilgen, in de biezen
 Slaapt het zacht na valsche liefde.
 Velen heb ik zoo begraven,
 Velen ook in koele gronden,
 Of kristallen waterburgten
 Goed gehuisvest, dat ze nooit meer
 Zouden wenschen weer te keeren.

Vrees dan niet, ik ken de liefde.
 't Wordt mij zelven waarlijk altoos
 Eng om 't hart, als ik het Schwarzwald
 Groet, en daarom bruis ik jub'lend.
 Over de Schafhauser rotsen,
 Sla 'k mij moedig, golven schuimend
 [51]

Door de Laufenburger engte,
 Want ik weet, haast ijlt mijn lieve
 Schwarzwaldkind, de jonge Wiese,
 Stil, glimlachend mij in de armen,
 En het keuvelt met me, in 't ruwe
 Alemannisch, van den Feldberg,
 Van de nachtelijke geesten,

Van bergbloemen, van de hooge
 Mutsen en den dorst in Schopfheim.
 En 'k bemin haar, nooit verzadig
 Ik me aan 't zien van haar blauw' oogen;
 Ik bemin haar ô! en nimmer
 Kus 'k genoeg de roode wangen.
 Soms jaag 'k, als'gij een droomer,
 Wild voorbij het oude Bazel,
 Erger mij aan de langwijn'ge
 Heeren raden, maak een stuk muur
 In 't voorbijgaan tot ruïne,
 En ze denken, 't is mijn gramschap,
 Maar 't is de overmoed der liefde.
 Ja 'k bemin haar; mij vervolgen
 Wel veel and're schoone dames,
 Maar niet ééne, zelfs de trotsche
 En in wijn zoo rijke Moezel,
 Kan uit mijn herinnering de
 Dochter van den Feldberg wisschen;
 En als ik in 't zand van Holland
 Doodlijk moê mijn golven voortsleep,
 Als de molens rustloos snorren,
 Overvalt mij soms een treurig
 [52]

Heimwee naar mijn eerste liefde,
 En men hoort mijn brommend ruischen
 Door de kale, vlakke velden,
 Ver tot in de barre Noordzee;
 Maar helaas! niemand begrijpt mij.

“Vrees niet meer, ik ken de liefde,
 En ik ken u, Duitsche droomers,
 Die aan mijne boorden wonen.
 Zelfs ben ik uw beeld, en van de
 Groote, duitsche volkshistorie
 Staan èn storm, èn nood, èn bitter
 Einde in mijnen loop geschreven.

Ook kom ik van 't land der schoonste
 Sprookjes; Alpegeesten, om mijn
 Ijskristallen wieg zich scharend,
 Brengen me in het daglicht over.

Sterk en wild is mijne kindsheid,
 En wie telt de blokken rots wel,
 Die ik spelende verbrijzel
 En als ballen heen en weer werp?
 Frisch en vlug doorzwem ik dan de
 Zwaabsche zee, en onbelemmerd
 Gaat mijn trotsche jeugd al verder
 In de schoone duitsche landen,
 En nog éénmaal stijgt geheel de
 Fijne geur der stroomromantiek
 Voor mij op — die oude droomen
 Staan in lieflijk licht weer voor mij,
 Schuim en branding, sterke steden,
 [53]

Burgt en rots, en 't stille klooster,
 Druiven op de heuv'len rijpend,

Wachters van de torens groetend,
 Wimpels lustig, vroolijk fladd'rend,
 En van steile, hooge klippen
 Tonen van der Lurley zangen.
 Maar dan loopt het snel naar 't einde,
 En ik weeklaag om 't verloorne;
 'k Geef me dan aan 't drinken over,
 'k Bid nog even in den Dom te
 Keulen, en word eind'lijk — lastdier.
 Smeerge kramers moet ik dienen;
 Op mijn rug, reeds zwaar beladen,
 Zwemt de Nederlandsche trekschuit,
 En in 't zand, dat ik zoo doodlijk
 Haat, sleep ik mij, halfdood, kruipend
 Voort, en lang reeds ben 'k gestorven,
 Eer het zeegraf me in zich opneemt.
 Hoed u, hoed u voor verzanding!

“Ja ik kon nog veel verhalen,
 'k Heb daarvoor een goeden luim zelfs,
 En ik houd van jonge lieden
 Die als gij, en als ik zelf ook,
 Lustig in de toekomst blikken.
 Daarom zal 'k mijn lange rede
 Met een goeden raad besluiten.
 'k Weet, verliefd tot over de ooren
 Zijt gij, 't meisje heet Margretha,
 Is de dochter van een vrijheer,
 [54]

Wiens kasteel dáár, helder blinkend
 Zich in mijne golven spiegelt.
 Dikwijls zie 'k op 't platte dak de
 Schoone jonkvrouw — en 'k wil gaarne
 U in haar nabijheid brengen.
 Hier is 't bootje en daar zijn riemen!
 Al het verd're laat ik over
 Aan uw overleg en wijsheid.”
 Zoo sprak hij, hij schudt de lokken,
 En terstond dook hij weer onder,
 Suizend sloeg der golven branding
 Toen weer over hem te zamen,
 En nog klinkt zijn lach van verre,
 Want de kreeftskamp was volstreden,
 De een lag in zijn bloed te baden,
 De andre had zijn staart verloren.

Werner neemt den raad ter harte.
 Aan den oever stond een toren,
 Oud en stevig, dicht aan 't water;
 Waar door een verborgen poortje
 Naar het strand de vischer afdaalt,
 Waren, in een stillen rijnbocht,
 Boot en riemen in gereedheid.
 Voor den schipper is het feestdag,
 En zoo kon nu, zonder vragen,
 Werner met de boot gaan varen.
 Avond was het reeds geworden;

Hier en daar klonk van de bergen

[55]

Schel en heesch 't gezang van boeren,
 Die beschonken huiswaarts keerden;
 Verder over dennenboschen
 Wierp de maan in 't dal haar stralen,
 En, als blozend kwamen de eerste
 Sterren aan het hemelveld.
 Werner nu stak van het strand af.
 Als een ros, lang opgesloten
 In den stal, dat vroolijk huppelt,
 Zich verheugend dat het nu weer
 Mag zijn heer en meester dragen:
 Zoo sprong stout en pijlsnel op het
 Waterpad het kleine vaartuig;
 Sprong in vluggen loop de hooge
 Muren van de stad voorbij, de
 Rijnbrug onder-door, die de oevers
 Door zijn bogen saam vereenigt.
 Langs den derden pijler wil de
 Jonge schipper moedig sturen,
 Als de draaikolk hoonend boot en
 Stuurman aangreep, en wel driemaal
 Ze ophief, driemaal ook weer neersmeet.
 Daar zag hij van 't slot de torens,
 Hoe zij in het maanlicht blonken,
 Tusschen-door kastanjeboomen!
 Hier nu tegenover stak er
 Uit den vloed een kale zandbank,
 Niet begroeid; want dikwijls stroomden
 Over heel den grond de golven;

[56]

Schertsend noemt de man van 't Rijndal
 Haar den Fridolijnschen akker,
 Daarheen dreef het ranke bootje.
 't Kwam er aan, en op den punt'gen
 Kiezelgrond sprong hoopvol Werner,
 Staarde in 't rond, en zocht in spanning
 Of hij haar ook mocht ontdekken.
 Niets bemerkte hij, slechts van verre
 Flikkert licht in een hoektoren;
 En dat reeds is hem voldoende.
 O hoe vaak verkwikt in 't leven
 Meer een schijnsel, zij 't van verre,
 Dan de weelde van 't bezitten!
 Wel gegund zij hem de blijdschap,
 Uit het midden van den Rijnstroom
 't Lichtje smachtend aan te staren.
 Met zijn droomerige blikken
 Zag hij 't nieuwe, rijke leven
 Vóór zich, zonder zon of sterren,
 Slechts dat ééne kleine lichtje.
 Van den toren waar het brandde,
 Kwam met zachten vleugelslag de
 Liefde ruischend tot hem dalen,
 En zat met hem op de zandbank,

Op den Fridolijnschen akker.
 En zij reikt hem de trompet toe,
 Die ook herwaarts hem geleidde,
 En sprak: blaas nu, blazen! blazen!

[57]

Alzoo blies hij, en zijn blazen
 Klonk melodieus den nacht door.
 Luist'rend hoort de Rijn 't beneden,
 Luist'rend ook de watervrouwen,
 Luist'rend snoeken en forellen,
 En de noordewind droeg vriendlijk
 Naar het slot die tonen over.

[58]

VIJFDE HOOFDSTUK. De vrijheer en zijne dochter.

Nu mijn lied, wees kloek en ernstig!
 Tot den vrijheer leidt het pad u
 En tot zijn bevall'ge dochter.
 Houd u recht, beleefd en hoff'lijk,
 Want een oude ruitershoofdman
 Maakt met u en uws gelijken
 Niet veel omslag, ja hij kon u
 Licht van al zijn trappen werpen;
 Die zijn glad, ook zijn er vele,
 En dat kon u wel eens kwaad doen.
 Stijg mijn lied naar 't vorst'lijk prachtig
 Slotportaal — uit steen gehouwen
 Staan in 't wapenschild drie kogels,
 Als Florence die in 't schild der
 Medicis ook gaf te aanschouwen —
 Teeken van 's bewoners adel.
 Klim de breede steenen trappen
 Op, kloep aan de hooge zaaldeur,
 En treed binnen; geef bericht ons
 Van hetgeen gij luist'rend opvangt.
 In de hooge ridderzaal, dáár
 Waar de donk're houten wanden

[59]

Met de beelden van de vad'ren,
 Dik bestoven, rijk versierd zijn,
 Zat gemak'lijk in zijn leunstoel,
 Bij een vuur dat knappend brandde,
 De oude en achtingswaarde vrijheer.
 Grijs reeds was zijn lange snorbaard;
 Bij de streep die op zijn voorhoofd
 Eens een Zweedsche ruitersabel
 Had geteekend, zag men voren,
 Door den ouderdom gegraven,
 En als gast had zich een plaaggeest,
 In den linkervoet des vrijheers,
 Ongeropen vastgenesteld.
 Flereijn heet hij gewoonlijk,
 Doch zoo iemand hem geleerder

Podagra verkiest te noemen,
 Heb ik niets daartegen — en zijn
 Prikkels steken toch niets minder.
 Nu is 't draaglijk, maar ook somtijds
 Maakt die booswicht vreeslijk oproer,
 En dan zegt de vrijheer lachend:

Donnerwetter! in den langen
 Boozen dertigjaargen oorlog,
 Heeft het Flerecijn te veel maar
 Van de krijgskunst afgekeken.
 Regelrecht begint 't den aanval,
 En zendt eerst zijn tirailleuren
 Voorwaarts, en dan komen na hen
 De mobile benden stroopers —
 [60]

Haal de duivel die verkenning! —
 Maar nog niet genoeg — als ware er
 In mijn binnenste ook een vesting,
 Bromt het als karthouwen-groeten,
 't Dreunt als werd er storm geloopt,
 Pif! Paf! 'k wil kapituleeren.

Juist was er een wapenstilstand
 Nu getroffen — en genoeglijk
 Zat de vrijheer — uit de steenen
 Kan vult hij zijn grooten beker.
 Daar bij Hallau, waar de laatste
 Heuvels van de hooge randen
 Naar het helder Rijnnat dalen,
 Waar wie in den wijngaard werkt
 Verre weg 't geruisch kan hooren
 Van het water te Schaffhausen:
 Had de lieve zon den ed'len
 Geur'gen rooden wijn gekoesterd,
 Dien de dapp're vrijheer steeds als
 Vesperdrank zich wel deed smaken.
 Bij den wijn zat hij dan zware
 Wolken van tabak te blazen;
 In een roode steenen kop brandt
 Dat uitheemsch geliefkoosd rookkruid,
 En hij rookt dat uit een lang en
 Donker en welriekend roer.

Aan des vrijheers voeten legde
 Sierlijk zich de zwarte kater
 [61]

Hiddigeigei, met fluweelen
 Huid en dikken, donkeren staart.
 't Was een erfstuk van zijn dierb're
 Vroeg gestorven, ed'le gade,
 Leanor Montfort du Plessys.
 Hongarijen is 't geboort'land,
 Hiddigeigei's; zijne moeder,
 Uit den stam Angora's, schonk als
 Zoon hem aan een Puszta-Kater.

Edoch naar het strand der Seine,
 Als een teeken van zijn achting,

Zond hem een Hongaarsch aanbieder,
 Die zich ver in Debreczin nog
 De blauwoogige Lenora,
 En de ratten van haars vaders
 Slot eerbiedigst kon herinn'ren.
 Met de fiere Leanoor trok
 Hiddigeigei naar den Rijnstroom,
 Trouw als huisdier, taamlijk eenzaam
 Spon hij daar zijn levensdraden,
 Want hij haatte de gemeenschap
 Met het Duitsche kattenvolkje.
 "Ja, zij mogen", alzoo dacht hij,
 In zijn katerzelfbewustzijn,
 "Wel goedhartig wezen, en ook
 Een gemoedlijk fond bezitten,
 Maar aan goeden toon ontbreekt het,
 Aan beschaving, aan tournure
 Die zoo gansch'lijk ordinaire
 Autochthoonsche katten Waldstads.

[62]

Wie met eer de katersporen
 In Parijs verdiend heeft, en zich
 In 't kwartier van Montfaucon heeft
 Op de rattenjacht begeven;
 Hem ontbreekt 't helaas in deze
 Streken dan aan geestverwante
 Elementen van den omgang."
 Daarom leeft hij afgezonderd,
 Maar toch waardig, ernstig, deftig,
 Kalm steeds in het heerenhuis hier.
 Sierlijk sluipt hij door de zalen,
 Melodie is in zijn spinnen,
 In zijn toorn zelfs, als hij driftig
 Blazend, hoog zijn rug gekromd heeft,
 En de haren steil doet rijzen,
 Weet hij waardigheid toch altoos
 Met bevalligheid te paren.
 Maar als hij langs dak en gevel
 Zachtkens klouterend, met driestheid
 Uitgaat tot de jacht op muizen;
 Als hij heimelijk bij maanlicht
 't Groen uit de oogen als doet blik's'men,
 Dan voorwaar is hij de groote
 Importante Hiddigeigei.

Bij den kater zat de vrijheer.
 Soms blonk in zijn oog een vuurgloed,
 Dan weer was 't veeleer een zachte
 Straal der ondergaande zon, en
 Hij gedacht der oude dagen.

[63]

't Is den ouderdom verkwikking
 Uit de hoogte als van een wachtpost
 Het verleden na te staren.
 Niet alleen is dan de grijsaard.
 Hem omzweven lang verdwenen
 Scharen, in versleten buizen,

Of in ouderwetsche rokken,
 Maar herinn'ring neemt er 't stof af;
 Om hun schedels straalt weer frische,
 Vroeg're en nu weer jeugd'ge schoonheid,
 En zij spreken van vervlogen
 Dagen, en het hart des grijsaards
 Klopt daarbij — soms balt de vuist zich.

Weder ziet hij van 't balcon af,
 Groetend hen en vriend'lijk wuivend,
 Weder schallen de trompetten,
 En het zwarte ros draagt brieschend
 Hem in 't midden der strijdmakkers.

Welgemoed hield zoo de vrijheer
 De revue van zijn herinn'ring,
 En als soms zijn hand den beker
 Haastig aangreep en een fiksche
 Teug zijn krachten weer opwekte,
 Was het of die schoone beelden
 Zich aan zijnen geest vertoonden;
 Somtjids scheen het min belangrijk
 Wat uit zijn herinn'ring voortkwam,
 Want eenvoudig, zonder reden
 Kreeg de brave Hiddigeigei
 [64]

Met zijn voet een ducht'gen schop, en
 Dan dacht het den kater raadzaam
 Om van rustplaats te verand'ren.

Nu verscheen met lichte schreden,
 In de zaal, des vrijheers dochter
 Margaretha, — en tevreden
 Knikte de oude toen zij inkwam.
 't Lijdend oog van Hiddigeigei
 Straalt van hooge katervreugde.
 't Witte feestkleed was vervangen
 Door eenvoudig zwart, en spijtig
 Stond het kleine zwarte kapje
 Op de schoone blonde lokken,
 En daaronder zagen de oogjes
 Recht huismoederlijk in 't ronde.
 Van den gordel hingen deftig
 Sleutelbos en 't leedren taschje,
 't Ridderkruis der Duitsche vrouwen,
 En zij kust des vrijheers voorhoofd,
 En sprak: “Vaderlief, niet boos zijn,
 Dat ik u zoo lang alleen liet.
 Boven hield mij lang in 't sticht de
 G'nad'ge vrouw vorstin abdisse op,
 Zij verhaalde zooveel schoons mij;
 Sprak van d' ouderdom zoo sticht'lijk,
 Van den tand des tijds, en zoo iets,
 En de heer compthur van Beuggen,
 Sprak zoo zoet of hij de woordjes
 Van den suikerbakker zelf had,
 En 'k verblijdde mij toen 'k vrij kwam.
 [65]

Uwe hooggestrengte wenken

Wacht ik nu op 't onderdanigst,
 Tot uw dienst om uit den grooten
 Theuerdank u voor te lezen.
 Want ik weet, gij houdt van plumpe
 Jacht- en andere avonturen,
 Meer dan van sentimenteele
 Hedendaagsche herderszangen.

“Maar zeg mij eens, waarom moet gij
 Vadertje dat giftig kruid toch,
 Dien tabak maar altijd rooken?
 'k Ben schier angstig, als ik u zie
 Diep gehuld in blauwe wolken,
 Juist als de Eggberg in den nevel,
 En 'k heb met die gouden lijsten
 Aan den wand steeds medelijden,
 En met 't wit van de gordijnen;
 Hoort gij ze niet droevig klagen,
 Dat zij van uw pijpen-dampen
 Bleek en grauw reeds zijn geworden?
 't Moet toch maar een heerlijk land zijn
 Dat Amerika, dat door dien
 Spaanschen admiraal ontdekt is,
 En ik zelf vermaak mij met de
 Bontgekleurde papagaaien,
 En de purpere koralen:
 'k Droom somwijlen ook van hooge
 Palmen, en van kleine hutten,
 Groote bloemen, cocosnoten
 [66]
 En van troepen kloutrende apen.
 Bijna wenschte ik toch, het lag maar
 Niet ontdekt in volle zee nog,
 Om den wil van 't walglijk rooken,
 Dat van daar ons kwam verstikken.
 Ik vergeef den man volgaarne,
 Die gedurig, meer dan noodig
 Uit het vat den wijn zich aftapt;
 'k Zou mij, als het zijn moest, zelfs wel
 Met een rooden neus verzoenen —
 Met een rooker van tabak nooit!”

Luist'rend lacht de goede vrijheer,
 Lachend blies hij nieuwe wolken
 Uit de steenen pijp, en sprak toen:
 “Lieve kind, het zwak der vrouwen
 Is dat zij zoo vaardig spreken,
 Zonder van de zaak te weten.
 Dikwijls heeft een krijgsman zulke
 Hebb'lijkheden en gewoonten,
 Die bij dames gansch niet voegen.
 Maar ten onrecht' smaalt mijn dochter
 Op het rooken, daaraan dank ik
 Huis en huisgezin en huisvrouw.
 En omdat mij nu juist meenge
 Krijgshistorie door het hoofd speelt:
 Zet u neer, — in plaats van lezen

Wil ik zelf u wat verhalen
 Van het kruid dat gij verafschuwt,
 En van uwe zaalge moeder.”

[67]

Twijf'lend zag nu Margareeth haar
 Vader aan met haar blauwe oogen,
 Nam 't borduurwerk in de hand, de
 Bonte kluwen met de naalden,
 Schoof het voetbankje naar d'ouden
 Leunstoel en nam zelf toen plaats ter
 Zijde van papa, — zoo windt zich
 Om den ouden eik in 't bosch, de
 Jeugdig schoone wilde duinroos.
 En de vrijheer neemt den beker
 Aan den mond en drinkt hem ledig.

“Toen de booze krijg in 't land was
 Streek ik eens met enk'le Deutsche
 Ruiters naar den Elsas over.
 Hans von Weerth was onze hoofdman.
 Zweed en Franschman lag voor Breisach,
 En van menig dapper stukje
 Deden wij hun kamp gewagen.
 Doch veel honden zijn den haas de
 Dood. — Eens op een wilde drijfjacht,
 Had geheel de helsche, groote
 Hoop het fel op ons gebeten,
 En uit meenge wond die bloedde,
 Moesten wij de sabel trekken.
 Krijgsgevangen bracht de Franschman
 Naar Parijs ons over, en toen
 In de slagkooi te Vincennes.
 Dood en duivel! sprak de dapp're
 Hans von Weerth, het was toch beter,

[68]

In galop met blanken pallas
 Tot den aanval op te rukken,
 Dan hier, op de brits zich leggend,
 Met verveling te tournooien.
 Tegen haar zijn maar geen wapnen,
 Zelfs geen wijn of dobbelsteenen;
 De tabak slechts, — ik beproefde 't
 In het Kanan der verveling,
 Bij de mijnheers — 't zal ook hier ons
 Goed doen, daarom, laat ons rooken!
 Zóó de kommandant der vesting,
 En hij kocht van Nederlandsche
 Kooplui nu Varinasknaster,
 Kocht ook uitgebrande pijpen.
 Nu was 't bij de krijgsgevang'ned
 In de cel een onuitstaanbaar
 Walmen, dampen, wolkenblazen,
 Zoo als in 't galante Frankrijk
 Nog geen sterflijk oog gezien had.
 Vol verbazing staan de wachters
 En het nieuws kwam tot den koning,
 En de koning! Hoogstdezelve

Kwam het wonder ook aanschouwen.
 Ras verhaalt geheel Parijs nu
 Van de wilde Duitsche heren,
 En van hunne nooit gehoorde
 Wonderlijke kunst van rooken.
 Koetsen rolden, pages sprongen,
 Cavaliers en trotsche dames
 Kwamen naar het vunzig rookhok;
 [69]
 En, ook zij kwam, zij de fiere
 Leanor Montfort du Plessys.
 'k Zie haar nog op onzen steenen
 Vloer de kleine voetjes zetten,
 'k Hoor den zijden sleep nog ruischen,
 En mij bonsde 't hart, als ging het
 Los op een moorddadig vechten;
 Als de kruitdamp uit kanonnen
 Vlogen uit mijn pijp de wolken,
 En 't was goed zoo; op die wolkjes,
 Die 'k in 't bijzijn van de trotsche
 Krachtig blies, zat de God Amor;
 Dartelend schoot hij zijn pijlen,
 En wist altoos juist te treffen;
 Eerst nieuwsgierigheid, deelneming
 Dan, en eind'lijk kwam de liefde,
 En de Duitsche beer was weldra
 Fijner en veel ed'ler dan al
 De Parijsche leeuwen t' zamen.

Doch ik-zelf, toen ons de poorten
 Der gevang'nis open gingen,
 En ons vrijheid werd gegeven,
 Was eerst recht gevangen man, en
 Lag in Leanores boeien.
 En het bleef zoo; ook het huw'lijk
 Dat ons samen naar den Rijn bracht,
 Heeft ze nauwer vastgeklonken.
 Denk ik daaraan, dan voel 'k tranen
 In mijn grijzen snorbaard vallen,
 [70]
 En wat bleef van alles me over?
 De herinn'ring — en dan de oude
 Zwarte kater Hiddigegei,
 Maar ook 't evenbeeld Lenora's
 Gij, mijn kind — haar ziel zij zalig."

Sprekend zoo klopt hij de pijp uit,
 Streelt den grooten zwarten kater,
 Maar het schalksche meisje deed een
 Voetval voor den grijsaard, en sprak:
 "Vadertjen, och geef genadig,
 Generaal pardon mij arme!
 Ik beloof, geen enkel woord zal
 Voortaan van mijn lippen komen,
 Dat het rooken smaadt of minacht.

Vriend'lijk lachte nu de vrijheer,
 "Van den wijn ook", sprak hij, "hebt gij

U een steeklig woord veroorloofd.
 'k Had wel lust ter uwer leering
 Nog een ander vroolijk stukje
 Te vertellen, hoe 'k te Rijnau
 Bij den vorst—abt van het klooster,
 In den wijn — het was Hallauer —
 Eens een heldenfeit bestaan heb.
 Doch” — de vrijheer zweeg en zag toen
 Naar het venster, “Blitz und Donner!
 'k Hoor trompetten, wat zou dat zijn?”
 Buiten drong in 't stille nachtuur
 Werners blazen tot het slot door;
 [71]

Toegang vragend als het duifje
 Dat tot haar meest'res weerkeerend,
 Aan 't gesloten venster biddend
 Met den snavel pikt en hamert.
 Haastig traden nu de vrijheer
 En zijn dochter naar 't balcon toe;
 Hiddigegei volgde beiden,
 Voorgevoel in 't katerharte,
 Voorgevoel van groote dingen. —
 En zij gluurden, maar 't was vrucht'loos,
 Want de schaduw van den toren
 Maakt den blazer hun onzichtbaar.
 Schettrend als bij jachtpartijen,
 Of den strijd van ruiterdrommen,
 Klonk 't trompetgeluid in de ooren;
 Toen werd 't stil — een donker vaartuig
 Dreef, Rijn-afwaarts zich verwijd'rend.

Ook de vrijheer keert, en haastig
 Schelde hij zijn dienaar Anton.
 Anton stond onmidd'lijk voor hem.
 “Spoedig! Haast u tot ontdekking,
 Wie hier op den Rijn in dit uur,
 Een trompetstuk heeft geblazen?
 Is 't een geest, maak dan drie kruisen,
 Is 't een mensch, groet hem dan vriend'lijk
 En ontbied op 't slot hem bij mij,
 'k Heb met hem een woord te spreken.”
 Militairement hem groetend
 [72]

Maakt nu rechtsomkeert de trouwe:
 “G'nad'ge Heer, ik zal 't volbrengen.”

Zwijgend zonk de middernacht nu
 Op het slot en 't stadje neder,
 En tot Margaretha kwam een
 Zonderlinge droom gevlogen:
 In haar feestgewaad weer ging zij
 Naar de kerk van Fridolinus;
 Te gemoet ging haar de heil'ge,
 En een man stapte aan zijn zijde,
 Niet de doode was het, die hem
 Ten gerichte volgt naar Glarus;
 't Was een schoone, slanke jong'ling,

Die gelek naar een trompetter;
En hij groette haar eerbiedigst,
Lachend wenkt St. Fridolin.

[73]

ZESDE HOOFDSTUK.

Hoe de Jonge Werner bij den vrijheer Trompetter werd.

's Morgens vroeg ging meester Anton
Heel het stadje reeds doorkruisen,
Rust'loos den trompetter zoekend.
Bij de kerk van Fridolinus
Sloeg hij een nauw straatjen in, en
Van den and'ren kant kwam schipper
Maarten in een draf gelooopen,
En, den hoek om, stieten beiden
Als twee ballen op elkander.
"Bij mijn ziel", riep de getrouwe
Anton, en hij wreef zijn voorhoofd,
"Vriend, gij hebt een harden schedel."
— "De uwe schijnt me ook niet met watten,
Of met zeegras overtrokken",
Antwoordt schipper Maarten daarop;
"Wat kom je in den vroegen morgen,
In de stad zoo driftig zoeken?"
— "Ja, dat vraag ik u", zei Anton.
— "Ik zoek iemand die zich gisten
Met mijn boot wist voort te maken",
Sprak tot hem weer schipper Maarten.
"Denk'lijk zoek ik wel denzelfden.

[74]

Toen ik aan de visscherspoort kwam
Lag mijn boot daar omgeslagen,
Aan den oever – 't roer ontredderd,
En het touw was ook gebroken;
Mocht de donder zulke ruwe
Ongenoode gasten treffen,
Die des nachts bij mistig weder
In eens anders boot gaan varen."
— "En trompetten ook", sprak Anton.
— "Maar zoo vind ik hem niet, of ik
Breng hem bij den burgemeester;
Bloeden zal hij, en de blauwe
Plek me aan 't hoofd door u gestoten
Breng ik hem in reekning, 't is toch
Schande dat de jongen zoo maar
Omspringt!" En zoo sprekend ging de
Kwaad geluimde schipper verder.

"Ik zie ook niet in, waarom ik
Mij zoo kwel, en dat om zoo een
Onbekenden rustverstoorder",
Sprak nu Anton bij zich zelven,
"'t Komt mij voor het uur te wezen,
Dat zich een verstandig man zet,
Om een goed ontbijt te nemen."

Naar “de gouden bal” dus wendt zich
Anton; door een kleine zijdeur
Sloop hij binnen; ’t was toch beter,
Dacht hij, voor het oog der wereld
[75]

Zulk bezoek maar te verbergen.
Menig eerzaam man reeds was er
Kalm en rustig ingekomen.
En zat even rustig neder
Bij het schuimen van zijn beker.
“Een groot glas?” zoo vraagt de slimme
Kast’leines, en Anton knikte:
“Zeker, Ja! ’t is warm, ik heb al
Vroeg bij ’t opstaan zulk een schorre
Keel gehad, ’k was niet plezierig.”
En hij ledigde zijn grooten
Fijn geslepen glazen roemer,
Ernstig overwegend, hoe hij
Nu zijn last zou gaan volvoeren.

En daar zaten in de kamer
Werner en de waard te zamen,
Werner had een smaaklijk proefje
Van gerookte zalm gekregen,
En de waard had met zijn gast een
Leerrijk praatjen aangevangen:
Hoe de wijnoogst in de Palts is,
Hoe de prijzen van de hop zijn,
Hoe men in den oorlog huishield;
Tusschenbeiden wierp hij om den
Vreemd’ling aan den tand te voelen,
Met een sluwen blik een woordjen
Over stand, beroep en reis op.
Maar hij kwam er toch niet achter,
En dacht korz’lig bij zich zelven:
[76]

“’t Is geen schrijver, daarvoor is hij
Te soldaatrig, — geen soldaat ook,
Daarvoor is hij wat te deftig;
’k Zou veeleer nog denken dat hij
Met de scheikunde zich ophield,
Of met toovren en goud maken.
Wacht, ik zal hem” en zijn rede
Brenghet hij op verborgen schatten,
En op ’t nachtelijk geestenbannen,
“Ja mijn vriend, en hier bij ’t stadje
Ligt in de rivier een zandbank;
In St. Fridolinus tijden
Is een schat daarin verzonken.
Een knap man, verstond hij ’t werk maar,
Kon een rijkdom daaruit halen.”

“’k Ken die zandbank,” zei toen Werner,
“’k Ben bij maneschijn juist gistren
Op den Rijn daarheen gevaren.”

“Hoe! gij kent die?” sprak verwonderd
De kast’lein, en dacht daarbij reeds:

“Heb ik jou daar?” Glurend keek hij
 Naar de tasch van Werner, of zich
 Daar ook gouden munten roerden
 En hun klank hem deden hooren.
 “Heb ik jou daar?” sprak intusschen
 Op zijn beurt de vroolijke Anton:
 “’t Is toch goed om juist van pas een
 Flinken morgendronk te nemen.”

[77]

Op zijn plaats bedaard gezeten,
 Had hij alles afgeluisterd,
 En ten overvloede zag hij,
 Bij des vreemd’lins hoed en degen,
 Een trompet op tafel liggen.
 Ernstig nadert hij de sprekers:

“Met verlof, zoo gij geen geest zijt,
 — En dat denk ik niet, omdat gij
 Nog al nat en droog gebruikt hebt —
 Zoo laat u de vrijheer op zijn
 Slot verzoeken, ’k heb u reeds van
 Hem te groeten, ’k ben bereid om
 U naar hem te vergezellen.”
 Alzoo sprak hij. Met verwond’ring,
 Hoort dit Werner en gaat met hem.

En nu mompelde de waard dus:
 “Wee u jongeheertje, dacht gij
 Zoo maar zonder omslag, verder
 Op den Rijn te kunnen varen,
 En verborgen schatten halen?
 Dat moest juist de vrijheer merken
 Die dat werk u zal verleeren.
 Wee, als uit zijn voorraadkamer,
 Ingezouten, oude vloeken
 Op u stormen, dat het hoofd u
 Op de schouders draait, en de ooren
 U van ’t dreunend onweer suizen.”

[78]

In de ridderzaal zat weer de
 Vrijheer met zijn schoone dochter,
 Zat weer uit zijn pijp te dampen,
 Toen de breede vleugel deur zich
 Opende, en bescheiden groetend
 Werner binnen kwam; — “gij weet niet”
 Sprak de trouwe dienaar Anton,
 “G’nad’ge heer, gij weet niet, wat het
 Mij gekost heeft hem te vinden!”
 Scherp zag nu het oog des vrijheers
 Werner aan, inspectie houdend.
 Bij den leunstoel van haar vader
 Aangeschoven, zag de schucht’re
 Margaretha naar den vreemde,
 En bij d’ eersten blik was de indruk
 Gunstig, dien hij op hen maakte.
 “Alzoo zijt gij het die gist’ren
 Met uw blazen ons gestoord hebt?”

Sprak de vrijheer, “daarom wilde ik
 Nu een woordjen met u spreken.”
 — “Dat ’s een goed begin”, dacht Werner,
 En verlegen sloeg hij de oogen
 Naar den grond — toen ging de vrijheer
 Vriend’lijk lachend voort en zeide:
 “Mooglijk denkt gij dat ik hier u
 Roep om rekenschap te geven,
 En u vragen wil, waarom gij
 Bij het slot gemusiceerd hebt?
 Misgeschoten — vriendje ’t gaat mij
 Weinig aan, wie op den Rijn, in
 [79]
 Maartsche nachten met trompetten
 Een verkoudheid op wil loopen;
 Hij is vrij, ik laat hem hoesten.
 Neen, ik wilde u vragen of gij
 Lust hebt op den Rijn nog weer eens,
 Zoo als gij ’t nu deedt, te blazen?
 Doch het schijnt dat ik ’t nu mis heb,
 Want ik zie, gij zijt geen speelman;
 Mooglijk zijt gij zoo’n vervloekte
 Praalhans, zoo een van die vreemde
 Ambassaden, die thans dravend
 Door ons land in koetsen rijden,
 En verknoeien wat de krijgsman
 Met zijn zwaard eens goed gemaakt heeft.”
 — “Ook zoo slecht niet”, dacht nu Werner,
 Maar die oude heer beviel hem.
 “’k Ben geen speelman”, sprak hij, “maar nog
 Minder een dier pennenhelden.
 Mijnentwege mogen uit het
 Gansche heil’ge Roomsche rijk de
 Inktpot en de pen verdwijnen.
 Niemand kan mij ook bevelen,
 ’k Reis, mijn eigen heer en meester,
 Heel de wereld uit vermaak rond,
 En ik wil vooreerst eens afzien
 Wat alzoo mijn lot zal worden.”
 “Zeer voortreff’lijk”, zei de vrijheer,
 “Als het zoo staat, moocht ge ook wel de
 Rest van mijne rede hooren;
 [80]
 Maar wij willen met een teug van
 Onzen ouden wijn die kruiden;”
 En des vrijheers meening radend
 Ging Margretha naar den kelder,
 Haalde goed-gekurkte flesschen,
 Overdekt met spinnewebben,
 En als uit het zand gedolven.
 Bracht ook twee geslepen bekers,
 En bediende beide mannen.
 “Ja die groeide nog eer de oorlog
 ’t Duitsche vaderland beroerde”,
 Sprak de vrijheer — “’t is een oude
 Uitgelezen wijn van Grenzach.

Schitt'rend gloort hij in het glas als
 Zwaar, gedegen louter goud en
 Geurig is hij als de fijnste
 Van mijn bloemen in de trekkast;
 Aangestooten, heer trompetter!"

Helder klonken beide bekers.
 Ledigend den zijnen spon de
 Vrijheer nu den draad der woorden
 Af: "Mijn jonge vriend, zoo lang de
 Wereld staat, zijn er ook menschen
 Die hun stokpaardje berijden;
 De een heeft mystiek en ascesis,
 De ander lekker kirschenwasser.
 Van oudheden houden somm'gen,
 And'ren eten weer meikevers.
 And'ren maken slechte verzen.

[81]

't Is een vreemde gril dat velen
 Dát het liefste doen waarvoor zij
 Juist den minsten aanleg hebben.
 Zoo berijd ook ik mijn stokpaard,
 En dat beestjen is wel de ed'le
 Musica, die laaft en sterkt mij;
 Even als door Davids harpspel,
 Koning Saul zijn leed verjaagde,
 Zoo verdrijf ik ook met klanken,
 Lief van toon, der grijsheid kwalen,
 En van 't flerecijn de kwellung;
 Als ik zoo met vluggen maatslag
 Een orkest mag dirigeeren,
 Meen ik vaak, ik rijd dan weder
 Aan de spits der regimenten:
 Aangevallen, rechter vleugel!
 Op, gij snijdende violen!
 Vuur dáár uit de keteltrommen!

In het stadje zijn wel flinke
 Speellui; maar 't ontbreekt den meesten
 Aan dat fijne kunstgevoel en
 Kennersoog; de goede wil doet
 Echter hun gebreken dragen.
 Fluit, viool en bas, zijn red'lijk
 Wel bezorgd, 't is waar, en zelfs de
 Contrabas is hoogst voortreff'lijk;
 Maar toch één ontbreekt ons — één ja.
 En, mijn vriend, wat is een veldheer
 Zonder ordonnansen, wat is

[82]

Zonder vleugelman een linie?
 Het orkest zonder trompetter?

Eéns was 't anders. Deze muren
 Hoorden hem, den zoo beroemden
 Braven staf trompetter Raszmann;
 Ha, dat was een prachtig blazen!
 Raszmann, Raszmann, waarom stierft gij?

Heden zie 'k hem nog in zijne

Laatste dagen; 't was op 't groote
Schuttersfeest in Laufenburg.
Woest enforsch stond hem de snorbaard,
De trompet was prachtig schitt'rend,
En zijn laarzen blonken helder
Als een spiegel, — en ik lachte.
“'t Is een zaak van eere”, sprak hij,
“Deze Zwitsers zullen weten,
Wat een staftrumpetter doen kan.”

Helder en in zuivre tonen
Klonken horens en trompetten,
Maar gelijk de nachtegaalslag
Boven al de zangers van het
Woud uit klinkt, zoo ook het blazen
Van den staftrumpetter Raszmann.
En ik zag hem, 't hoofd gezwollen,
Blazend uit geperste longen.
“'t Is een eerezaak, heer”, sprak hij,
En blies verder, toen verstomden
[83]

De trompetters uit het Frickthal,
Die van Solothurn en Arau,
Voor den staftrumpetter Raszmann.
Weder vond ik hem, 't was avond.
Als een reus omringd van dwergen
Zát hij in “de gouden zwaan” en
Onder heel den zwerm van speellui
Leegden vele en groote bekers,
De trompetters uit het Frickthal,
Die van Solothurn en Arau;
Maar den allergrootsten beker
Dronk de staftrumpetter Raszmann.
En met zwaren Castelberger
(Weet ge, aan de Aar bij Schinznach groeit hij)
Liet hij zijn trompet volschenken,
“'t Is een eerezaak heer”, sprak hij,
En — 't was met één teug verdwenen,
Op uw welzijn, mijn collegen!
Zóó drinkt staftrumpetter Raszmann!”
Middernacht was lang geslagen,
Menigeen snorkte onder tafel,
Maar met vasten gang en rechtop
Ging hij huiswaarts uit het stadje.
Aan de Rijnbrug groet hij schertsend
Met een vroolijk lied nog even,
Dan een mispas! — Arme Raszmann!
Loodrecht zonk hij in de diepte,
En de stroom des Rijns ging vreeslijk
Schuimend, dond'rend over 't graf des
Braafsten aller staftrumpetters.
[84]

Ha dat was voortreff'lijk blazen,
Raszmann, Raszmann, waarom stierft gij?”

Schier ontroerd verhaalt de vrijheer,
En vervolgt weer na een pauze:

“Jonge vriend, hoor, gisteravond
 Klonk het aan den Rijn, als of ’t een
 Groet van des trompetters geest waar.
 ’k Hoorde toen een fuga blazen,
 Fuge, een weefsel was ’t van tonen,
 Als uit Raszmanns beste dagen.
 Als wij die trompet eens hadden,
 Was de leemte weer gevuld, en
 ’k Voerde een heel compleet orkest weer
 Kommandeerend in den slag aan,
 Daarom doe ik u mijn voorstel:
 Blijf bij ons — blijf op mijn slot hier.
 Waldstadt is verlamd geworden,
 Musica, o, blaas haar ’t nieuwe
 Leven in de knokken weer!”

Werner zich bedenkend zei toen:
 “Ed’le heer, uw woord vereert mij;
 Echter heb ik een bedenking.
 Recht en rank ben ik gewassen,
 En ’k heb niet geleerd in vreemden
 Dienst mijn rug te krommen.”

Toen de vrijheer: “Maak u daarom
 Niet bezorgd, de dienst der vrije
 [85]
 Kunsten doet den rug niet buigen.
 ’t Onverstand van ’t eigen hart slechts
 Kan het recht-op-gaan verleeren.
 Ver van mij u meer te vragen,
 Dan een lustig musiceeren;
 Slechts als ge in uw ledige uren
 Mij een brief soms op wilt stellen,
 Of bij ’t rek’nen mij kunt helpen,
 Zal ’k u dankbaar zijn; een oude
 Krijgsman, weet gij, voert de pen slecht.”

Weifelend stond nu nog Werner,
 Doch, een blik op Margaretha,
 En zijn twijfel was verdwenen.
 “Ed’le heer, ik blijf,” zoo sprak hij,
 “Moog mijn vaderland dan hier zijn!”
 — “Bravo!” sprak de grijsaard vriend’lijk,
 “Frisch, in ’t eigen oogenblik nog
 Zal wel ’t hart het best besluiten,
 En bedenken is bederven.
 Aangestooten, heer trompetter!
 Met den gouden wijn van Grenzach,
 En met forschen, deutschen handslag
 Willen wij ’t akkoord bezeg’len”;
 Toen zich wendend tot Marg’retha:
 “Dochter,” sprak hij, “’k presenteer u
 Onzen nieuwen huisgenoot hier.”
 Werner boog beleefd en zwijgend,
 Zwijgend groette ook Margaretha.
 [86]
 ”Volg mij nu door ’t slot, ik zal u,
 Jonge vriend in deze ruimte

Uwe nieuwe woning wijzen.
 'k Heb juist in den uitstek-toren
 Een trompetterskamertje over,
 Naar den Rijn en naar de bergen
 Geeft het uitzicht, en des morgens
 Wekt de zon u uit uw droomen.
 Vroolijk zult ge uw nest daar bouwen,
 't Blaast zoo goed, vrij in de hoogte.”

Beiden gingen nu de zaal uit.
 Uit de zaal trad ook de dochter,
 Naar den slottuin zich begevend,
 Rozen plukte ze en aurikels,
 En veel geur'ge violieren:
 Daarbij dacht ze: “of 't niet den jongen
 Man toch min behaaglijk voorkwam,
 In zoo vreemd een huis te trekken?
 En dat uitstek-kamertje had
 Zulke kale witte muren,
 't Zal er beter uitzien, als ik
 Daar een bloemenruiker neerzet.”

[87]

ZEVENDE HOOFDSTUK. De rit naar de Bergzee.

Blauwe hemel, held're zonschijn,
 Bijen gonzen, vogels zingen,
 En de Rijn is spiegelglad.
 Van de bergen smelt de sneeuw weg,
 In de dalen bloeit de vruchtboom,
 't Is de Mei die 't land verheugt.

Voor de slotpoort in het zand lag
 Wel te vreden Hiddigeigei,
 En liet, door de zon gekoesterd,
 Zich den zwarten pels beschijnen.
 Door den slottuin gaat de vrijheer
 Met zijn dochter; blij te moede
 Zien zij naar de jonge knopjes.
 “Had ik” sprak hij, “honderd jaren
 Nog te leven, 'k zou me telkens
 Weer op nieuw verkwikken aan den
 Schoonen Mei en zijne wond'ren.
 Maar ik houd niet van den mei-dauw,
 Waar het vrouwenfolkje gaarne
 Mond en wangen mee bevochtigt;
 'k Zag nooit dat een enkel meisje

[88]

Daardoor schooner was geworden;
 'k Sla aan zwarte kunst van heksen
 Geen geloof, Walpurgisnachten
 En hun bezemridders tel 'k niet;
 Maar toch schuilt er een betoovring
 In de jonge, schoone meimaand.
 Mijn vermurwde knokken hadden

Door de ruwe aprilsche stormen
 Veel van 't flerecijn te lijden.
 Nu is 't weer als weggeblazen,
 En ik voel zoo iets van de oude
 Krachten, schier als ware ik weer een
 Baardelooze, knappe vaandrig,
 Zoo als, toen ik in het veld 'der
 Noren, met de blauwe Zweedsche
 Ruiterbenden om mij heen sloeg.
 't Zou wel goed zijn als ik heden
 Feestdag hield, al staat 't met rood in
 Den kalender niet geschreven.
 Op! voorwaarts! De dennengeuren
 Wil ik in den Mei inad'men,
 't Jonge volk mag gaan beproeven
 Of het vischtuig zegen aanbrengt.
 Lustig wil 'k er 't nu van nemen;
 Anton, laat de paarden zad'len."

Zoo sprak hij en het geschiedde.
 In den hof, den rit verbeidend,
 Trappelden de vuurge rossen,
 Vroolijk kwamen tot den optocht
 [89]

Dra de jongelieden samen.
 Kenners van het visschen haalden
 Van den Rijn het groote net reeds.
 Nog ontbood de werkzame Anton
 Velen van des vrijheers vrienden,
 Gaf terstond in 't sticht ook kennis
 Aan de abdis en aan de dames,
 En zelfs ongenoodigd plaatste
 Menigeen zich in de rijen.
 Als de waard — "de gouden bal" — dat
 Hoorde, vloog hij haastig naar zijn
 Vrouw, en sprak: "aan u vertrouwd ik
 Huis en hof en al te zamen."

'k Leg in uwe hand de sleutels
 Van provisiekast en kelder,
 En ik zelf ga mee uit visschen."
 't Was beslissend — nooit ontbrak hij,
 Als het jacht of visscherij gold.

Krachtig op zijn ed'len zwarte
 Zat de vrijheer, als een kop'ren
 Rusterstandbeeld, daar gegoten.
 Naast hem op een witten klepper
 Reed de schoone Margaretha.
 Sierlijk hing van 't slanke lijf het
 Rijk geplooid rijkleed neder,
 Van 't fluwelen hoedje golfde
 Vroolijk ook de blauwe sluier.
 Stout beheerscht zij 't ros, dat trotsch is
 Dien bevall'gen last te torschen.
 Hoe zorgvuldig volgt ook Anton
 [90]

Zijn meest'res! De jonge Werner
 Draafde vroolijk mede, ofschoon hij

Niet nabij Margretha zelf reed.
 Verder volgde nu daarachter
 De ouderwetsche zware koets van
 De genad'ge vrouw abdisse;
 Daarin van het sticht drie dames,
 Insgelijks van achtb'ren leeftijd.
 Haar geleidt de jonge Werner.
 Veel verplichtende aangename
 Woorden sprak hij tot de dames,
 Brak ook schertsend onder 't rijden
 Van een boom een bloeiend takje,
 Dat hij aan haar overreikte,
 Zoo dat, met een zacht gefluister,
 De ééne zei aan 't oor van de and're:
 "Jammer, hij moest cavalier zijn!"

Steil ging nu de weg berg-opwaarts,
 En der dennen donk're schaduw
 Nam den trein op, kort daarna reeds
 Schitterde door 't zwart der stammen
 Zilverrein de stroom der bergzee;
 En nu schalt een vroolijk juichen,
 Want op 't voetpad, dat nabij ligt,
 Was een schaar — de jeugd uit 't stadje —
 Bij den oever aangekomen.

Op de hoogte, waar de weg zich
 In een and're richting wendde,
 Hield men stand, den tocht ten einde.

[91]

Paarden en karossen bleven
 Onder 't opzicht der bedienden.
 En de vrijheer stapte rustig
 Langs de glooiing naar de diepte;
 Rustig volgden hem de dames,
 't Zachte mos was, op den bodem,
 Als een vloerkleed haar geweven;
 't Was hier geen vermoeiend klaut'ren.
 't Was een ruime plek en zonnig,
 Vooruit stak in zee een heuvel,
 En een rots bood plaats tot rusten;
 Daar zet de oude heer zich neder,
 Daar ook zetten zich de dames.

Groene bergen, dennenduister,
 'k Breng u duizendmaal mijn groeten.
 Ook ik, die in later dagen
 't Lied u zing; 'k gedenk nog uwer
 Hoe gij dikwijls mij verkwikt hebt,
 Als 'k, aan 't kleine stadje ontvloden,
 Aan zijn kramers, aan zijn markten,
 Mijne schreden tot u richtte.

Dikwijls zat ik op den steenklomp,
 Dien der dennen woeste wortels
 Vast omklemden, aan hun voeten
 Golft het meer met zachte streaming;
 Schaûw van 't woud bedekt den oever,
 Doch daartusschen dansen flikk'rend

Op en neer de zonnestralen.

Heil'ge, diepe stilte heerschte er,
 [92]
 Slechts de specht was eenzaam bezig,
 Ham'rend op de dennentakken.
 Door het mos en dorre blad'ren
 Kroop de groene hagedis rond,
 En zij sloeg de schrandere oogjes
 Vragend op den vreemden droomer.
 Ja, ik was ook vaak aan 't droomen.
 Dikwijls, als op mij de nacht zonk,
 Zat ik hier, dan ging een ruisen
 Door het riet, de waterlelies
 Hoorde ik zachtkens samen fluist'ren,
 En dan doken uit den grond op
 De meerminnen, 't bleeke schoone
 Voorhoofd door de maan verhelderd.
 Hartverheffend, zinbetoovrend
 Klonken op den stroom haar zangen,
 En zij wenkten mij zoo vriend'lijk;
 Maar de denneboom weerhield mij:
 "Op den vasten grond gebleven!
 Niets hebt ge in den vloed te zoeken!"

Groene bergen, dennenduister,
 Weemoedvol gedenk ik uwer.
 Sinds die dagen ben ik, zwerver,
 Over meengen berg geklommen,
 'k Zag de zeeën eind'loos golven,
 'k Hoorde de sirenen zingen,
 Maar nog vaak gaat door de erinn'ring
 Een geruisch als van de bergen,
 Als van dennentoppen, als van
 [93]

Huis — en liefde — en zoete droomen
 Der vervlogen kinderjaren.

Alles was nu rust'loos woelen,
 Draven, roepen, lachen, schertsen
 Daar beneden aan den oever.
 Als een veldheer stond de sluwe
 In het visschen meest ervaren
 Waard, omringd van jonge mannen.
 Rechts en links gaf hij bevelen,
 En wees aan hoe zij 't gemakk'lijkst
 Met de vangst beginnen konden.
 Achter rotsen, in de biezen,
 Lag een boot bedekt door rijzen,
 Met een ketting vastgebonden,
 Dat geen ongeroepen wilddief
 Zich haar naasten kon, en visschend
 's Nachts met haar in stilte varen.
 Deze haalden ze uit haar veil'ge
 Schuilplaats aan den oever, en het
 Zware net werd meegenomen.
 Rijk in mazen, was 't geknoot van 't
 Sterkste garen — looden wichten

Waren tusschen-in gehangen.
 't Vaartuig onderzochten ze of er
 Ook een lek was; — wel een weinig,
 Maar de boot was toch zeewaardig.

Haar besteeg nu met vijf and'ren
 Welgemoed de kloeke bal-waard,
 Gaf het ééne eind van het groote
 [94]

Net aan die op d' oever stonden,
 Dat zij 't vast en stevig hielden;
 En zij staken van den wal af
 Krachtig roeiend; in een half-rond
 Lieten zij het net toen zinken;
 Voeren weer terug, steeds langzaam,
 Na zich sleepend al de zwaarte
 Van het net, en zonder uitweg,
 Voelt de visch zich opgesloten;
 Daarop sprongen ze aan den oever,
 Trokken naar zich toe de lijnen,
 Tot ze dicht bij de and'ren waren
 Aan het strand, en toen met forschen
 Ruk aan beide de einden, haalden
 Ze uit den stroom het net naar boven,
 Van den buit volkomen zeker.
 Maar 't was in zich-zelf verward en
 Langzaam hief 't zich op, kwam boven
 En — was leeg. Een slechte roeier
 Had er 't zinken van verhinderd.
 Lachend was de zeebewoner
 Ditmaal aan 't gevaar ontkomen.

Scherp van blik beschouwde nu de
 Bal-waard al de mazen, rondom
 Droop slechts water neer; slechts water,
 Maar geen vischje was te ontdekken;
 Wel een oude laars en daarbij
 Nog een platgedrukte pad ook.
 En die dacht: “het is toch waarlijk
 [95]

Onbegrijp'lijk, hoe bij zulk een
 Zonlicht, en zoo 'n hemel, men zich
 Nog in 't leven kan verheugen;
 't Schijnt dat die hier boven maar geen
 Smaak voor het moeras bezitten,
 Voor zijn pracht geen oog: zat 'k maar weer
 In elementairen modder!”

Aan den oever werd door allen
 Schaatrend lachen aangeheven,
 Om dien schoonen visscherszegen.
 Maar in toorn ontstak de bal-waard,
 Onder 't lachen klinkt zijn schelden:
 “Domme jongen — knoeier — ezel!”
 En van woede stampend schopt hij
 't Zootje weg; daar vlogen laars en
 Pad eendrachtig samen in den
 Vloed, door hen zoo pas verlaten.

Klettrend plasten ze bij 't vallen.

Andermaal dan nu beproefden
 De bedrog'nen hun geluksster,
 Zij ontwarden eerst de mazen,
 Wierpen 't net voorzichtig dan weer
 Uit — om 't langzaam op te halen.
 Kracht van arm en hand vereischt dat
 Rukken, altoos trekken, halen;
 't Hoera! vroolijk uitgeroepen
 Was de groet, der vangst beschoren;
 Van den heuvel kwam de vrijheer
 [96]

Tot de visschers, en nieuwsgierig
 Wilden ook de dames 't aanzien.
 Over rots en struiken zochten
 Zij een pad zich naar den oever.
 Margaretha, trots haar rijkleed
 Daalde ook langzaam tot hen neder,
 Zij zag Werner, en hij waagde 't
 Haar beschroomd den arm te bieden,
 Schier was hij bedwelmd van zinnen.
 Zoo heeft eens sir Walter Raleigh's
 Hart geklopt, die, als tapijt, zijn
 Mantel uitspreidde aan de voeten
 Van zijn vorst'lijke gebiedster.
 Hem nu vriend'lijk dankend, leunde
 Margareeth op d' arm van Werner;
 Buiten, in de vrije velden,
 Gaat onopgemerkt voorbij wat
 Aan cer'moniemeesters dikwijls
 Groote moeite en zorg berokkent,
 En het pad was werk'lijk moeilijk
 En geen andere arm te vinden.

Aan het strand beschouwt men vroolijk
 Al den buit, in 't net nog spart'lend
 Zochten de gevang'neu vrijheid,
 Meenden springend zich te redden,
 Maar zij vielen op het droge
 En de vlucht was hun onmooglijk.
 Die elkander in de diepte
 Met gezworen haat vervolgden
 [97]

Lagen macht'loos hier te zamen;
 Gladde, niet te grijpen aaltjes,
 Breedgeneusde, vette karpers
 En de dunne snoek, zeeroover
 Van natuur, met scherpe tanden.
 Zoo als menig boertje in d'oorlog
 Dood geschoten wordt, zoo trof hier
 't Booze lot van 't gruw'lijk vischnet
 Meengen armen meerbewoner:
 Grondelingen of barbeelen
 Of beginsellooze witvisch;
 En zwaarwichtig kroop de bruine
 Kreeft door 't bonte vischgewemel,

Bromde binnensmonds verdrietig:
 “Meegevangen, meegehangen!”

Wel te vreden sprak de vrijheer:
 “Na den arbeid is ’t goed rusten.
 En mij dunkt, die versche buit zal
 In de frische lucht wel smaken;
 Laat ons hier dan met elkander
 Eens een land’lijk maal bereiden!”
 En dat woord beviel aan allen,
 En de waard — “de gouden bal” weer —
 Zond terstond twee vlugge jongens
 Naar de stad met deze boodschap:
 “Brenge twee van de grootste pannen,
 Brenge een goeden voorraad boter
 En vergeet geen zout, brenge brooden,
 En vooral op wijn gerekend;

[98]

Brenge citroenen mede en suiker,
 Vóór het ondergaan der zon moet
 Hier nog meiwijn zijn gedronken!”
 En zij gingen; — bij de rotsen,
 Waar de wind de dennen schudde,
 Maakte de een in haast een vuurhaard,
 And’ren sleepten dorre takken,
 Rijs en brem en mos te zamen,
 And’ren zorgden weer voor ’t vischmaal,
 En de dames voor de kruiden;
 Plukten bessen en aardbeien
 En wat verder meer kan dienen
 Om den meiwijn goed te kruiden.
 En dat jonge kruid verheugt zich
 In de teedre blanke handjes,
 Die het plukten; “schoon, zoo zei het,
 “Is ’t in ’t bosch in vreê te bloeien,
 Maar ’t is schooner, in de meimaand,
 Door den dood, den menschenkind’ren
 Meiwijn die hen laaft te kruiden.
 Ander sterven is verderven.
 Wij vergaan als ochtenddauw in
 Schoone teedre bloemenkelken,
 Zonder klagen stil verdampend.”
 Uit het stadje kwamen spoedig
 Naar het strand de boden weder,
 Voorraad brengend, als hun last was.
 In een omzien knapte vroolijk
 Op den haard nu ook het vuurtje,
 En gebraden werd wat kort’lings
 [99]

In den stroom nog had gezwommen.
 Een geduchten snoek, als eerste
 Kunstproduct van de boschkeuken,
 Bracht de bal-waard aan de dames,
 En der gasten plechtig zwijgen
 Gaf terstond alom te kennen,
 Dat de vischverdelging aanving;
 Een verward geluid van knagen

Aan een graad en kreeftschaar-knakken
Werd in 't stille woud vernomen.

Boven ging men ondertusschen
Fijnen meiwijn toebereiden.
In een grooten, diepen schotel
Had Margreeth, der zake kundig,
Dien behoorlijk af doen trekken,
Als de mei-zelf, zacht en kruidig
Was de drank, en in de glazen
Schenkend dient zij zelf de gasten;
Vriend'lijk lachte ze en de schare
Zat bij 't vuur met lust te drinken.

Ook vlijt nog de dorpsschoolmeester
Zich in 't gras. Der school ontloopen,
Was hij naar het meer gekomen,
Met een zoet geheim in 't harte,
't Was een lied, door hem vervaardigd.
Meiwijn! Tooverdrank, ô Meiwijn!
Plots'ling gloeiden zijne wangen,
En zijn oogen blonken helder.

[100]

Moedig sprong hij op het rotsblok
En sprak: "Opgepast, 'k ga zingen!"
Lachend hoorden dat de meesten,
Maar de jonge Werner nadert,
Stemt fluks zijn trompet en blaast nu
Zacht een praeludeerend stukje.
Toen verhief de man op 't rotsblok
Klaar zijn stem en zong plechtstatig,
Werner was zijn begeleider;
Frisch en vroolijk zong het koor het
Referein — en helder, blijde
Klonk in 't dennenwoud het

Meilied

Een wonderknaapje komt er weer
De wereld rond te dwalen,
En waar hij gaat, berg-op, berg-neer,
Daar schittren held're stralen.
Frisch in het groen staan berg en dal,
Daar zingen vogels zonder tal,
Een bloemen-sneeuw en regen
Daalt neder allerwegen.

Zoo zingen wij in 't woud dit lied
Met hei- en tralaleie,
Wij zingen 't wijl het groeit en bloeit,
Als groet den jongen meie.

[101]

Gegons wil mei en veel gebrom,
En glimlacht te allen stonde,
Dies zweven in het woud alom,
De kevers in het ronde.
En op den groenen mosgrond spruit

Der bloemen schoonste sieraad uit,
De witte klokjes luien,
Weg zijn de maartsche buien.

Zoo zingen wij in 't woud dit lied
Met hei- en tralaleie,
Wij zingen 't wijl het groeit en bloeit,
Als groet den jongen meie.

En nu denkt, wie het immer kan,
Aan stoeien en aan minnen,
En menig wakker' oude man
Wordt jong op nieuw van binnen;
Hij roept aan de oevers van den Rijn,
"ô, Laat me binnen, liefste mijn!"
Het klinkt langs alle rijen,
De mei is om te vrijen.

Zoo zingen wij in 't woud dit lied
Met hei- en tralaleie,
Wij zingen 't wijl het groeit en bloeit,
Als groet den jongen meie.

Luid gejuich en handgeklap zijn
's Meesters dank, en ook de dames
[102]
Hadden 't waarlijk lief gevonden;
Ja het scheen zelfs wel of zachte,
Nauwlijks hoorbre vrouwenstemmen
In het koor geklonken hadden.
Margaretha vlocht, uit scherts, van
Hazeltwijgen, steekpalmbleden,
Van viooltjes en ranonkels
Een fraai tuiltje, en sprak met schalkschheid:
"Deze krans zij der verdienste.
Twijf' lend, wien ik hem zal reiken,
Sta 'k verlegen: hem die 't lied zong,
Of wel hem, die het trompettend
Liefelijk accompaneerde?"

Toen de vrijheer: "Dezen twijfel
Los ik op, met 't recht van scheidsman.
Steeds is de eerste prijs den dichter,
Maar ik vraag, wat is een kransje?
Ja, wat zijn zelfs lauwerkransen?
Ik ben 't eens met de oude Grieken,
Die den zanger 't beste en vetste
Stuk van 't offerdier, het borst- of
Schouderstuk als loon vereerden;
En ik weet, de heer schoolmeester
Heeft zóó rijk geen keuken, dat hij
Zulk een eerprijs zou verwerpen.
Daarom van de rest der vischvangst
Zij de grootste snoek, en grootste
Karper ook hem toegewezen.
Doch mijn jonge heer trompetter
[103]
Is een man van minder praktisch

Overleg — en mijnentwegen
 Kan hij 't eerekransje ontvangen,
 Want hij heeft niet slecht geblazen.”

Lachend wreef des meilieds zanger
 Zich de handen, prees den mei nog,
 En profetisch hoorde hij reeds
 In de pan zijn visschen knettren.
 Werner naderde de jonkvrouw,
 Boog de knie beschroomd, en durfde
 Niet tot haar blauwe oogen opzien.
 Margaretha zette vriend'lijk
 Op zijn blonde hoofd het kransje,
 En met bovenaardschen lichtglans
 Daalde een held're vuurschijn neder,
 Op de groep zijn stralen schietend.
 Van het haardvuur werd inmiddels
 De oude den in brand gestoken,
 De met hars doortrokken takken
 Lekten nu der vlammen tongen,
 En de vonken vlogen knappend
 Hoog-op naar den avondhemel.

Margaretha, Margaretha!
 Was 't een vuurwerk dat zoo sierlijk
 En galant de den verteerde,
 Of de liefde, die met bare
 Held're fakkel door het woud toog?

Maar de brand was ras vermeesterd.
 En de vrijheer kommandeerde
 Den terugtocht; vroolijk trokken
 Visschers, ruiters, edelvrouwen
 Huiswaarts onder 't avondscheemren.
 Flauw slechts glimmend vloog de laatste
 Vonk nu uit de dennentakken,
 En zonk in de donk're bergzee.

[105]

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Het concert in het paviljoen van den tuin.

In den tuin van 't heerenhuis staan
 Prachtige kastanjeboomen,
 Ook een sierlijk tuinhuisje is er.
 't Heeft zijn fundamenten in den
 Rijngrond diep bevestigd, en het
 Is daar een recht lieflijk plekje:
 Rondom zijn de boomen groene
 Muren, onder klotst het water.

En daarbinnen — welke vreemde
 Dingen worden sinds twee maanden
 Daar gezien? Penseel en verfpot,
 Kalk en mortel, en truweelen;
 Hooge steigers tot den koepel
 Van het paviljoen zelfs reikend.
 “Huizen hier ook booze geesten?

Fresco schildert men hier daaglijks,
 En die beenen, die, omhoog dáár,
 Nederhangen van die planken,
 Zijn het eigendom des grooten
 Frescoschilders Fludribus.”

[106]

Hij, van Welschland wederkeerend,
 Hield zich lang nog aan den Rijn op,
 Smaak had hij voor 't schoone landschap,
 Voor roodwangige gezichtjes
 En voor goeden wijn in 't vat.
 Als een toovenaar stonden daaglijks
 Hem de menschen aan te gapen,
 Want hij sprak van macht'ge wondren.
 Hij geraakte in jonger dagen
 Eens toevallig naar Bologne,
 Naar Bologne, en op de kunstschool!
 Daar, in 't atelier Albani's
 Bracht bij 't ver in 't verven wrijven,
 En den wijd beroemden meester
 Wist hij 't handig af te loeren,
 Hoe men helden maalt en goden,
 En lichtzinnige amouretten;
 Ja hij werkte zelf aan menig
 Kunststuk meê, door luchtversching,
 Of ook door den vloer te vegen.

Aan den Rijn — in heel den omtrek —
 Was die Fludribus de kunstenaar:
 Maakte herbergsuithangborden,
 Schilderde evenzeer voor kerken,
 Portretteerde ook boerenbruiden;
 Niemand kon zijn roem verduistren;
 Was er een die soms knipoogend
 Op zijn Werk had aan te merken,
 “De arm te krom, de neus te stomp, of

[107]

Te ingevallen, maagre kaken,”
 Dan wierp hij dien, uit den voorraad
 Van zijn theoretisch kennen,
 Zulke stukken naar het hoofd, dat
 Hem van louter perspectief, of
 Coloriet en kleurenmeng'ling,
 Modelleeren en verkorten,
 Het verstand onmidd'lijk stilstond.

Margaretha, die in teedre
 Liefde lang gepeinsd had, hoe zij
 Wel haar vader 't aangenaamste
 Op zijn jaardag zou verrassen,
 Sprak tot meester Fludribus:
 “— Dikwijls liet ik mij vertellen,
 Hoe in Frankrijk de kasteelen
 Met muurschildering versierd zijn:
 Maak, in 't klein, ook hier voor ons iets
 Om in 't paviljoen te prijken.
 Ik, die afgezonderd leef, ik

Weet van stof noch compositie;
 Alles laat ik aan u over,
 Maar het moet zoo stil geschieden
 Dat 't den ouden heer geheim blijft.”

Fludribus, zich zelf gevoelend,
 Sprak: “is 't een gewichtige opdracht,
 Maar ik denk daarbij met Caesar:
 Liever in een dorp toch de eerste
 Dan de tweede in 't groote Rome.
 [108]

Bovendien is dáár toch alles
 Vol gepleisterd; in het slot des
 Pausen zijn de schoonste ideeën,
 Die ik in mijn binnenste omdroeg,
 Door een zekren Raphael reeds
 Vroeger op den wand geschilderd.
 Maar ik zal iets groots u leevren,
 'k Zal naar Buffalmano's techniek
 Doen, die met den gloed van rooden
 Wijn, de koude frescokleuren
 Heeft verhoogd, en die techniek kan
 Ook den kunst' naar inspireeren.
 Geen groot loon ook vraag ik van u,
 Hoog verheft mij 't denkbeeld, dat in
 Een monumentale schepping
 Mijn penseel zich zal vereeuw'gen.
 'k Schilder bijna gratis, zeven
 Schellingen voor den kwadraatvoet.

Alzoo werkte hij twee maanden
 Aan den koepel van het tuinhuis;
 't Ging naar Buffalmano's techniek,
 Maar hij dronk den rooden wijn zelf.
 Al de composities waren
 Elegant, vol tijdbewustzijn,
 En voortreffelijk opgevat.

In het eerste vak aanschouwt men
 Perseus en Andromeda;
 Dood aan hunne voeten lag de
 [109]
 Zeedraak; 't aangezicht van 't monster
 Was dat van den mensch gelijk, en
 In zijn sterven coketteerde 't dan nog
 Met de schoone zeegevang'ne.
 Verder zag men Paris' oordeel.
 Houd uw blikken op den held slechts,
 Niet verblind door 't schoon der dames,
 Die in 't landschap zien, naar binnen,
 Zelf van achteren te zien zijn.
 De and're beelden ad'men ook dien Geest:
 Diana en Actaeon, Orpheus en Eurydice,
 Want uit oude Godensagen
 Neemt de man van geest de stof, en
 Alleen in 't naakt verschijnt der
 Schoonheid openbaring plastisch.
 Nu was zij voltooid, die schepping;

Diep geroerd zag haar de meester:
 “Rustig daal ’k nu in den Hades;
 Mijne werken zijn me een eerzuil.
 In des Bovenrijns beschaving
 Zal een nieuwe kunstepoque
 Eéns van Fludribus dateeren.”

Al dat schoon voltooide werk moest,
 Naar het plan van Margaretha,
 Een concert verheerlijken.
 O hoe klopte ’t hart van Werner
 Toen zij hem dat plan vertrouwde!
 [110]

Voort rent hij naar Bazel, zoekend
 Naar het nieuwste op het gebied van
 Muzikale kunstprodukten,
 En hij bracht de partituren
 Van den vatikaanschen meester
 Claudio van Monteverde,
 Die in zoete herdersspelen
 Mocht den prijs der toonkunst winnen.
 ’t Kwam; en daarmede ook beweging
 In het zoo kunstlievend Waldstad;
 ’t Was een rust’loos, woedend werken,
 Instudeeren, repeteeren,
 Maar den vrijheer bleef ’t verborgen.

Eindelijk was de dag gekomen
 Van ’t geboortefeest des ouden.
 Aan den maaltijd was hij vroolijk,
 Met zijn vriend gezellig keuv’lend,
 Den pralaat van St. Blasien;
 Om een heilwensch hem te brengen
 Was die heden aangekomen.
 Maar beneden, in den tuin, was
 ’t Paviljoen versierd met bloemen
 En met kransen; ook de less’naars
 Stonden daar in lange rijen.
 En nu sloop zoo, d’ een na d’ ander,
 Van den Rijn, door ’t kleine zijdeurtj’
 Al wie tot ’t orkest behoorde.
 Eerst de jonge burgemeester,
 Zuchtend onder al de zwaarte
 [111]

Van zijn contrabas, die dikwijls
 Ambtsverdriet hem deed vergeten,
 En waarop hij vaak de domheid
 Van zijn stadsraad weg kon strijken.
 Ook de kapelaan met zijne
 Vedel, die hij schrill bespeelde,
 Zoo kunstvaardig daarop krassend,
 Of hij ’t onbestemd verlangen
 Van het celibaat in tonen
 Van den weemoed wilde klagen;
 Voorts, den waldhoorn met zich dragend
 De arme klerk van den rentmeester,
 Die, tot smart van zijn patroon, vaak

D' arbeid van het dorre addeeren,
 De woestijn van 't subtraheeren
 Met des waldhoorns klank bezielde.
 Na hen kwam in ruime schoenen,
 Met een kalen zwarten rok, en
 Met een hoed, reeds lang gedragen,
 De ongelukkige ondermeester,
 Wien de musica het sober
 Traktementje ruim vergoedde,
 En die, bij gemis van vleesch, zich
 Met het fluitspel wist te voeden.
 Maar wie zou de schaar van spelers
 Of van instrumenten tellen?
 Al de muzikale krachten
 Van het stadje zijn te zamen;
 Ja, van 't verre Eisenhammer,
 [112]
 Van Albbruk kwam de bassist nog;
 Die ontbrak — en hij was de eenige.

Als een hoopje dapper krijgsvolk
 Dat den vijand wachtend, zich in
 Veil'ge hinderlaag gelegd had,
 Alzoo loerden ze op des vrijheers
 Aankomst, en gelijk de schutter,
 Eer hij treffen zal, zorgvuldig
 Het geweer beproeft, of 't kruit niet
 Nat is van den dauw des morgens,
 Of de steen wel vonken geven
 Kan; zoo blazend, strijkend, stemmend,
 Deden zij met de instrumenten.

Margaretha leidde nu den
 Vrijheer en zijn gast den tuin in.
 Nooit ontbrak nog aan de vrouwen
 't Voorwendsel, wanneer 't om scherts of
 Om verrassing mocht te doen zijn;
 En zij prees de koelte en 't schoone
 Uitzicht van het zomerhuisje,
 Tot dat beide de oude heeren
 Argloos zich daarheen begaven.
 Als een salvo klonk op eens bij
 't Binnenkomen een fanfare,
 Als een dwarrelende toongroet;
 En, als uit een open sluis, de
 Waatren krachtig bruischend stroomen,
 Vloeiden hier der tonen golven,
 [113]
 Door de poort der ouverture,
 Den verrasten heeren tegen.
 Als een meester dirigeerde
 Werner; naar den maatslag trilden
 In 't orkest de volle tonen.
 Ha, dat was een strijkstokzwieren,
 't Was een schettren en een ved'len!
 Als een sprinkhaan huppelde de
 Klarinet door 't toongewemel,

Maar de bas steunde of hij klaagde
 Om verloren zielevrede.
 Van 't gelaat der spelers droop het
 Klamme zweet der plichtbetrachting.

Achter in 't orkest bewoog zich
 Fludribus, hij sloeg de pauken,
 En, een kunst'naar, in de pausen
 Deed hij den triangel klinken.
 Droevig was hij en mistroostig,
 En bij 't dof geklank der pauken
 Klonken even dof zijn klachten:
 "Dilettanten! Hoe gelukkig!
 't Volkje zuigt den honing uit de
 Bloemen, die met bange weeën
 Uit des meesters borst ontsproten,
 En verhoogt elkaar 't genot nog
 Door de wederzijdsche fouten.
 Echte kunst is een titanisch
 Hemelstormen, worst'len om de
 [114]
 Ver gelegen, eeuw'ge schoonheid,
 Smart knaagt in het binnenste omdat
 Onbereikbaar 't ideaal is.
 Maar het brodd'len maakt gelukkig."

Langzaam zweeg de storm der tonen.
 Evenals, na 't dreunend onweer,
 Als de donder niet meer ratelt,
 Aan den hemel zich de pracht des
 Regenboogs ten toon komt spreiden:
 Zoo ook volgt na 't unisono
 't Zacht en lieflijk trompetsolo.
 Werner blies het, teer en smeltend
 Klonk de toon van de trompet nu.
 Maar verwonderd zagen enk'len
 In het notenboek — verwonderd
 Stiet de meester den kap'laan aan
 En sprak, in het oor hem fluist'rend:
 "Hoort gij hoe hij blaast, zoo staat het
 In de gansche partituur niet,
 Leest hij dan misschien zijn noten
 Ook in de oogen van de jonkvrouw?"

Het concert was nu met grooten
 Lof ten einde, en rustend zaten
 Al de spelers, wel te vreden
 Dat het hun zoo best gelukt was.
 En nu wendde zich tot hen eerst
 De prelaat van St. Blasien,
 Zeer verplichtend, als een kenner
 [115]
 En geoefend staatsman spreekt hij:
 "Zware krijg heeft diepe wonden
 Aan ons vaderland geslagen,
 En 't gewest werd door te groote
 Ruwheid al te sterk gekweld.
 Loff'lijk daarom uit te rusten

In het stille bosch der muzen!
 Dat verkwikt, dat werkt, vered'lend
 En verzachtend de gemoed'ren!
 Strijd en krijgsumoer verstommen.
 Al wat praalt aan deze wanden
 Tuigt van 't edelst, krachtigst streven,
 En wat hier mijn ooren hoorden
 Geeft den hoogsten dunk van mannen,
 Als die dat ten uitvoer brachten;
 't Heeft mij aan mijn jonge dagen,
 't Heeft aan Welschland mij herinnerd,
 Als 'k te Rome Cavalieri's
 Toonidylle Daphne hoorde,
 En in landelijk verlangen
 't Hart mij scheen te willen smelten.
 Gaat dan voort mijn waarde vrienden,
 Op der kunsten altaar te offren,
 Laat de tonen samen klinken,
 Vreemd aan politieken wanklank:
 Hoe verblijdend zou het wezen
 Overal dien geest te vinden!"

Zoo sprak hij; en met ontroering
 Hoorde dat 't orkest en boog zich,
 [116]
 Diep getroffen door de lofspraak
 Van een zoo bevoegden rechter.
 Vergenoegd trad toen de vrijheer
 Door de rijen, handen drukkend,
 En hij liet uit dankbaarheid, want
 Niet met woorden dankt een vrijheer,
 In de zaal terstond een vat van
 't Beste maartsche bier aanrollen:
 Best gemaakt, mijn brave speellui,
 Goed gedaan mijn waarde jonge,
 Pas gewonnen kapelmeester!
 Waar toch hebt gij al dat flinke,
 Knappe volk vandaan gekregen?
 En ook gij heer Fludribus hebt
 Goed gewerkt; 't is juist mijn smaak zoo.
 't Kon wel, dat er tijden kwamen
 Dat men uwe godendames
 Moest met kleine schortjes schildren,
 Maar op al te sterke naaktheid
 Zal geen oude krijgsman smalen.
 Daarom laat ons op het heil van
 Onzen ed'len gast nu drinken;
 Op de flinke muzikanten,
 Ja, wat mij betreft, op 't heil ook
 Dier godinnen aan de wanden,
 Dat de winter aan den Rijn haar
 Nooit de handjes doe bevroezen!"

Margaretha liet de mannen
 Nu alleen, zij dacht wel, dat het
 [117]
 Wat luidruchtiger zou worden;

Dankend drukte ze aan den drempel
 Hare hand aan den trompetter.
 't Is wel mogelijk dat die handdruk
 Veel beteeknend was maar daarvan
 Zwijgt bedachtzaam onze oorkonde;
 Gold het slechts den kunst'naar, of den
 Jongen man ook? – 't Ligt in 't duister

Bekers schuimden, glazen klonken,
 't Werd een dapper lustig drinken
 En het lied meldt niet van 't einde.
 't Zwijgt van 't spade huiswaarts keeren,
 't Zwijgt ook van den wissel dood, dien
 In den nacht, des meesters oude
 Hoed heeft in den Rijn gevonden.

Doch te middernacht als lang de
 Laatste gast was afgetrokken,
 Fluisterden zacht de kastanjen,
 De een sprak: “ô muurschilderingen!”
 De andre sprak toen: “ô gij klinklank!”
 De eerste weer: “ik zie de toekomst;
 'k Zie twee onbarmhart'ge mannen,
 'k Zie twee groote dikke kwasten,
 'k Zie een pot met een wit mengsel.
 En ze strijken onmeedoogend
 Zwijgend, vale grauwe kalk op
 Goden, helden, Fludribus.” –
 “And're tijden, and're beelden”,
 [118]

Spreekt nu de and're: “ik hoor de toekomst;
 'k Hoor uit deze zelfde ruimte,
 Van 't vierstemmig lied der mannen,
 Roerend slechte duitsche wijzen
 Over onze toppen schallen.
 And're tijden – and're lied'ren.” –
 Spraken beiden: “doch de liefde
 Blijft dezelfde in alle tijden.”

[119]

NEGENDE HOOFDSTUK. Les geven en Les nemen.

Golfgeklots en winden hadden
 Claudio van Monteverdi's
 Tonen nauwlijks doen verdwijnen,
 Of niets anders werd reeds de inhoud
 Der gesprekken, in de kleine
 Waldstad, dan van die muziek.
 Maar niet van den geest of 't wezen
 Der verzwonden melodieën,
 Niet van haren schoonen nagalm
 In de diepte der gemoed'ren
 Sprak men: maar er werd gestreden,
 Wien de vrijheer ten besluite
 't Eerst zijn dank was komen brengen,

Ook wien de abt de schoonste woorden
 Over 't werk had toegesproken,
 En wat keuken toen en kelder
 Rijk'lijk hebben opgeleverd.
 Evenals de hagedis haar
 Staart krampachtig blijft bewegen,
 Als haar 't leven is ontvloden;
 Zoo blijft, in 't gesnap der wereld,
 't Spoor van groote daden leven.

[120]

Van profanen onzin verre,
 Wandelt Margaretha eenzaam,
 In den morgenstond reeds naar het
 Lief priëel van kamperfoelie;
 Van die tonen blijft zij droomen,
 Bovenal van Werners solo:
 Vol daarvan is nog haar harte
 Als van 't woord der teedre liefde.
 En wat ziet zij? Tusschen 't loover,
 Op de uit schorsch gevormde tafel,
 Was daar zijn trompet gelegen;
 Als de tooverhoorn van Huon
 Wond'ren van geheimen bergend,
 Stom – en zoo welsprekend tevens,
 Lag zij als een ster te schitt'ren.

Margaretha stond getroffen
 Aan den weeldrig groenend' ingang:
 Was hij hier? waar ging hij henen?
 Waarom heeft hij zijn trompet zoo
 Onbedachtzaam prijs gegeven?
 Licht kon daar een worm in kruipen
 Of een dief kon haar wel stelen;
 Zou ik haar in 't slot niet brengen
 En met zorg voor hem bewaren?
 Neen, ik ga, en laat haar liggen;
 Ik moest ijlings heengesneld zijn.”

– En toch ging zij niet – haar blik bleef
 Steeds aan de trompet nog hangen,
 [121]

Als een vischjen aan den angel;
 'k Wou wel weten, dacht ze nu weer,
 Of ik ook met mijnen adem
 Daar een toon in kon verwekken.
 Niemand ziet de proef mij nemen,
 Nergens is een levend wezen.
 Slechts de kater Hiddigeigei
 Lekt den dauw hier van de struiken,
 't Kevervolkje maakt zich vroolijk
 Met zijn aangeboren woelen,
 En de rupsen aan de bladen
 Kruipen voort en vord'ren knagend.

Alzoo gaat de jonkvrouw binnen,
 Schuchter neemt zij de trompet op,
 Drukt haar aan de rozenlippen,
 Maar van schrik verbleekt en beeft ze,

Daar haar adem in dien toonkelk
 Overgaat tot luide klanken,
 Door de lucht gedragen, verder,
 Verder, ach, wie weet waarhenen?
 Akelige, schorre tonen,
 Snijdend valsche dissonanten
 Blaast zij in die ochtendstilte,
 Dat de kater Hiddigeigei
 't Lange haar van zijn angorisch
 Vel als egelpennen opstak;
 En het oor, zich met een voorpoot
 Zachtkens wrijvend, sprak de wakk're:
 [122]

Lijd maar, dapper katerharte,
 Dat zooveel hebt te verdragen,
 Draag ook 't blazen van de jonkvrouw!
 Wij, wij kennen toch de wetten,
 Die van 't oude scheppingsraadsel,
 En ook van den klank de grond zijn;
 En die tooverkracht, ik ken haar,
 Die onzichtbaar in het ruim zweeft,
 Die, ontastbaar als een schaduw
 In de gangen van 't gehoor dringt,
 En die dier- en menschenharten
 Liefde en zalige verrukking,
 Razernij en waanzin aanjaagt.
 En toch moeten wij beleven,
 Dat, als onze katerliefde
 's Nachts in zoete tonen mijmert,
 Haar der menschen spot ten deel valt;
 Dat zij onze beste werken
 Kattenmusica brandmerken;
 En toch moeten wij beleven,
 Dat diezelfde menschenkind'ren
 Zulken tonen 't aanzijn geven
 Als 'k daareven heb vernomen.
 Zulke tonen, zijn ze niet een
 Krans van netels, stroo en doornen,
 Waarin distlen stekend pronken?
 En kan, bij het zien der jonkvrouw,
 Die daar de trompet ging blazen,
 Eenig mensch nog zonder blozen
 Op muziek van katten schimpen?
 [123]

Maar verdraag, mijn moedig harte!
 Ja verdraag, – er komen tijden,
 Dat de mensch, dat hoogwijs ondier,
 Wil hij zijn gevoel uitspreken,
 Zich tot onze kunst moet wenden;
 Dat de wereld, in het worst'len
 Om het toppunt der beschaving,
 Kattenmuzikaal zal wezen.
 De geschied'nis is rechtvaardig,
 Ieder onrecht laat zij boeten.”

Doch behalve Hiddigeigei
 Bracht Margretha door haar eerste

Proef van blazen, ook beneden
 Aan het strand des Rijns, een' ander
 Meer tot toorn dan in verrukking.

Werner was het. Hij begaf zich
 Vroeg met zijn trompet naar buiten,
 Wilde een liedje componeeren,
 Eenzaam in den morgenstond.
 Eerst legt hij het zoo geliefde
 Voorwerp op de ruwe tafel,
 Blikte mijmrend van den tuinmuur
 In den held'ren Rijnstroom neder:
 "‘t Is" zoo dacht hij," altoos nog de
 Oude trek in u, ô golven!
 Haastig stuwt ge u naar de zee voort,
 Als mijn hart naar zijne liefde;
 [124]
 Wie zou verder van zijn doel zijn,
 Groene stroom, zeg, gij of ik?"

Dien gedachtenstroom stuit van den
 Toren, de ooievaar die heden
 Voor het eerst aan 't koele Rijnstrand,
 Vol van vaders trots, zijn kind'ren
 Op de wand'ling zal geleiden.
 't Was vermaaklijk om te aanschouwen,
 Hoe de reeds ervaren' ouden
 Aan den oever zich verscholen
 En daar loerden op een aaltjen,
 Dat zich bezig hield met wormen
 Van verscheiden soort te zwelgen.

Die daar standrecht oefende in de
 Wereld van de kleine dieren,
 Moest nu op zijn beurt ontbijt zijn.
 Want de groote eet steeds den kleine
 En de grootste weer den groote;
 Zoo wordt de sociale kwestie
 Opgelost in 't groot natuurrijk.
 Noch zijn gladheid baatte 't aaltjen,
 Noch zijn glibberig gekronkel,
 Noch de diep gevoelde slagen,
 Die zijn staart wist toe te brengen.
 Vast geknepen in den snavel
 Des bedaarden, braven vaders,
 Werd het aan zijn veel belovend
 [125]

Kroost ter deeling voorgelegd, en
 Diende als smaaklijk ochtendbeetje.

Om dat zonderling bedrijf eens
 Rustig van nabij te aanschouwen,
 Daalde Werner, wien toch de arbeid
 Slecht gelukte, van den tuin af
 Naar het Rijnstrand, dat hem lokte.
 Op de mosbank, vol insekten,
 In de schaduw van de wilgen
 Zette hij zich peinzend neder,

En 't was hem een lust om van de
 Ooievaars-familievreugde
 Stille aanschouwer dáár te wezen.

Maar op onze ster is ied're
 Vreugde slechts van korten duur, en
 Zelfs den vergenoegdsten man werpt
 't Grillig noodlot, zonder aarz'len,
 In zijn soep een meteorsteen.
 Nauwlijks nog op 't schouwspel starend
 Hoorde Werner, uit zijn eigen
 Trompet, tonen, die hem door de
 Ziel met zulk een scherpste sneden
 Of 't pandoerenmessen waren.

“'t Is die kwade tuinmansjongen,
 Die mijn hoorn zich heeft geëigend,”
 Brult nu Werner, en hij springt op
 In zijn gramschap, van zijn mosbank,
 [126]

Dat heel de ooievaarsfamilie
 Haastig naar den toren fladdert,
 Zonder zelfs den tijd te nemen
 Om het aaltjen meê te pakken.
 Als een arme torso bleef het
 Jammerlijk aan 't Rijnstrand liggen,
 En men vindt in geen kronieken,
 Dat nog later de ooievaar kwam
 Om zijn lekkers weer te halen.

Werner snelt nu naar den tuin voort,
 Vliegt naar 't kamperfoeliehuisje,
 Nauwlijks raakt zijn voet de zoden,
 Dat 't gekraak der kiezelpaden
 Toch zijn komst niet mocht verraden,
 Dan wil hij den driesten jongen,
 Die op heeterdaad betrapt werd,
 Om zijn kunstwerk te volmaken,
 Op zijn rug de maat aangeven.

Zoo komt hij 't priëel nu nader,
 Hoog de hand reeds opgeheven.
 Als getroffen van den bliksem
 Zinkt ze machtloos aan zijn zijde,
 En de vuistslag als de
 Duitsche Eenheid en veel and're dingen,
 Bleef hij een project, en meer niet.
 Margareeth stond voor zijn oogen,
 De trompet aan hare lippen,
 En de wangen opgeblazen,
 [127]

Juist als op de houtgravuren,
 Van die eng'len met bazuinen,
 In de kerk van Fridolinus.

Zij verschrikt gelijk een snoeper
 Die in 's buurmans tuin betrapt wordt,
 De trompet valt van den schrik haar
 Van den rand der roode lippen.

Werner matigt haar verwarring
 Door een vlugge fijne wending,
 En schoolmeesterlijk begint hij
 De begins'len der trompetkunst
 Regelrecht, bedaard en ernstig
 Aan de jonkvrouw te verklaren.
 Wijst de greep en wijst het mondstuk,
 En hoe beiden te gebruiken
 Om den rechten toon te geven.
 Margaretha hoort leergierig,
 En eer zij 't bemerkte wekt haar
 Adem, bevend, nieuwe klanken
 Der trompet, die Werner buigend
 Haar met diepen eerbied reikte.
 Spelend leert hij haar wat eenmaal
 Door haars vaders kurassieren
 Bij den aanval werd geblazen;
 Slechts een paar niet zware tonen,
 Maar niet minder vol beteek'nis.

Liefde is eene leermeest'resse
 Boven allen op deez aarde;
 [128]
 Wat een ijs'ren vlijt in jaren
 Niet bereiken kan, verkrijgt zij
 Met den tooverstaf der bede,
 Of een enk'len blik der oogen;
 Zelfs een Nederlandsche grofsmid,
 Reeds in jaren ver gevorderd,
 Heeft zich door de kracht der liefde
 Grooten schildersroem verworven.

Ô Gelukkig onderwijzen!
 Zalig leeren in 't prieeltjen!
 't Was als hing het laatste heil van
 't Duitsche rijk aan 't wel begrijpen
 Van dat oude ruiterslied, en
 Door de zielen voer er toch nog
 Een gansch and're melodie heen.
 Even oud is 't als de menschheid,
 't Lied der eerste jeugd'ge liefde,
 't Is een lied ook zonder woorden;
 Maar zij voelden toch den inhoud,
 En verborgen onder 't schertsen,
 Dat gevoel van zaligheid.

Door de tonen aangetrokken
 Kwam de vrijheer, ronde doende,
 Wilde toornen, maar zijn gramschap
 Maakte plaats voor 't vleiendst lachje,
 Toen zijn kind hem de fanfare
 Van zijn oude ruiters blies.
 Vroolijk sprak hij toen tot Werner:
 [129]
 “ Gij ontwikkelt in uw edel
 Kunstberoep een vuurgen ijver.
 Gaat dat voort, dan kunnen wij nog
 Vele wonderen beleven;

Zelfs de staldeur die door tochtwind
 Disharmonisch knarst en piept, ja
 Zelfs de kikkers in den vijver,
 Zullen eind'lijk door uw blazen
 Zich mirakaleus bekeeren.”

[130]

TIENDE HOOFDSTUK. Werner in de grot der aardmannetjes.

Van den Feldberg draagt een wilde
 Woudstroom schuimend zijne golven
 Naar den Rijn, men noemt dien Wehra.
 In het enge dal verheft een
 Enk'le den zich tusschen rotsen;
 In de takken zat de maagre
 Booze woudgeest Meysenhartus.
 Die gedroeg zich onmanierlijk,
 Knarste met zijn scherpe tanden,
 Rukte van den boom een tak af,
 Knabbelde aan een dennenappel,
 Klouterde in zijn woede telkens
 Op en neer, gelijk een eekhoorn,
 Plukte van een braven nachtuil
 Een paar veeren uit de vlerken,
 Schommelde eind'lijk in de takken
 En zat d'ouden boom te schelden.

“Hooge denneboom, gij groene,
 'k Zou met u niet willen ruilen:
 Vast staat ge aan den grond genageld,
 Wachten moet gij wie u nadert,
 [131]

Nooit kunt gij uw plaats verlaten,
 En als eens uw dennennoodlot
 Wil dat gij naar elders wandelt,
 Komen eerst de menschen met de
 Scherpe bijl en woedend hakken
 Ze in uw vleesch tot dat gij neerzinkt,
 En zij rukken onbarmhartig
 U de ruige bruine huid af,
 Werpen u dan in den Rijn, en
 Tot aan Holland moet gij zwemmen.
 Daar, op een fregat geplant, wordt
 Gij door elk een mast geheeten ;
 Toch zijt gij een gladgeschaafde
 Den, met afgezaagde wortels,
 Kwijnt op d'oceaan van heimwee,
 Tot een bliksemstraal des hemels
 Mast en schip, en man en muis en
 Heel 't gezelschap uit elkaar slaat:
 Hooge denneboom, gij groene,
 'k Zou met u niet willen ruilen!”

Toen de den: “Een ieder sta daar
 Op de plaats die hem zag groeien,

En doe wat hem opgelegd is!
 Daarom blijven wij in 't woud hier,
 En 't is goed zoo, zeker beter
 Dan bij nacht met dwaallicht loopen,
 Mensch en vee in struiken jagen,
 Van bedrogen wand'laars vloeken,
 Als 't verdiende loon te krijgen,

[132]

Zoo als 't geestenhandwerk meebrengt.
 Wie bekommert zich nog om u?
 Hoogstens zal een boer soms zeggen:
 "Haal de duivel Meysenhartus!"
 Doch weer and'ren schrijven boeken
 En beweren dat gij zelfs geen
 Existentie hebt, en 't dwalen
 Slechts uit wijn of mist ontstaan kan.
 O, die geestenakties staan zoo
 Slecht thans, en 'k was liever nog een
 Straatsteen dan een geest van uw rang:
 Als ik 't wel heb is 't de derde,
 Die van Woudgeest Meysenhartus!"

Toen de geest weer: "Daarvan weet gij
 Ed'le den, het allerminst niet.
 Meysenhartus en zijn broeders
 Heerschen machtig op den aardbol;
 Overal, zoover t heelal strekt,
 Zijn boschwegen en ook menschen
 Die op zulke paden wand'len
 En waar immer iemand treurig
 Of ook vroolijk daarop voortgaat:
 Dien weg hebben wij gegeven!
 Laat hen twijf'len aan de geesten,
 Bij ons blijven ze in den ban toch!
 Nu nog zal ik iemand iet-wat
 Zijwaarts leiden, die zal weten
 Dat de geesten kunnen hand'len."

[133]

Van den berg kwam meester Werner.
 Ver in 't woud, naar buiten, had hij
 Zijne liefde weggedragen,
 En hij was, zooveel beneden
 Hier de mensch dat kan, gelukkig:
 Blijde hoop leefde in zijn boezem,
 Allerlei gedachten vlogen
 Hem door 't hoofd, en die dan spoedig
 Liefdeliedren werden, even
 Als de rups, die ook zoo spoedig
 Tot kapel wordt omgeschapen.

Nu hij huiswaarts wilde keeren,
 Kwam de woudgeest Meysenhartus,
 Hulde in wolken stofs het rechte
 Pad, zoodat de jonge Werner
 Den verkeerden weg op dwaalde,
 En, voor Rijnwaarts, 't land weer inging.
 Lachend klouterde de woudgeest

In den top des hoogen denn'booms,
 Schommelde zich in de takken,
 "t Heeft hem beet!" zoo sprak hij hoonend.
 Werner, op den weg niet lettend,
 Ging in 't haazlaarsdal, en kwam toen
 Aan een hoogen, steilen rotswand.
 Koel beschaduwd was dat plekje,
 Steekpalm, slee en weelig klimop
 Kropen langs de smalle rots, en
 Zijwaarts af was 't bruischend beekje
 [134]

Werner werkt zich door de struiken
 Om een frische teug te scheppen;
 Taai en hard was het gewas, zoo
 Dat zijn voet er flink op trapte:
 Plotsling trof zijn oor een klaagtoon,
 Als die door een mol geslaakt wordt,
 Die, in de onderaardsche gangen
 Woelend, in een klem gekneld is.
 Knettrend kwam toen uit het gras iets.
 Voor hem stond een mannetje, 't was
 Drie voet hoog, grauw en gebocheld :
 Maar het had een fijn gezichtje
 En zijn oogen stonden helder.
 't Dunne kleed liet het met zorg tot
 Op den grond toe nederhangen,
 En sprak hinkend: "Heer gij hebt mij
 Op mijn voet getrapt dat 't pijn doet."
 "t Is mij leed," sprak Werner vriend'lijk.
 't Mannetje: "En wat zoekt gij dan toch
 In ons dal; wat kan 't u baten?"
 "Ik zoek geenzins," sprak toen Werner,
 "Kennis met zoo doelloos kleine
 Mannetjes, die als sprinkhanen
 Zijn in 't gras, en nutloos vragen."

Toen weer 't ventje: "ja zoo spreekt gij
 Allen, ruwe, plompe menschen!
 Stamp met uwe grove voeten,
 Dat de bodem daarvan davert,
 En gij blijft toch enkel aan de
 [135]
 Oppervlakte, als kevers dom, die
 In de ruige boomschors nest'len!
 Heeren droomt gij u van de aarde,
 En wilt niets van zulken hooren,
 Die omhoog of in de diepte,
 Nauw bemerkt, maar machtig heerschen!
 ô Gij plompe, ruwe menschen!
 Gij verschanst u achter muren
 En gij kweekt in uwen schedel,
 – Broeikast van geringe plantjes –
 Wat gij wetenschap en kunst noemt;
 En nog roemt gij op dat onkruid:
 Ja, bij bergkristal en ertsbloem!
 Veel zult gij nog moeten leeren,
 Voor het ware licht u opgaat!"

“t Is u goed,” sprak daarop Werner,
 “Dat er kalmte in mijn gemoed woont,
 Anders zou 'k, om u te danken
 Voor uw monniken-sermoentje,
 Wel gezind zijn, met uw grauwen
 Baard u aan een boom te hangen!
 Doch mijn hart is thans doorgloeid van
 't Zonnelicht der liefde, die gij
 Met uw bergkristal en ertsbloem
 Niet begrijpen kunt ; een ieder
 Zou ik gaarne thans omarmen,
 Liefdedaân voor hem volvoeren:
 Spreek, zeg daarom wie gij zijt en
 Of 'k een dienst u kan bewijzen.”

[136]

“Dat klinkt beter,” sprak de grauwe,
 “k Zal u daarop antwoord geven.
 Aardmann'tjes is onze naam meest,
 Diep in kloven en in reten
 Huizen we onder in den grond, en
 Dragen zorg voor 't goud en 't zilver,
 Slijpen ook de bergkristallen,
 Dragen kolen naar het oude
 Vuur in 't middenpunt der aarde,
 En wij stoken goed, gij waart reeds
 Zonder ons lang doodgevroren –
 De Vesuvius en de Etna
 Braken rook uit onzen oven;
 Ook tot u strekt onze zorg zich
 Uit, ondankbre menschenkind'ren;
 Wiegeliedjes voor uw stroomen
 In den bergkloof doen wij hooren,
 Dat zij u geen kwaad berokk'nen.
 Murw geworden rotsen stutten
 Wij, en 't ijs der gletschers slaan we in
 Boeien en we koken bergzout,
 Mengen ook de beste stoffen
 Tot genezing in de bronnen.
 Eeuwig en onmeetlijk blijft het
 Dagwerk van die grauwe ventjes
 In de werkplaats dezer aarde.
 Vroeger hebben ons de menschen
 Nog gekend en schrand're vrouwen,
 Oude priesters kwamen tot ons
 In de diepte; zij bespiedden

[137]

Onzen arbeid en zij spraken:
 “Ja hier ademt ook de godheid.”
 Maar gij zijt ons vreemd geworden,
 En toch, gaarne geven we u een
 Blick in 't onderaardsche leven;
 En wij houden in 't bijzonder
 Veel van Duitschers, want zij hebben
 Goede harten, en zij zien nog
 Meer dan and'ren; gij ook schijnt mij
 Een van hen te zijn, kom volg mij!

Hier is 't hol waarin ik huishoud;
 Zoo gij nu kunt bukken, wil ik
 Wel voor u den ingang op'nen."

"Mijnentwegen" zeide Werner;
 Toen schoof 't mannetje voorzichtig
 Van de rots een struik ter zijde,
 En een lage gang werd zichtbaar.
 Voor een menschenoog is licht hier
 Noodig!" sprak het mannetje, nam
 Kiezels, sloeg er vonken uit,
 Maakte licht, waarmee hij voorging,
 't Was een dennenspaan die brandde.

Werner volgde en telkens moest hij
 Bukken, dikwijls langzaam kruipen,
 Want het hol was eng en hobb'lig.
 Maar weldra ontsloot een grooter
 Ruimte, aan 't einde van den gang, een
 Rotsgewelf van wijden omvang.
 Slanke en als omwonde zuilen
 [138]

Daalden van het dak ten bodem,
 Langs de wanden hing, in bont en
 Grillig spel van vormen, 't geestig
 Weefsel van den grauwen druipsteen;
 Hier als tranen die de rots weent,
 Daar als rijk en weeldrig sieraad
 Dat aan takken van koraal hangt.
 Een blauwachtige onderaardsche
 Vale scheemring vult de ruimte,
 Schel daartusschen op de kanten
 Schittert 't licht der dennenspaanders,
 Uit de diepte kwam een ruischen
 Als van verre, van een bergstroom.
 Werner staarde ontzet die pracht aan.
 Hij geloofde schier te droomen
 In een tempel, en gevoelde
 Zich door eerbied aangegrepen.

En zijn leidsman zeide: "nu mijn
 Jonge vriend, wat dunkt u van de
 Diep verborgen kluis van 't ventje?
 Dat is slechts zoo'n daagsch vertrekje;
 Menig grootscher is in 't noorden,
 Is ook in der Alpen kloven,
 En het schoonste vindt ge in Welschland,
 Aan het rotsenrif van Capri,
 In de Middellandsche Zee."

Over blauwen zeegrond spant zich
 Daar het hoog gewelf van druipsteen,
 [139]

Uit de golven springt als bliks'mend
 't Blauwe vuur door 't donker henen,
 En de vloed beschermt den ingang.
 De Italiaansche mann'tjes baden
 Schertsend daar met Nereus dochtren,

En de grot vermijdt de zeeman.
 Eenmaal later mag misschien een
 Zondagskind daarin zien, of als
 Gij, een vroolijk reizend speelman,
 Mooglijk ook een lustig schilder;
 Maar kom-aan, wij moeten voortgaan!”

Met zijn licht ging hij nu verder
 In de diepte, Werner zag toen
 Wild, chaotisch door elkander,
 Rotsen die daar als ruïnen
 Stonden en waarover schuimend
 't Water naar den afgrond stroomde.
 Over hooge blokken klautrend
 Traden zij een groeve binnen.
 Hier was 't huislijk; in het vierkant
 Vormden zich de steenen wanden
 Tot verblijf van rust en stilte.
 Zuilen stonden in de rondte,
 Van het hooge dak gedropen;
 Langzaam, in den loop der eeuwen
 Had dat druipen, hun gestadig
 Wasdom gevend, ze doen worden;
 And're waren in hun groei nog.
 Aan de zuilen tikte 't mann'tje,
 [140]

En zij klonken diep, in vreemden
 Toon en rythmus op dat kloppen;
 “Dezen zijn gestemd,” zoo sprak hij,
 “Naar de harmonie der sferen.”

In de kluis lag ook een rotsblok,
 Glad en rond, gelijk een tafel.
 Daaraan – stroef en treurig zwijgend
 Zat een man – hij scheen te slapen,
 't Hoofd leunde in de rechterhand, het
 Fier gelaat was steen, en 's levens
 Vlam verhelderde dat niet meer.
 't Oog had meengen traan doen vloeien,
 Die, nu steen geworden, kleefde
 Aan zijn baard en aan zijn kleedren.
 Werner zag hem met verschrikking,
 Vragend: “Is dat beeld van steen, of
 Heeft het vleesch en bloed eens menschen?”

Toen de leidsman: “Deze heet de
 Stille man; hij is mijn gastvriend,
 Dien ik sedert lang reeds huisvest.
 't Was een edel menschenkind ééns.
 'k Vond hem in het dal daarbuiten,
 En dacht hem den weg te wijzen
 Naar het dorp, weer tot de menschen.
 Maar hij schudde 't hoofd, en hoonend
 Bijna klonk zijn lach mij tegen;
 Zeldzaam stoute woorden sprak hij,
 Soms als ernstige gebeden,
 [141]
 Als een psalm, gelijk wij zelf dien

In den schoot der aarde zingen,
 Dan weer vloekte hij den hemel;
 Veel daarvan kon 'k niet begrijpen,
 Doch het klonk mij als herinn'ring
 Van die overoude dagen,
 Toen de grimmige Titanen
 Bergen boven onze hoofden
 Uit den bodem rukten, en wij
 Schuw tot in de diepte vloten.

Deernis had ik met den man, en
 Bracht hem daarom in mijn woning,
 Weltevreden was hij bij mij,
 En verheugde zich toen ik het
 Aardmanswerk hem leerde kennen;
 Spoedig schikte hij zich in ons
 Hokenleven, dikwijls zagen
 Wij naar 't wassen van den druipsteen,
 Spraken dan ook meengen avond
 Van de dingen in de diepten;
 Maar kwam ik, al pratend, op de
 Menschen, o, dan werd hij boos en
 Zag mij donker aan; ééns wierp hij
 Zeven druipsteenzuilen neder!

Ook als ik hem zon en hemel
 Prijzen wilde, sprak hij driftig:
 “Laat de zon en laat den hemel!
 In de zonnestralen kruipen
 [142]
 Gift'ge slangen – slangen steken;
 Leven menschen – menschen haten;
 Aan den hemel, in de sterren
 Schuilen vragen – vragen willen
 Antwoord hebben – en wie geeft dat?”

En zoo bleef hij in de grot dan,
 En de smart die eerst hem griefde
 Werd een zachte, diepe weemoed.
 'k Zag hem vaak in stilte weenen;
 Soms, als een lieflijk suizen
 Door den hollen stam der zuilen
 Klonk, zat hij een lied te zingen.
 Doch hij werd gedurig stiller;
 Vroeg ik wat hem deerde, dan stak
 Hij de hand mij toe en zeide:
 “Aardman, schoone liedren ken ik,
 Maar nog heb ik u het schoonste
 Niet verraden, dat heet zwijgen.
 Zwijgen – zwijgen: ô voortreff'lijk
 Leert men bij u in de groef dat;
 Diepte schenkt bescheidenheid,
 Maar 't wordt koud, 't wordt koud hier-onder,
 Aardman, 't hart gaat mij bevriezen.
 Aardman, weet gij ook wat liefde is?
 Als gij ééns nog diamanten
 Zoekt en vindt zoo neem ze met u,
 Zorg er in uw hol dan wel voor.

Nimmer zult gij dan bevrozen!”

[143]

't Waren zijne laatste woorden.

Zwijgend zit hij sedert jaren

Aan de rots dáár – niet gestorven;

En ook leeft hij niet, maar langzaam

Gaat de stille in steen nu over,

En 'k verzorg hem, medelijden

Heb ik met dien stillen gastvriend;

Soms vervroolijk ik zijn stilte,

Door den klank der holle zuilen,

En ik weet, dat hoort hij gaarne.

Zonder al te vrij te wezen

Denk ik, gij zijt ook een speelman:

o, Gij deedt me een dienst, indien gij

Voor mijn stillen man eens speeldet.”

En weemoedig nam nu Werner

Zijn trompet, en ook weemoedig

Klonk zijn blazen door de holte,

Waarin medelijden ademd';

Dan gedacht hij zijner eig'ne

Liefde – als jubeltonen die van

Verre klonken, klonk de toon nu

Door den weemoed heen, kwam nader

En werd vroolijk, frischer, voller.

Als 't opstandingslied op 't paaschfeest

Klonken aan het eind zijn tonen,

En de stille man aan 't rotsblok

Knikte met het hoofd, hem groetend.

Vaar dan wel, en droom in vrede,

[144]

Stille man in 't huis des zwijgens,

Tot de volheid eens der kennis

En der liefde uw steenboei breke!

Door de grot keerde nu Werner

Met zijn grauwen leidsman weder.

In het voorportaal gekomen

Lichte die een rotsklomp op, en

In een kist daaronder lagen

Schitterend gesteente en vele

Perkamenten en geschriften;

Een verbleekten amethystos,

En een paar verdorde bladen

Nam de aardman daaruit en reikte

't Werner toe: “t zij tot gedachtenis!

Wordt 't u ooit te guur daarboven,

Weet dan waar ge een dak kunt vinden.

Doch als boven menschen zeggen

Dat wij ganzenvoeten hebben,

Dan – bij bergkristal en ertsbloem!

Zeg: het is infaam gelogen,

Plat een weinig is de voet wel

Van den aardman, maar een lompe

Boer, wie spreekt van ganzenvoeten!

Nu vaarwel! Daar ziet gij d' uitgang,
 Neem het licht en help u zelven,
 'k Heb nog elders bezigheden.
 En nu kroop hij in een rotsspleet.
 Peinzend stapte Werner door de
 [145]

Lage holte, driemaal stootte
 Hij het hoofd nog aan den rotswand,
 Eer hem 't daglicht kon beschijnen.
 Vriend'lijk luidden de avondklokken
 Hem naar huis, na zulk een wand'ling.

[146]

ELFDE HOOFDSTUK. Het Hauensteiner oproer.

Een gegons gaat door het Schwarzwald,
 Gonzen als van bijenzwermen,
 Een gegons van storm die nadert.
 In de herberg zitten woeste
 Knapen – dreunend klinkt de vuistslag
 Op de tafel: “Geef meer wijn hier!
 Spoedig komen and're tijden
 Voor het Hauersteiner landje.”
 – Op den zolder licht de boer de
 Planken op, haalt voor den dag de
 Oude, roestige geweren,
 Daar begraven, en hij zocht naar
 Lange zware hellebaarden.
 – Dat ziet van zijn notenboom de
 Raaf en krast: “t was lang mijn vasten;
 Straks krijg ik weer vleesch op tafel:
 Lekker, boer, zult gij mij smaken.”

Van der bergen helling trekt het
 Naar de markt van Herrischried op,
 Waar de zetel van het bond is,
 En nu bondsdag wordt gehouden.
 Niet als naar gewoonte in 't zwarte
 [147]

Wambuis, met een rooden borstlap
 En een hoogen witten halskraag
 Komt de Hauensteiner heden:
 't Harnas heeft hij omgegespt, en
 Trok den leedren kolder ook aan;
 Fladdrend in de lucht waait reeds
 De landvaan, en de morgenzon blinkt
 Hel op spies en knots en strijdbijl.
 Voor het kerkjen, op de marktplaats,
 Stonden de oudsten der gemeente,
 Bondsbestuurder en stafdrager;
 “Stilte mannen!” riep nu de ambt'naar;
 Stil werd 't – op den kerktrap trad een
 Hauensteiner spreker, en met
 Een schriftuur in zijne handen,
 Streek hij zich den baard, en las toen:

“Aangezien de ellendige oorlog
 Stad en land zwaar heeft benadeeld
 En den schuldenlast vermeerderd:
 Heeft, tot dekking van de kosten,
 De genadige regeering
 Een belasting uitgeschreven,
 Elk gezin voor zeven gulden,
 En een man-alléén twee gulden.
 Om ze in de and're week te ontvangen,
 Zal de penningmeester komen.
 Alzoo schrijft het woudvoogdij-ambt.”
 “Slaat hem dood, den penningmeester!
 God vervloek hem!” riepen somm'gen.

[148]

“De oorlog deed genoeg ons schade,
 Hoeveel zijn er arm geworden!
 Hebben huis en hof verloren!
 En dewijl 't in onze rechten
 Staat gebriefd, dat, uitgezonderd
 Wat het oud gebruik reeds vordert,
 't Land van schatting vrij zal blijven:
 Meenen veel verstand'ge mannen,
 Gansch onbillijk zijn die eischen,
 En men zal, bij deze onze oude
 Privileges en landsrechten
 Trouw volhardend – niet betalen.”
 “Niet betalen!” klonk 't in 't ronde,
 “Daarom hebben we u geroepen
 De uitspraak van het bond te hooren.”

Even als aan zee de branding,
 Dreunden dof verwarde stemmen:
 “Voorwaarts Fridli! Laat u hooren!
 Spreken zal de Bergalinger
 Fridli, die verstaat het, en wij
 Allen denken zoo als hij”; en
 Toen sprak de alzoo geroepene,
 Sprak met sluw geknepen oogen,
 Sprak het, op een zaagblok staande.

“Merkt gij eind'lijk domme boeren,
 Waar het heen wil! uwe vaders
 Hebben eens den pink gegeven,
 En zoo grijpt men nu uw hand reeds;

[149]

Geeft die maar! en daarna trekken
 Zij de huid van heel uw lijf af!
 Wie heeft recht ons te bevelen?
 In het denn'woud huist de boer vrij,
 Boven zich heeft hij de zon slechts:
 Alzoo is 't in de oude stukken
 En in 't boek van 't bond te lezen;
 Daar staat niets van cijns of schatting,
 Of van diensten van lijfeig'nen;
 Maar dat komt zoo gij niet oppast.
 Weet gij wie u kan beschermen?
 Boven, bij de Zwitsers kunt gij

't Vragen en in Appenzell; ja,
 Die hier!" – en hij zwaaide in 't spreken
 Over 't hoofd den zwaren strijdbijl –
 "Onlangs floot er op den denn'boom
 In den nacht een witte vogel:
 Oude tijden, goede tijden;
 Vrije boeren in het woud hier,
 Zoo gij ze met spies en zwaard zoekt
 Zult gij wis ze wedervinden;
 Amen nu! Ik heb gesproken."

Woest geschreuw gaat uit den hoop op.
 "Die man zegt het ", roepen velen,
 "Naar den duivel de regeering!
 In het vuur de schattingslijsten!
 Heeren schrijvers mogen komen
 En hun inktpot medebrengen
 Om de vlam daarmee te blusschen!"

[150]

Nog een ander: "Gij, heer woudvoogd,
 Hebt me onlangs in 't hok gesmeten,
 Schrale kost met helder water!
 'k Denk: uw kelder houdt nog wijn in,
 Dien wij wel eens kunnen proeven,
 Ja wij zullen rek'ning houden."
 Weer een derde: "Goed geweer, dat
 Meengen korhaan reeds gesnapt hebt,
 Vroolijk zult gij op de jacht gaan,
 Tref maar goed, wij schieten welhaast
 Naar den dubb'len zwarten ad'laar."
 Zoo gaat door den hoop het gonzen,
 En, gelijk bij 't heerschen van de
 Gele koorts, die booze ziekte
 Allen aantast, zoo ook woedde in
 Aller boeren hart de gramschap.
 Vruchtloos sprak uit rijke ervaring
 Balthes toen van Willaringen:

"Als het paard getoomd wordt aan den
 Staart, kan niemand het berijden.
 Als de boer met oproer maken
 Recht verlangt, gaat 't achterstvoren,
 En in 't eind voelt hij den knuppel;
 Daarom heet het ook van ouds reeds:
 Weest der overheid gehoorzaam.
 En ik meen" – doch 't werd onmogelijk
 Nog een vredewoord te spreken:
 Werpt hem uit, den ouden Balthes!
 Ontrouw is hij ons geworden,

[151]

Wil de zaak van 't land verraden!"
 Brullen ze, en de steenen vlogen,
 Spiesen dreigden; nauwelijks dekten
 Een'ge vrienden zijn terugtocht.

"Kort en goed wat helpt dat praten?"
 Schreeuwt de Bergalinger Fridli,
 "Wie aan 't land en zijne rechten

Trouw blijft, en daarvoor in 't veld trekt
 Steek' zijn hand op!" en zij staken
 "Hoera" roepend hunne hand op.
 Wapenklettren, vaandelzwaaien,
 Krijgsgeschreuw – daar sloeg de trom ook,
 En denzelfden dag nog trok de
 Gansche bende in 't Rijndal, en zou
 De woudsteden gaan bestormen.

Van een dennentak in 't woud zag
 Nu de woudgeest Meysenhartus
 Schimpend op die boerenheirvaart;
 "Reist voorspoedig, heeren", sprak hij,
 "k Zal u niet aan 't dwalen brengen,
 Gij zijt op een goeden boschweg."

Boden rijden, wachters blazen,
 Vrouwen jamm'ren, kindren schreien,
 't Klokgelui galmt door het dal heen,
 Burgers draven door de straten:
 "Sluit de poort! bezet de muren,
 Brengt kartouwen naar den toren."
 [152]

Van 't balkon ziet dat de vrijheer,
 Ziet hoe 't in het denn'woud toegaat,
 Hoe van 't bergpad allerwegen
 Donkre massa's nederkomen.
 "Droom of waak ik?" sprak hij peinzend,
 "Heeft de boer vergeten wat vóór
 Meer dan honderd vijftig jaren
 Zulk een grap hem reeds gekost heeft?
 'k Zie waarachtig pikkelhauben
 In het woud en speren blinken;
 Zeker goed bedacht, gij heeren!
 Wijl beneden aan den Donau
 's Keizers adelaar de klauwen
 Aan de Turken geeft te voelen;
 Denkt gij, heeft het geen bezwaar, hem
 Aan den Rijn een veer te plukken!
 Ziet maar toe, dat niet verkeerd uw
 Rek'ning uitkomt; aan den ouden
 Vrijheer zal het wis niet haapren,
 Om wat in uw soep te brokk'len."

Zoo sprak hij, ging naar de kamer,
 Wierp den buffelkolder zich om,
 Gordt zijn ruiterpallas aan, en
 Riep toen zijne huisgenooten:
 "Houdt de wapens in gereedheid,
 En zet wachters op de torens,
 Haalt de valbrug op en laat geen
 Ongenoode gasten binnen!
 Gij, heer Werner, regel dan het
 [153]

Ov'rige, bescherm mijn slot, en
 Wat het liefst mij is, mijn dochter.
 Vrees niet, lieve Margaretha,
 Moed betaamt soldatenkindren.

't Zijn slechts een paar zwarte raven,
 Uit het woud hier heen gevlogen;
 Aan de muren van de woudstad
 Zullen ze het hoofd zich stooten:
 God behoede u – ik ga haastig
 Waar mijn post is, naar het raadhuis.”

Weenend wierp zich Margaretha
 Aan de borst van haren vader;
 Vriend'lijk kuste hij haar voorhoofd,
 Schudde toen de hand van Werner,
 En begaf zich naar het marktplein.

Uit het sticht vertrokken klagend
 Al de vrouwen naar de domkerk:
 “Wees ons g'nadig Fridolinus!”
 Voor de huisdeur stond de bal-waard:
 “Is 't geen tijd genad'ge heer, om
 Goud en zilver in de diepte
 Van den kelder te gaan bergen?
 “Schaam u”, sprak de vrijheer, “'t is de
 Tijd dat ge een geweer neemt van den
 Wand en naar de poort vliegt, voorwaarts,
 Voorwaarts! oude karpervisscher!”

[154]

In de raadzaal waren samen
 Burgemeester en de stadsraad,
 Menigeen dier wijze vaders
 Zette een bang gezicht, als ware
 De oordeelsdag voor hem gekomen;
 Menigeenen viel zijn zonde
 Met een cent'nerszwaarte op 't harte,
 Zuchtte: “Keere God die landplaag!
 Ik zal nooit meer in mijn leven
 Geld op hooge renten leenen,
 Goed van weezen naar mij halen,
 Zand in meel of kruiden mengen.”
 Een ook had reeds aangeraden
 Vleesch en wijn aan 't volk te zenden
 Aan de poort; een paar dozijnen
 Gouddubloenen zouden 't stemmen
 Weer den weg naar huis te nemen,
 Die in Waldshut mogen zorgen
 Met die bende 't zelf te vinden.

Tot den stadsraad kwam de vrijheer:
 Heeren, naar mij dunkt, hangt u het
 Hoofd – komt, lustig aan den arbeid!
 Als de Zweed voor uwe muren
 Lag, waar' 't ernstig; heden is 't slechts
 Vastenavondspel; – gij mocht u
 Met de musica vermaken,
 En kunt immers brombas spelen?
 Op, gij heeren van 't orkest nu!
 Laat eens spelen – Van de poort zal

[155]

Spoedig 't volk weer huiswaarts dansen,

Vóór een keizerlijk kommando
De finale hun zal blazen.”

Zoo sprak hij. In bange dagen
Doet, ter rechter plaats, een krachtig
Woord soms wondren. Velen vatten
Door eens anders moed, ook zelf moed,
En de vaste wil van éénen
Sterkt den wil van honderd and'ren.
Naar des vrijheers grijzen snorbaard
Zag de stadsraad weer gesterkt op:
“Ja dat is ook onze meening;
't Stadje willen wij behouden,
Kommandeeren zal de vrijheer,
Die verstaat het. Sla de donder
In de sacramentsche boeren!”
Door de straten klinkt de alarmkreet;
Naar de stadspoort, waar de smalle
Aarden wal naar 't vestingveld voert,
IJlt, gewapend, jonge manschap.
Op het bastion staat toornig
Fludribus, de frescoschilder;
Hij had een paar jonge kwanten
Daar verzameld, en zij sleepten
Een oud walkanon naar boven.
Vroolijk lachend zag 't de vrijheer,
Fludribus sprak als een red'naar:
“Wien de kunst gewijd heeft, siert een
Schat van rijke en schoone gaven;
[156]
Geef hem plaats als staatsman, of als
Veldheer, altoos zal hij groot zijn.
'k Heb met scherpen blik 't gevaar hier
Opgemerkt, doch als Cellini
Van den Eng'lenburg te Rome eens
Frankrijks Connetable doodschoot:
Zoo – helaas op lager strijders –
Kanoneert hier Fludribus!”

“Brenge niet allen om het leven!”
Riep de vrijheer, “en haal eerst uw
Kruit, mijn dapp're vriend, en kogels.
Het geschut dat gij daar voortsleept
Zal zich zelf toch wel niet laden!”

Aan den oever van den Rijn komt
Nu de schaar van boeren; morrend
Zien zij naar de hooge muren,
En de poort, zoo goed gesloten.
“'t Vosje is in zijn hol gekropen,
't Vosje ging zijn huis versperren,
Boeren zullen 't ondergraven.”
Riep de Bergalinger Fridli:
“Voorwaarts! 'k zal den weg u wijzen;”
Zware schoten vielen dav'rend,
Storm werd door de trom geslagen.
Midden door den kruitdamp rent nu
Op de poort een wilde troep los:

Bij der muren openingen
 Had de vrijheer zijne schutters
 [157]
 Goed verdeeld, en zwijgend zag hij
 Naar den aanval van die woestaards:
 “Jammer” dacht hij, “van de goede
 Kracht die nutt'loos hier verspild wordt;
 Uit die lummels liet zich nog een
 Duchtig regiment formeeren.”
 Vuur!” zoo klinkt nu zijn kommando.
 De bestormers trof een scherpe
 Goed gerichte kogelgroet, zij
 Stoven vluchtend uit elkander,
 Als de kraaien, waar verborgen
 Jagers in hun zwermen blazen.

Menigeen lag op den koelen
 Grond; bij d'appelboom aan d'oever
 Sprak er een, met doffe stem, tot
 Zijn gevluchte kameraden:
 “Groet van mij mijn oude moeder,
 Groet van mij Verena Frommherz;
 Zeg: zij kan nu van den langen
 Uickerhans den trouwring nemen,
 Want haar Seppli verft hier met zijn
 Hartebloed het witte Rijnzand!”.

Tijdens 't strijden bij de poort nu
 Spiedden and'ren, of het stadje
 In den rug ware aan te vallen.
 Aan den Rijn beneden was een
 Visscherij, en een'ge booten,
 Lagen bij een plankenhuisje.
 [158]

Daarheen trok een andre bende,
 Een vermeetle borst van Karsau
 Voert haar aan; hij kende 't plekje
 Aan den Rijn, en had daar dikwijls
 In den nacht uit vreemde netten
 Visch van vriend of buur gestolen.
 In drie wel bemande schuiten
 Voeren zij met kracht stroomopwaarts,
 Wilgeboomen, dichte struiken,
 En de Rijnbocht die daar kromde,
 Dekten hen voor vreemde blikken.
 Waar, van 's vrijheers slot de hooge
 Tuinmuur naar den Rijnkant voortloopt,
 Dáárop hielden ze aan; gemakkelijk
 Was de landing te volbrengen.

Op het dak van het gebouwtje
 Dat door Fludribus beschilderd
 Was, zat kater Hiddigegei.
 Met verbazing zag de schrand're
 In de diepte spiesen flikk'ren,
 Zag een man die, met de tanden
 Zijne blanke sabel houdend
 Aan den muur zich op kwam wringen.

Hoe een tweede volgde, een derde.
 “Waarlijk, 't voegde een wijzen kater,
 Bij der menschen domme streken
 Zich geheel neutraal te houden;
 Maar ik haat die lompe boeren,
 'k Haat den koestal met zijn geuren,
 [159]

Wiens triomf aan de atmosfeer van
 De beschaving in Europa
 Al den luister zou ontrooven;
 Ziet toch toe, gij heeren, sedert
 Aan het kapitoel, der ganzen
 Zang den Galliers in 't oor klonk,
 Heeft ook 't dierenvolk zijn aandeel
 Aan den loop der volkshistorie!”

Toornig richtte hij zich op, hij
 Kromt den rug, van woede blazend,
 Toen deed hij een oorverscheurend
 Vreeselijk miauwen hooren.

Daar verneemt, aan d'uitstektoeren,
 Anton moordgeschrei, en ziet, het
 Kwaad dáár geenzins nog vermoedend,
 In die richting – Heil'ge hemel!
 In den tuin zijn ze! – Een signaalschot
 Wekte de andre slotverweerders.
 Werner kwam, met bliksemsnelheid
 Ordent hij de wein'ge mannen:
 “Hierheen gij – gij dáár – en vuurt niet
 Voor het tijd is!” Hoog klopt 't hart hem:
 “Ha, mijn degen, houd u dapper!”
 Ondiep was de gracht van 't slot, schier
 Was zij droog, en uit de biezen
 Was 't als groeiden enkel zwaarden.
 Reuzige gestalten klout'ren
 Tegen half verweerde steenen,
 [160]

Buksen knalden, pijlen sisten,
 De oude poort dreunt van den bijlslag,
 't Krijgsgeschrei klinkt ruw in 't ronde.
 “Heerenslot gij zijt het onze!”
 Tusschen-door ook meenge doffe
 Val in 't water – bloed'ge golven.
 Helder klinkt de stem van Werner:
 “Bravo Anton! doorgeslagen!
 Gij dien borst daar links, dien zwarten,
 Dezen, rechts, zal ik wel vinden.
 Er op los! Reeds wijkt de bende.”

Afgeslagen was nu de eerste
 Aanval; met bebloede koppen
 Trokken de bestormers af, en
 Gingen schuil bij de kastanjen,
 Zien naar 't slot en schreeuwen hoonend:
 “Slechte ridders, slechte knechten
 Zitten achter sterke muren;
 Komt in 't open veld indien gij

Moed hebt!” – “Dood en alle duivels!
Valbrug neer!” – beveelt nu Werner,
“Velt ‘t geweer! Voorwaarts! Gij schimpen?
In den Rijn nu met die honden.”

Ramm'lend viel de valbrug neder.
Allen vooruit stormde Werner
Op den hoop, en wierp den jongen
Die tot gids gediend had neder:
“Als mijn degen stomp is, booswicht,
Kom 'k tot u. – Voor u slechts vuisten.”
[161]

Van den vijand naakt een sterke
Krijgsman, vlammend zien zijn oogen
Onder 't bruin geblakerd voorhoofd;
't Was een oude Wallensteiner,
Wien 't vermaak in 't oorlogshandwerk
Naar het korps der boeren voerde.
“Hier is staal te bijten, oude!”
Riep hem Werner toe, zijn sabel
Suisde snijdend door het luchtruim,
Maar de hellebaard des krijgsmans
Ving dien houw: “niet kwalijk vriendje,
Hier is 't antwoord!” bloedig dropen
Werners lokken, op het voorhoofd
Trof de slag van 't moordend wapen,
Doch hij die hem toebrecht kon geen
Tweeden geven; waar het harnas
Hem niet dekte, diep in zijnen
Hals was Werners zwaard gedrongen;
Wanklend deed hij nog drie schreden,
De arm zonk neer: Gij hebt mij duivel,
Stook uw vuur!” En dood lag de oude.

Werner, red uw jeudig leven!
Razend storten zich der boeren
Drommen op de wein'ge mannen;
Onder den kastanjeboom stond
Leunend, met het zwaard zich dekkend
Werner afgemat, maar trouwe
Dienaars stonden bij in 't strijden.
Groote God! Hoe brandt de wonde!
[162]

Aan de vuist ontzinkt de degen,
't Oog verduistert – op de bloed'ge
Borst loert steeds 't vijandlijk staal nog.
Daar – nog kan de kans zich wenden –
In de verte, als tot attaque
Schalt er een trompet; van 't slot is 't;
Toen een schot – die valt – en nu een
Salvo – “voort!” zoo kommandeert de
Vrijheer, en in wilde vlucht stuift
Naar den Rijn de zwerm van boeren;
Heil u, Werner! – Vrienden nad'ren,
En met hen komt Margaretha!
Toen de strijd op 't hevigst woedde
In den tuin, beklom zij haastig

't Slotbalkon, en zelf niet wetend
 Wat zij wilde, blies ze als angstkreet,
 Uit 't geprangd gemoed, dat oude
 Slagsignaal der keizerlijken,
 Dat zij onder dartel schertsen,
 In 't prieeltjen eens geleerd had.
 En dat hoorden 's vrijheers mannen;
 Van de poort nu wederkeerend,
 En gevleugeld aan de voeten
 Snelden ze op 't geroep der jonkvrouw
 Tot ontzet den tuin van 't slot in.
 Vrouwenhart, zoo zacht en teeder,
 Wie toch heeft u zoo gestaald? —

“God hij leeft!” Zij boog zich zachtken
 Tot hem over, die op 't groene
 [163]

Gras lag, door den boom beschaduwd,
 Streek de blonde bloed'ge lokken
 Van het voorhoofd: “dapper streedt gij;”
 Mat sloeg Werner de oogen opwaarts,
 Is 't een droombeeld dat ze aanschouwden?
 En weer sloten zij zich — op twee
 Buksen werd hij weggedragen.

[164]

TWAALFDE HOOFDSTUK. Werner en Margaretha.

In de stille slotkapel brandt
 Eenzaam flikkerend een lampje;
 't Licht valt op het altaar, waarvan
 's Hemels koninginne vriendlijk
 Nederziet op haar vereerders.
 Voor het beeld staan rozentuiltjes
 Met geraniums saamgevlochten;
 Biddend knielt daar Margaretha.

“Zwaar beproefde vol van gratie,
 Gij die toch ons huis beschermdet,
 o Bescherm hem ook, wiens wonde
 Hem aan 't krakenleger kluistert,
 En vergeef mij, als 't strafwaardig
 In mij is, dat ik gedurig
 Zelve zijner blijf gedenken.”

Hoop en stil vertrouwen daalden
 In het hart na deze bede,
 Opperuimd ging zij den trap op
 Naar zijn kamer — aan den drempel

[165]

Stond de waard'ge man nadenkend,
 De oude huisarts, en hij wenkte,
 Dat ze zacht zou nader komen.
 Bijna zeker wist hij, welke
 Vraag tot hem gericht zou worden,
 En sprak fluistrend tot het meisje:

“Wees gerust en troost u, jonkvrouw,
 Jeudig bloed en frische krachten
 Lijden kort aan zulke schrammen.
 Reeds de voorbô der genezing,
 Sluimering, heeft hem bevangen,
 Heden nog kan hij weer uitgaan.”
 Zoo sprak hij, en ging; nog wachtte
 Meenge wond zijn zorgen elders;
 Daarom brak hij 't hier zoo kort af.

Zachtkens trad nu Margaretha
 In de kamer van den lijder,
 Schuw nieuwsgierig glurend, of de
 Arts naar waarheid had gesproken.
 In een rust'gen slaap lag Werner,
 Schoon, en bleek als ware hij een
 Marmren beeld; alsof hij droomde,
 Hield hij boven 't hoofd en op de
 Wond de rechterhand, als een die
 Voor het felle zonlicht 't oog dekt;
 En een lach speelde om zijn lippen.

Lang beschouwt hem Margaretha
 Langer, langer – zoo hield zeker
 [166]

Eens in Ida's wouden op den
 Schoonen slaper, op Endymion,
 De godin het oog gevestigd.
 't Medelijden boeit haar aandacht.
 Ach! het medelijden is een
 Vruchtbare aard' voor 't liefdeplantje;
 Uit een zaadjen nauwlijks zichtbaar,
 Schiet het op in dezen bodem,
 En doorweeft dien vaak met duizend
 Sterke en fijne worteldraden.

Driemaal reeds was Margaretha
 Naar de deur teruggetreden,
 Driemaal keerde zij nog eens, en
 Zachtjes kwam ze aan Werners leger.
 Op de tafel stond een koele
 Drank met andere artsenijen;
 Maar zij raakt niet aan de kruiden,
 Of zij geeft hem van den drank niet.
 Schuw boog zij zich tot hem neder,
 Schuw, zij dorst bijna niet ad'men,
 Dat toch niets zijn sluimer store,
 Staarde lang op dat gesloten
 Oog, en onwill'keurig neigden
 Zich de lippen – doch wie teekent
 Mij dat zeldzaam zonderlinge
 Spel der eerste liefdeneiging?
 Slechts vermoeden kan het lied hier:
 Kussen wil ze: neen, zij doet 't niet,
 Schrikken doet ze – zuchtend
 [167]

Wendt ze snel zich om, en als een
 Hinde vlucht zij uit de kamer.

Als de man, die in den donkren
 Kerkernacht op 't duffe stroo lag,
 Schier verwonderd bij zijn eersten
 Vrijen gang weer door de wereld
 Vraagt: "Zon schijnt gij heden warmer?
 Hemel, zijt gij niet nog blauwer?"
 En zijn oog knipt, ongewoon aan
 't Daglicht, hem zoo lang ontnomen:
 Alzoo treedt ook de herstelde
 Op in het gezonde leven;
 Frisscher, warmer, en hoopvoller
 Ligt 't voor zijn verbaasde blikken
 Dan voorheen, en juichend groet hij 't: –
 „Wereld schoon toch zijt gij,” klonk het
 Nu ook Werner van de lippen,
 Langzaam dalend van de trappen,
 Om den slottuin in te wand'len.

Leunend op zijn staf stond hij een
 Poos in 't licht der zonnestralen,
 Dronk de frische geur der bloesems,
 Diep den adem halend in, en
 Ging den weg naar het terras op.
 Op een steenen bank vlijt hij zich
 Neer, de zon schijnt helder, bijen
 Gonzen, bonte vlinders vliegen
 In de bloeiende kastanjen
 [168]

Uit en in, als bij een herberg.
 Groen-doorzichtig, zachtkens ruischend
 Dreef de Rijn zijn golven verder,
 Wel bemand bewoog een vlot zich,
 Als een slang naar Bazel kruipend.
 Aan den oever stond een visscher
 Tot de knieën in het water,
 Liedjes voor zich henen neuriënd:

“Boer komt met geweer en wapen,
 Boer wil Woudstad gaan vermeestren,
 Boer wil Oostenrijk bevechten,
 Boer, dat maakt in 't algemeen maar
 Slechte rekening aan 't einde.
 In den zak getast! Betalen!
 Zeven gulden was te veel, en
 Een-en-twintig zal 't nu wezen;
 Inkwartiering, dure gasten,
 En de zalf van den chirurgus:
 Boer, dat maakt in 't algemeen maar
 Slechte rekening aan 't einde,
 In den zak getast! Betalen!”

Vroolijk blikte Werner in het
 Landschap en zag naar den Rijn af,
 Maar hij hokte in zijne mijm'ring;
 Op den door de zon verlichten
 Muur zag hij een schaduw zweven,
 Een van lokken en van vrouwen-
 Kleeding die hem wel bekend zijn.

[169]

Door de laan kwain vlug en vroolijk
 Margaretha, en zag 't lustig
 Spelen aan des grooten katers:
 Hij had in het kleine tuinhuis
 Juist een witte muis gevangen;
 Trotsch hield hij die in de pooten,
 En zag met den blik eens heerschers
 Op 't verschalkte diertje neder.

Van zijn zitplaats kwam nu Werner
 Diep eerbiedig groetend, en een
 Vluchtig rood verhoogde 't lieve
 Blosjen van Margretha's wangen.
 “Wees gegroet, heer Werner,” sprak ze,
 “En hoe gaat het u? De mond was
 Lang verstomd, met blijdschap zal ik
 Van hem zelf 't bericht nu hooren.”

“Sinds mijn voorhoofd met des vijands
 Hellebaard mocht kennis maken,
 Weet ik nauwlijks” – antwoordt Werner,
 “Waar mijn denken en mijn leven
 Vlogen; donkre zwarte wolken
 Lagen mij op 't hoofd, doch heden
 Zag ik in een droom een engel
 Neergestreken aan mijn zijde;
 “Sta op!” sprak hij, “'t jonge leven
 Zult ge in al zijn zoet weer smaken.”
 En zoo was het; heden kon ik
 Weer met vasten tred hierheen gaan.”

[170]

Andermaal blonk op Margretha's
 Wangen 't morgenrood, toen Werner
 Van zijn droom sprak; achter zich zag
 Ze om, als zocht ze iets, en ze viel hem
 Daarop schertsend in de rede.

“En nu monstert gij het slagveld!
 Ja een heete dag, vol angst was 't,
 Nog dreunt 't schreeuwen, stormen, schieten
 Mij in 't oor bij de herinn'ring.
 Weet gij nog: dáár bij den boom stondt
 Gij – dáár waar de vlier zoo rijklijk
 Bloeit, lag een bebloede doode,
 Hier waar nu de zomerdraden
 Van het fijne spinweb vliegen,
 Bliksemden des vijands wapnen,
 Dáár waar nog de versche witte
 Kalk den muur doet schitt'ren,
 Baande zich de bende een doortocht.
 Ja, heer Werner, – en aan 't slot dáár,
 Was mijn vader, ô zoo toornig
 Dat men zich zoo overmoedig,
 Roek'loos in 't gevaar ging storten.”

“Dood en – doch vergeef mij jonkvrouw,
 'k Had bijna gevloekt,” sprak Werner,

“Smaadlijk hebben ze ons beleedigd,
 En 'k zou daarbij rustig blijven?
 Als ik zulk een schandlijk woord hoor,
 Brandt mijn hart en balt de vuist zich.

[171]

Strijd, geen ander middel ken ik,
 Strijd, al zou geheel de wereld
 Krakend tot een puinhoop worden.
 'k Heb geen visschenbloed in de ad'ren,
 Heden – nu – een machtloos krijgsman
 'k Stond als zoo iets weer gebeurde
 Ook aan den kastanjeboom weer.”

“Boze man,” riep Margaretha,
 “Moest een tweede hellebaardhouw
 De eerste snee u nog eens kruisen!
 Zou – en – weet gij wie uw waagstuk
 't Zwaarste harteleed wel toebracht?
 Weet gij, wie om u geweend heeft? –
 Deedt gij 't “valbrug neer!” weer hooren
 Als 'k u bad, ja vurig smeekte:
 Werner blijf! heer Werner, denk toch
 Ook aan de arme Margaretha? –
 Als ik” – maar niet verder spon zich
 Hier de draad van hare rede af,
 't Oog sprak, waar de mond bleef zwijgen,
 Wat het oog verzweg sprak 't hart uit;
 Vragend, zwijgend hield nu Werner
 Droomend 't oog op haar gevestigd:
 “Sterf ik, of hervind ik heden
 Mijn verdubbeld jeugdig leven?”
 En zij vloog hem in zijn armen
 En zij hing aan zijne lippen,
 Daarop brandde de eerste vuurge
 Kus, de zoete kus der liefde.

[172]

Purpergloed wierp door het donker
 Van den top der boomen 't zonlicht,
 Schittrend op twee zaalge menschen,
 Op het bleek gelaat van Werner,
 Op de hoog gekleurde jonkvrouw.

Eerste zoete kus der liefde!
 U gedenkend overvalt mij
 Vreugde en weemoed; vreugde dat ook
 Ik dien eenmaal toch mocht geven,
 Weemoed dat hij reeds voorbij vloog!
 U gedenkend wilde ik thans der
 Woorden schoonste bloemen plukken,
 U tot krans en eerfestoenen;
 Doch in plaats van woorden, kwamen
 Beelden voor mijn geest – mijn ziel vloog
 Over tijd en ruimte henen.

Ver in d'ouden hof van Eden
 Zag ik; jong lag daar de wereld
 Met den gloed van 't pas geword'ne,
 Slechts bij dagen telt haar leeftijd.

Avond was 't, het zachte rood praalt
 Aan den hemel; in het stroombed
 Daalt de zon vol luister neder.
 Aan den oever spelend, stoeiend
 Hupp'len de onbezorgde dieren,
 In de schaduw van de palmen
 Kwam het eerste menschenpaar.
 Zwijgend zagen ze eerst in 't ronde,
 [173]
 In den avond-vreê der schepping,
 Zwijgend toen elkaar in de oogen
 En zij kusten. –

Weder zag ik, en een donker
 Beeld verrees er voor mijn oogen.
 Nacht en storm en buldrend onweer,
 Bergen spleten, uit de diepte
 Kwam het water schuimend opwaarts;
 Overstroomd is heel het aardrijk,
 Jammerend ligt het te sterven,
 Naar de klippen bruischt de branding,
 Naar den grijsaard en de grijze,
 Naar de beide laatste menschen;
 Nu een bliksemstraal – ik zie hoe
 Zij, elkaar omhelzend, kussen,
 Zwijgend kussen – nacht dan – bruischend
 Sleept de stroom hen in de diepte,

Zoo aanschouwde ik 't, en ik weet de
 Kus is meer dan spraak, hij is het
 Stomme hooglied van de liefde,
 En waar 't woord te kort schiet, voegt den
 Zanger 't zwijgen; daarom zwijgend
 Keert het lied hier naar den tuin weer.

Aan de trappen van 't terras, dáár
 Lag de schrandre Hiddegeigei.
 Het verbaasde hem te zien, hoe
 Zijn meesteres den trompetter
 [174]
 Snel in de armen vloog en kuste;
 Morrend sprak hij in zich zelve:
 “Menig zwaar problema heb ik
 Ernstig reeds in 't katerharte
 Overwogen, en doorgrond ook;
 Eén toch kan ik niet verklaren,
 't Blijft mij altoos onbegrepen:
 Waarom kussen toch de menschen?
 't Is geen haat, men bijt daarbij niet;
 Honger? ze eten toch elkaar niet:
 't Kan toch ook geen blind en doelloos
 Onverstand zijn, want zij kunnen
 Kloek en zelfbewust soms hand'len;
 Waarom dan, zoo vraag ik vruchtloos,
 Waarom kussen zij elkander?
 Waarom doen het meest de jong'ren?
 Waarom dezen meest in 't voorjaar?
 Over al die punten wil ik

Morgen op den nok van 't dak eens
Rustig ernstig mediteeren.”

Rozen plukte Margaretha,
Schertsend nam zij Werners hoed en
Pronkte dien met 't lieflijk rood op:
“Bleeke man, tot dat zij op uw
Eigen wangen bloeien, zult gij
Op uw hoed ze moeten dragen.
Maar zeg mij toch eens, hoe komt het
Dat ik u zoo lief, zoo lief heb?
Nooit hebt gij me een enkel woordje
[175]

Toevertrouwd, dat gij mij lief hebt,
Schuchter hebt gij vaak uw oogen
Tot mij opgeslagen, en ook
Hoorde ik vaak u musiceeren:
Is 't bij u in 't land gewoonte,
Dat men zich in vrouwenharten,
Zonder woord, kan intrompetten?”

“Margaretha, heel mijn leven!”
Antwoordt Werner, “kon ik spreken?
Als een heil'gebeeld verscheent gij
Op het feest, in witte kleedren,
Op St. Fridolinusdag;
In den dienst uws ed'len vaders
Brachten mij uw vriend'lijke oogen,
Uwe goedheid was de zon mij,
Die mijn levenspad bestraalde:
Ach, eens hebt gij me aan den oever
Om het hoofd een krans gevlochten.
't Was de doornenkroon der liefde.
Zwijgend heb ik haar gedragen,
Kon ik spreken? Kon 't verlangen
Van den armen speelman opzien
Tot des ed'len vrijheers dochter?
Als den Engel, die de menschen
In hun nood ter zijde staat, zoo
Wilde ik u vereeren, k wilde
Aan uw dienst verbonden sterven,
In de schaduw der kastanjen.
Maar gij wildet niet, gij hebt ook
[176]

Hier het leven mij behouden;
Dubbel schonkt gij 't mij nu met den
Glans van uwe liefde weder;
Neem mij dan! nadat uw kus mij
Op de lippen brandde, leef ik
Slechts voor u en ben ik de uwe,
Margaretha, eeuwig de uwe!”

“De uwe, ja,” sprak Margaretha,
“Hoe stelt toch het woord den mensch de
Nauwste grenzen! De uwe, de uwe,
Hoe dat koud klinkt en toch plechtig.
De uwe altoos! zoo spreekt de liefde,
Lief, vertrouwlijk, 't hart tot 't harte,

Mond aan mond, dat is haar sprake.
 Daarom Werner, geef mij nog een
 Kus!" Zoo sprekend neigt ze tot hem.
 Straalt de maan eerst aan den hemel,
 Schijnen dan ontelbre sterren,
 Alzoo volgt, na 't eerste kusjen
 Een geheele legerbende.
 Doch hoe velen daarvan spelend
 Weggenomen, weergegeven
 Worden, moet het lied niet melden;
 Statistiek en dichtkunst staan toch
 Samen op den besten voet niet.

Spoedig kwam nu door den tuin ook
 Anton, groette en meldde deftig:
 "De drie dames uit het sticht, die
 [177]

Op den eersten Mei uit visschen
 Waren meegereden, brengen
 Aan de jonkvrouw hare groeten;
 En zij laten daarbij vragen,
 Hoe heer Werner zich bevindt, en
 Beterschap ook wenschen zij hem."

[178]

DE TIENDE HOOFDSTUK. Het aanzoek.

Nacht wat duurt gij toch oneindig,
 Als, op den vermoeiden man, niet
 Met de schaduwen, de sluimer
 En de droomen nederdalen.
 Rustloos woelen de gedachten
 Over 't puin van het verleden,
 Overblijfsels van het leven
 Halen zij te voorschijn, nergens
 Rust de blik daarop met vreugde;
 Enkel donkre beelden ziet hij,
 Spooksels, door geen zon beschenen.
 Afgemat zweeft in de verte
 Dan de geest des slapeloozen
 Die ontwerpen maakt en plannen,
 Luchtkasteelen bouwt, die van den
 Angst en twijfel steeds omfladderd,
 Als van zwermen vledermuizen,
 Moed en kracht en hoop doen zinken.

Middernacht! klonk 't van den toren.
 Rusteloos zat op zijn leger
 Werner in zijn uitstekkamer.

[179]

Door het venster dringt een smalle
 Fijne streep van 't maanlicht henen,
 't Ruischen van den Rijn verneemt hij.
 Droomgestalten golven voor zijn
 Blikken woelig op en neder.

Eens was 't hem, als ware 't zondag,
 Klokken luien, paarden brieschen,
 Naar het Schwarzwald trekt een bruidsstoet,
 Hij voorop in trotschen feestdos,
 Margaretha aan zijn zijde,
 Die een myrthenkrans om 't hoofd had;
 En in 't dorpje, boven, enkel
 Bruiloftspret; de weg, de straten
 Overal bestrooid met bloemen;
 In 't orkest staat ook zijn oude
 Pastor, bij de kerk, aan d'ingang
 En wenkt zeg'nend in te komen,
 Doch 't taf'reel wordt niet voleindigd,
 De gedachten zwenkten, 't werd hem
 Toen als werd er haastig op de
 Deur geklopt, en met zijn wank'len
 Gang, kwam de oude vriend Perkêo;
 In het donker van de kamer
 Fonkelde zijn roode neus, hij
 Sprak met heesche stem ten laatste:

“Vriendlief, zeg vaarwel uw liefde!
 Liefde is een verslindend vuur voor
 Hem die 't zelf heeft aangeblazen,
 En gij zijt geen kolenbrander!

[180]

Keer weer naar den groenen Neckar,
 Kom bij mij in 't groote vat weer,
 't Heeft nog steeds genoeg; gij moocht er
 Uwen liefdegloed in blusschen.”

Dan weer was het hem als waar hij
 In den turkenkrijg aan 't vechten.
 “Allah!” klinkt het, sabels klettren,
 In zijn vaart werpt hij een pacha
 Van zijn schimmel, en hij brengt de
 Halve maan aan prins Eugenius;
 Deze klopt hem op den schouder:
 “Bravo, keizerlijke hoofdman!”
 Dan vloog zijn verbeelding van het
 Slagveld naar zijn kindsche dagen,
 En zijn voedster zong een liedje:

“Eekhoorn kloutert in den sleedoorn,
 Eekhoorn wil den top bereiken,
 Eekhoorn tuimelt naar beneden.
 Waar' hij niet zoo hoog gestegen,
 Niet zoo laag waar hij gevallen,
 Had zijn pootjen niet gebroken.”

Slapeloos alzo zat Werner.
 Eind'lijk sprong hij van zijn leger,
 En ging haastig op en neder,
 En die vraag stond dreigend voor hem:
 “Zal 'k haar hand den vrijheer vragen?”

[181]

't Was hem schier als waar' de liefde een
 Onrechtvaardig goed; als moest hij,

Voor de dag begon te lichten,
 Als een dief zijn biezen pakken;
 Maar daar kwam, met jeugdig schoon, de
 Zon te voorschijn uit de lichte
 Scheemring van den vroegen morgen.
 Schaam u, bang benepen harte,
 Ja ik vraag haar!” riep toen Werner.

Aan 't ontbijt zat nu de vrijheer,
 Ernstig in een brief studeerend
 Die den voorgen dag gebracht was.
 Ver uit Zwaben kwam de bode,
 Van den Donau, waar in 't enge
 Dal de jonge stroom zich voortspoedt.
 Zware kalksteenwanden raken
 Aan den vloed, met dezen spiegelt
 Zich daarin het groen der beuken;
 Vandaar was de man gezonden.
 In den brief nu stond geschreven:

“Oude krijgsvriend, denkt gij nog wel
 Eens aan Hans van Wildenstein?
 Meenge droppel water is reeds
 Rijn en Donau afgedropen,
 Sedert wij in de kampanje
 Bij het vuur in bivak lagen,
 En ik merk het aan mijn jongens.
 'k Heb nu juist weer zulk een bengel,
 [182]

Vier en twintig jaren telt hij,
 Page was hij aan des hertogs
 Hof in Stuttgart, later zond ik
 Hem naar Tubingen op studie.
 Als ik naar de schulden reken,
 Die ik voor hem moest betalen,
 Is hij zeker knap geworden;
 En nu zit hij bij mij op den
 Wildenstein; hij zit de herten
 Achterna, en vos en hazen,
 Maar daarbij gaat ook de deugniet
 Op de jacht van boerendochters;
 En 't wordt tijd hem eind'lijk door het
 Jok van 't huwelijk mak te maken.
 Dwaal ik niet, dan hebt gij juist een
 Dochtertje dat best zou voegen.
 Onder oude kameraden
 Maakt men niet veel omslag, daarom
 Val ik met de deur in 't huis, en
 Vraag, wat dunkt u als ik mijnen
 Damiaan ter bruidvaart afzend,
 Op de bruidvaart naar den Rijn?
 Geef maar spoedig antwoord aan uw
 Hans van Wildenstein, den oude.

“Naschrift: denkt gij ook nog aan die
 Groote vechtpartij in Augsburg,
 Met die Bei'rsche cavalieren?
 Aan des rijken Fuggers woede,

[183]

En den toorn van zijne dames?
– 't Zijn nu twee en dertig jaren!’ –

't Viel den vrijheer niet gemakkelijk
Om dat krabbelschrift te ontcijfren;
't Mocht ook drie kwartier wel duren,
Eer hij, aan het slot gekomen,
Lachend zeggen kon: “het zijn toch
Duivelskinderen die Zwaben.
Onbeschaafd van top tot teen, en
Van het grofste allooi zijn ze allen.
Maar toch is er in die koppen
Heel wat schrandereid geborgen;
Menige arme domme stumperd
Kon zich daarmee proviandeeren.

Op zijn ouden dag berekent
Toch mijn brave Hans nog alles
Als een diplomaticus.
Zijn vermolmd en wèl bezwaarde
Uilennesten aan den Donau,
Waren met een rijken bruidschat
Zonder twijfel, best geholpen.
Echter laat het plan zich hooren.
Goeden klank heeft in het gansche
Duitsche rijk de Waldensteiner
Naam, sinds zij naar 't heilige land met
Keizer Roodbaard zijn getrokken.
Laat de jonker 't dan probeeren!’”

[184]

Thans kwam Werner tot den vrijheer,
In het zwart; het eerst bezoek was 't;
Sombere ernst lag op zijn voorhoofd,
En de vrijheer riep hem tegen:

“Zie, ik wilde u juist ontbieden
En verzoeken dat gij uwe
Pen eens punten zoudt, om als mijn
Trouwe secretarius een
Brief van groot gewicht te schrijven.

Daar vraagt me in het Zwabenland een
Ridder naar de jonkvrouw, mijne
Dochter, vraagt haar onverbloemd voor
Zijnen zoon, den jongen Damiaan.
Schrijf hem nu hoe Margaretha
Schoon en lief is, hoe zij – maar gij
Weet dat alles zelf; een schilder
Zijt gij, schilder dan ook zwart op
Wit haar conterfeitsel voor hem.
Schrijf hem verder, dat 'k daartegen
Niets, naar 'k weet, heb in te brengen,
Als de jonker zelf zijn klepper
Zaadlen wil en overkomen.”

– “Zadelen en overkomen, –
Sprak toen Werner, of hij droomde,
Voor zich heen, en brommend sprak de

Vrijheer, “maar hoe is 't, gij ziet er
Uit als een streng Calvinistisch
[185]

Predikant op Goeden Vrijdag.
Is de koorts terug gekomen?”
Ernstig antwoordde hem Werner:
“Heer ik zal den brief niet schrijven,
Kies daartoe een and're pen uit,
Want ik zelf kom heden om uw
Dochter tot mijn vrouw te vragen.”

Vragen – u – om uwe dochter?”
Sprak nu op zijn beurt de vrijheer
Voor zich heen – een scheeve trek kwam
Om zijn mond, zooals bij jongens
Die zich op den mondtrom oefnen,
En de linkervoet beliep een
Felle kneep van 't flerecijn.

“Jonge vriend, u brandt het heete
Koortsvuur nog in 't hoofd, waarachtig,
Spoed u naar den tuin, beneden,
Daar is een fontein, en stroomt ook
Uit de bron het frissche water,
Als men 't hoofd een paar maal daarin
Dompelt, zal het afgekoeld zijn.”

“Ed'le Heer,” zoo antwoordt Werner,
“Spaar uw spot, die mogelijk beter,
Als uit Zwabenland de jonker
Hier zal zijn, is te gebruiken.
Zonder koorts, volkomen helder
Kom 'k dien eersten zwaren stap doen,
[186]

En den vader van Margretha
Wil ik mijn verzoek herhalen.”

Donker ziende, sprak de vrijheer:
“Staat ge er op, van mij te hooren
Wat ge u zelven wel kunt zeggen?
'k Zou met ruwen ernst niet gaarne
U bejeg'nen, 'k heb de wonde
Die u, nauw genezen, 't hoofd siert
Niet vergeten, en ik weet ook
In wiens dienst ze u toegebracht is;
Doch naar mijne dochter mag slechts
Hij zijn oogen opslaan, wien een
Ad'lijk bloed daartoe het recht geeft.
De natuur heeft scherpe lijnen
Wijsselijk om ons getrokken.
Ieder is de kring gewezen
Waarin hij tot nut kan leven.
Zoo oud 't heil'ge Roomsche rijk is,
Is ook de orde van de standen,
Adel, burgerij en boeren,
In zich zelven afgesloten;
Uit zich zelven zich vernieuwend,
Blijven zij gezond en krachtig;

Ieder is alsdan een pijler
 Die 't geheel schraagt; nooit tot voordeel
 Is een door-elkander-schomm'len.
 Weet gij wat daaruit onstaan moet?
 Kroost, dat zoo van alles iet-wat
 Heeft, maar eigenlijk toch niets is,
 [187]

Een gemengd en krachtloos volk, dat
 Wankelt en is los geworden
 Van den grond der overlev'ring.
 Een geheel, scherphoekig, moet de
 Mensch zijn, en zijn levensrichting
 Moet hem in het bloed reeds liggen,
 Van zijn voorgeslacht het erfdeel.
 Daarom vord'ren onze zeden
 Voor het huw'lijk standgelijkheid,
 En de zeden zijn mij wetten;
 Over die versterkte muren
 Zal geen vreemde man mij springen.
 Item moet ook geen trompetter
 Om een edelvrouw gaan vrijen.”

Zoo de vrijheer; moeilijk hadden
 Tot die eerste en ongewone
 Theoretische beschouwing
 Hem zijn woorden kunnen dienen.
 Bij het vuur lag weer de kater;
 Hiddigegei, ernstig luistrend,
 Knikt toestemmend aan het einde,
 Doch zich nog bezinnend, wrijft hij
 Met de pooten over 't voorhoofd
 En dacht weder bij zich zelve:

“Waarom kussen toch de menschen?
 Oude vraag en nieuwe scrupel!
 'k Dacht, ik had het reeds gevonden:
 'k Dacht, de kus was slechts een middel
 [188]

Om met haast den mond te sluiten,
 Dat het woord der bitt're waarheid
 Daaruit niet te voorschijn springe;
 Doch ook die oplossing schijnt mij
 Ongeschikt en onvoldoende,
 Want dan had mijn jonge vriend reeds
 Lang den vrijheer moeten kussen.”

Tot den vrijheer sprak weer Werner,
 En zijn stem was dof en klagend:
 “Heer, ik dank u voor uw lessen;
 In der dennenwouden duister,
 In het groene bed der stroomen,
 In der meizon zachte stralen,
 Kon ik over al die muren
 Van der menschen wetten heen zien;
 Dank dat gij me er aan herinnert;
 Dank ook voor de goede dagen,
 Die 'k hier aan den Rijn mocht slijten.
 Maar mijn tijd is om, en naar uw

Laatste woorden is 't kommando:
 “Rechtsomkeert!” Ik volg gewillig;
 Vrijer van gelijken stand kom 'k,
 Of 'k zal nooit meer wederkeeren.
 Vaarwel, wees niet toornig op mij.”

Zoo sprak hij, verliet de kamer
 En wist nu wat hem te doen stond.
 Schier met een bedroefden blik zag
 Lang de vrijheer naar de deur om.
 [189]

“t Gaat mij zelf aan 't hart”, zoo bromt hij,
 “Waarom heet die brave borst niet
 Damiaan van Wildenstein?”

– Afscheid, afscheid, uur van smarte!
 Wie heeft u toch uitgevonden?
 Zeker was 't een booze man aan
 De ijszee; zeker, vriezend blies de
 Noordpoolwind hem scherp in de ooren;
 Een jaloersche huisvrouw plaagde
 Hem gewis, en nimmer smaakte
 Hem de walvischtraan, die geur'ge.
 Over 't hoofd trok hij een grauwegeel
 Zeehondsvel, en met den stok in
 Zijne hand, met pels omwonden,
 En zijn Ylaleyka knikkend,
 Sprak hij 't eerst dat harde woord uit:
 “Vaar nu wel, 'k neem afscheid van u!”

Afscheid, afscheid, ak'lige ure!
 Werner pakte in de ' uitstekkamer,
 Al zijn zaken bij elkander
 Tot een bundel, voor de reize;
 Groette 't kamertje voor 't laatst nog,
 't Was alsof de witte wanden
 Hem reeds oude vrienden waren.

Slechts van dezen nam hij afscheid.
 Margaretha's oogen mocht hij
 Zelfs geen enk'len maal ontmoeten.
 [190]

Daarop steeg hij af naar 't slotplein,
 Zadelde het zwarte beestje –
 Hoefslag dan – daar reed bedrukt een
 Ruiters uit het slot des vredes.

In de glooiing van den Rijnstroom
 Staat een noteboom, daar hield hij
 Eenmaal nog zijn rosje staande.
 Eenmaal nog moest hij trompetten:
 Uit beklemde borst vloog toen zijn
 Afscheidsgroet naar 't slot des vrijheers.
 Vloog – kent gij den zang der zwanen,
 Die, in 't voorgevoel des doods nog
 Eenzaam, trotsch den stroom doorzwemmen?

Door de rozen, door de witte
 Waterlelies klinkt de klaagtoon;

“Schoone wereld, ik moet scheiden,
Schoone wereld, 'k sterf met smart u!”

Alzoo blies hij; waren 't tranen
Die op zijn trompet daar blonken,
Waren 't misschien regendruppels?
Voorwaarts nu, de scherpe sporen
Drukt hij 't paard in zijne lend'nen,
En in vliegenden galop ijlt
Hij om den zoom van 't woud voort.

[191]

VEERTIENDE HOOFDSTUK. Het boek der Lieder.

Werner rent naar verre streken,
Margareeth zit dreef te turen,
Tot ze elkander wedervinden
Zal 't wel een paar jaar nog duren.

Doch daar 'k zonder dwaze sprongen
Voort zal streven met geduld,
Zij met bonte liederkransjes
't Ruime tijdvak aangevuld.

[192]

Lieder van den jongen Werner.

I.

Toen ik u voor het eerst mocht zien,
Verstomden mijne woorden,
Mijn denken loste alleen zich op
In liefelijke akkoorden.

Nu sta ik, arm trompettertjen,
In droef en diep verbazen,
'k Kan u niet zeggen wat ik wil,
'k Kan slechts mijn liefde blazen.

II.

Toen ik u voor het eerst mocht zien,
— Wat mocht zes-maart mij brengen! —
Een bliksemstraal uit blauwe lucht
Kwam mij het hart verzengen.

't Is al verbrand wat in mij was,
Wat mij verblijdde of griede;
Als klimop uit dien bouwval groeit
De naam van mijn geliefde.

[193]

III.

O wend den blik niet schuw of stug,
 Weerstreef niet mijn verlangen,
 Keer vriendlijk naar 't balkon terug
 En luister naar mijn zangen.

Vergeefs me ontvlucht, geloof het vrij,
 'k Blijf blazen zonder vreezen,
 Een wonderladder zullen mij
 Mijn melodieën wezen.

Op der akkoorden sporten stijgt
 Mijn liefde vlug en teeder,
 Door slot en grendels henen krijgt
 Gij steeds mijn tonen weder.

O wend den blik niet schuw of stug,
 Weerstreef niet mijn verlangen,
 Keer vriendlijk naar 't balkon terug
 En luister naar mijn zangen.

IV.

Ik blies een vroolijk stukje aan 't strand,
 Wat waren 't schelle tonen!
 De stormwind joeg ze voort tot hen
 Die 't heerenlot bewonen.

[194]

Der watervrouw, diep in den grond,
 Klonk dat geluid in de ooren;
 Zij stijgt omhoog, nieuwsgierig wil
 Ook zij die klanken hooren.

En als zij weer gedoken is,
 De visschen gaat vermaken;
 O kindren van den Rijn, men ziet,
 Zoo schertst zij, vreemde zaken.

Daar doet er boven één, wijl 't stormt;
 Wat meent gij wel voor dingen?
 Hij zit maar altoos 't zelfde lied,
 Zijn liefdelied te zingen.

V.

Vrouw Musica, heb hart'lijk dank,
 Hoog zijt gij mij geprezen,
 Dat ik in zang en speelmanskunst
 Door u ben onderwezen.

De taal is ja, een heerlijk ding,
 Maar toch beperkt in krachten;
 'k Geloof, zij mist nog altoos 't woord
 Voor de edelste gedachten.

't Schaadt niet, als soms om dit of dat
De woorden al verstommen,
Er komt, in 't diepst van 's harten grond,
Dan 't wonderbaarste brommen.

[195]

Het broemt en gonst, het woelt en loeit, —
't Is of het hart zal breken,
Een geestenzwerm van tonen zweeft,
En de angst is weer geweken.

'k Zou dikwijls voor mijn liefste staan
Als dom-oor en tot schande,
Had ik terstond geen nieuw gezang,
Of mijn trompet ter hande.

Daarom heb dank, vrouw Musica,
Wees hoog van mij geprezen,
Dat gij me in zang en speelmanskunst
Zoo wel hebt onderwezen.

VI.

De vinken en de raven
Verschillen in hun soort,
't Verblijdt mij: uit mijn gaven
Komt nóoit een schrijver voort.

De wereld is geen leder,
In 't denbosch groeit geen stroo;
'k Blaas als trompetter weder
Mijn frisch halli, hallo.

Dat klinkt door hart en ooren,
Dat gaat maar lustig aan,
En wie dat niet kan hooren
Mag in een klooster gaan.

[196]

En als 't eens inkt gaat reegnen,
En strooizand sneeuwt daarbij,
Ik kruis me en zal mij zeggen
En 't speeltuig ligt ter zij.

VII.

Waar bij de brug de golf zich breekt,
Daar zwom mevrouw Forelle,
Bezoekt neef Zalm en vraagt dat hij,
“Haar hoe 't hem gaat vertelle.”

“'t Gaat wel,” sprak hij, toch denk ik vaak;
'k Wou dat het donnerwetter
Sloeg den verwenschten muzikant,
Geelbekkigen trompetter.

Den ganschen dag aan d'oever gaat
Die jonge heer flaneeren,
Rijn op, Rijn af, 't gaat altijd voort
Met eind'loos muziceeren.”

Mevrouw Forel sprak lachend toen:
 “Heer neef, gij moet niet klagen,
 Ik zou veeleer een lofspraak u
 Voor dien trompetter vragen;

Waart gij, als hij, in liefde ontvlamd
 Voor schoone Margaretha,
 Gij leerdet, op uw ouden dag,
 Hoogst-zelf nog de trompeta.”

[197]

VIII.

O reik me als groet geen rozentak,
 Om van uw min te spreken,
 Een altoos groene steekpalm zij
 Van onze liefde 't teeken!

De schoone bladerkrans beschermt
 In 't rijpen trouw de vruchten,
 En als de hand die acht'loos grijpt,
 Heeft ze haar straf te duchten.

De roos pronkt schoon, maar komt de herfst,
 Zij sterft in weinige uren,
 Terwijl het groen van 't steekpalmbiad
 Den winter blijft verduren.

IX.

Met lentegeur houdt meimaands nacht
 En berg en dal omvangen,
 Ik richt, het bosch doorwand'lend, zacht
 Naar 't heerenslot mijn gangen.
 De linde ruischt mij vriend'lijk toe,
 'k Beklim haar zonder schroomen,
 En 'k roep, het zingen nimmer moe,
 Ter feest van uit de boomen.

Ja, Werner is de rijkste man
 In 't Roomsche rijk geworden,
 En hoe dat nu zoo wezen kan,
 [198]
 Dat zegt hij niet met woorden.
 Dat zegt hij slechts met hei, juhei,
 Hoe heerlijk schoon is toch de mei,
 'k Breng u o mei, mijn groeten!”

Dat stemt de lieve nachtegaal
 Hem toe met zoete slagen,
 Door berg en dal wordt zulk een taal,
 De taal van 't lied gedragen.
 De vogels kijken schuchter op,
 De zang doet hen ontwaken,
 Zoo dat ze op eik- en dennentop,
 Hun vreugdekreten slaken.

Ja, Werner is de rijkste man
 In 't Roomsche rijk geworden,
 En hoe dat wel zoo wezen kan,

Dat zegt hij niet met woorden.
 Dat zegt hij slechts met hei, juhei,
 Hoe heerlijk schoon is toch de mei,
 'k Breng u o mei, mijn groeten!"

De golf die 't hoort draagt verder 't voort,
 Stroom-afwaarts naar de huizen,
 Uit nevelgrauwe verte hoort
 Mijn oor 't steeds zachter suizen.
 En boven, hoog in 't luchtruim, ziet
 Mijn oog twee englen dalen,
 Die mij, met d' ochtendgeur, hun lied
 Als harpentoone herhalen.

[199]

Ja, Werner is de rijkste man
 In 't Roomsche rijk geworden,
 En hoe dat wel zoo wezen kan,
 Dat zegt hij niet met woorden.
 Dat zegt hij slechts met hei, juhei,
 Hoe heerlijk schoon is toch de mei,
 'k Breng u o mei, mijn groeten!"

X.

Wie kleppert van den toren
 Mij zijne groeten daar?
 't Is de oude die daar nestelt,
 Mijn vriend is 't, de ooievaar.

Hij rust zich toe tot reizen,
 Ver over land en zee,
 De herfst is reeds in aantocht,
 Nu zegt hij ons adé!

Wèl doet gij, te vertrekken,
 Het wordt hier bar een wijl,
 Groet van mij 't schoon Italie
 En groet ook vader Nijl.

Licht doet u 't warme zuiden
 Iets beters aan de hand,
 Dan kikkers hier en padden,
 Meikevers en — het land.

[200]

Dat God u voorspoed geve,
 Zijn zegen u gebied'!
 Gij hoordet in de nachten,
 Als 't stille was, mijn lied.

En als gij niet toevallig
 Waart in een zaalge rust,
 Dan kondt gij ook bespieden,
 Hoe zij mij heeft gekust.

Maar, uit de school niet klappen!
 Zwijg, goede veteraan,
 Wat gaat den Afrikanen
 Liefde aan den Rijn ook aan?

XI.

Een vaste woonsteê heb 'k veracht,
Ik dreef op de rivier
En, zonder dat ik er aan dacht,
Vond ik een goed kwartier.

Als ik nu in den schoot der rust
Mij vrij en veilig waan;
Daar rooft een onweer al mijn lust
En vangt weer 't zwerven aan.

Nooit groeit in onzen hof een plant
Als die van 't vorig jaar,
Het leven ware een narrendans
Als 't niet zoo ernstig waar'.

[201]

XII.

Dat is door 't lot zoo gruwzaam ons beschoren,
Dat bij de rozen steeds de doornen staan,
En, wat het arme hart zich heeft verkoren,
Ten slotte komt het van-elkander-gaan.
'k Heb eens toch in uw oogen mogen lezen,
Daar blonk van liefde en van geluk een schijn:
God zij met u! het zou te zalig wezen,
God zij met u! het mocht toch zoo niet zijn!

Haat, nijd en lijden heb ik ondervonden,
Een zwaar beproefde man, wien 't harte bloedt,
Ik droomde van den vrede en zaalge stonden,
Daar leidde mij de weg u te gemoet.
Ik hoopte in uw omhelzing te genezen,
'k Wijdde u mijn leven, dank nog veel te klein!
God zij met u! het zou te zalig wezen,
God zij met u! het mocht toch' zoo niet zijn!

De lucht is zwart, de storm werpt boomen neder,
'k Zie wolken stofs door bosch en velden gaan,
Tot afscheid nemen juist het rechte weder,
Grauw, als de hemel, ziet de wereld me aan,
Doch, wendt 't zich goed, of, heb ik 't kwaad te vreezen,
'k Blijf trouw aan u, o maagd, zoo lief en rein,
God zij met u! het zou te zalig wezen,
God zij met u! het mocht toch zoo niet zijn!

[202]

Liederen van den Kater Hiddigegei.

I.

Eigen zang verblijdt den kloeken,
Lang is reeds de kunst aan 't dwalen,
Die hun daaglijksch dichtbrood zoeken
Moeten 't uit zich zelve halen.

Op der dichtkunst luchtig springen
 Zocht ook ik mij toe te leggen;
 Wie toch waagt, het recht van zingen
 Aan een kater wel te ontzeggen?

't Moet-ook in de kosten schelen!
 Naar den boekverkooper loopen,
 Om wat and'ren smaakloos spelen
 Op hun lier nog duur te koopen!

II

Als in 't dal en op de bergen,
 In den nacht de stormwind loeit,
 Kloutert over dak en schoorsteen
 Hiddigeigei onvermoeid.

[203]

Aan een geest gelijk, zóó staat hij
 In zijn ware grootheid dáár;
 Vlammen schieten uit zijn oogen,
 Vuur springt uit zijn rijzend haar.

En hij zingt op woeste wijzen,
 Zingt een kateroorlogslied,
 Dat ineensmelt met den donder,
 Dreunend ramm'lend in 't verschiet.

Nimmer hooren hem de menschen,
 Ieder slaapt dan in zijn huis,
 Maar, in diepe kelderholen,
 Hoort hem de verbleekte muis.

En zij kent de stem des ouden
 En zij siddert, en zij weet
 Vreess'lijk is de toorn des katers
 Die ontelb're moorden deed.

III.

Van den toren zie 'k vermetel
 Door de wereld wijd en zijd,
 'k Zie van dien verheven zetel
 Der'partijen werk en strijd.

En de kateroogen merken, —
 't Doet der katerziele goed, —
 Hoe 't Pygmæënvolk, bij 't werken,
 Daar beneden dwaasheên doet.

[204]

Maar geen plaats kan 'k aan die hoopen,
 Op mijn hooge standpunt biên,
 En zoo laat ik ze dan loopen;
 Wie geeft ook om zulke liên?

't Menschdom doet veel kwaad op aarde,
 't Menschdom is zoo krank en zwak;
 In 't bewustzijn van zijn waarde
 Zit de kater op het dak.

IV.

O de menschen zijn ondankbaar;
 Snoodheid wordt ons aangewreven;
 Zij miskennen al de teedre
 Zijden van het katerleven.

Als een man, van 't zwelgen dronken,
 Valt, als werd hij neergesmeten,
 En des morgens lijdt aan hoofdpijn,
 Wordt dat katterig geheeten.

Katterigheid, o injurie!
 Wij miauwen stil, en schuilen;
 Maar de menschen hoor ik vaak als
 Dollen door de straten huilen.

Ja zij doen ons schand'lijk onrecht,
 En wat voelen ook hun harten
 Van de ware, zware, diepe
 Schrikkelijke kattensmartent!

[205]

V.

Ook Hiddigeigei heeft eenmaal beproefd
 Te dwepen met 't schoone en het goede,
 Ook Hiddigeigei werd eenmaal bedroefd,
 En weende zoo angstig te moede.

Ook Hiddigeigei was eenmaal ontgloeid
 Voor de schoonste onder kattenvrouwen,
 't Klonk, toen de liefde zijn tong had ontboeid,
 Als troubadourzang, dat miauwen.

Ook Hiddigeigei had menigen streek
 Volvoerd, als een Roeland in 't razen,
 Daar sloegen menschen de huid hem zoo week,
 En bepekten zijn neus onder 't blazen.

Ook Hiddigeigei heeft 't eenmaal gekend,
 Dat zijn liefste hem had bedrogen,
 Zij was toen met een ellendigen vent
 Op eenmaal in stilte gevlogen.

Toen heeft met schrik Hiddigeigei geleerd,
 Toen liet hij dat dwepen en smachten,
 Toen werd hij trotsch, in zich zelven gekeerd,
 Toen ging hij de wereld verachten.

[206]

VI.

Schoone meimaand, hoe afschuwlijk
 Zijn den kater toch uw uren!
 'k Heb de zware plaag van 't zingen
 Zonder poozen te verduren.

Van de takken, uit de boschen
 Klinkt der vog'len kwinkeleeren,
 Heinde en ver hoor ik de menschheid
 Als in daggeld muziceeren.

In de keuken zingt de dienstmaagd;
 Moet ook zij haar liefde klagen?
 En zij zingt met zulk een piepstem
 Dat geen sterv'ling 't kan verdragen.

Verderweg wil ik gaan vluchten,
 Op 't balkon heb 'k niet te vreezen,
 Maar o wee mij! in den tuin zal
 't Blonde buurtje zangster wezen.

'k Zet mij onder 't dak in stilte
 Ongestoord en veilig neder;
 Naast mij woont een arm poëet, die
 Dreunt zijn eigen lied'ren weder.

En wanhopig denk ik eind'lijk:
 In den kelder zal 'k niet hooren;
 Ach! zij dansen in het voorhuis
 En de vedel krast me in de ooren.

[207]

Zorgloos volk, dat in verblinding
 Lyrisch nog zult suizebollen,
 Als vernielend reeds in 't oosten
 Tragisch doffe donders rollen.

VII.

Mei is 't heden. Voor den denker,
 Die de gronden der verschijns'len
 Kent, is dat niet onverklaarbaar.
 In het middenpunt der dingen
 Staan twee oude witte katten,
 Deze draaien de as der aarde,
 En 't gevolg van deze draaiing
 Is 't systeem der jaargetijden.

Doch waarom is in de meimaand
 Juist het oog mij zoo beweeglijk,
 En mijn hart zoo vol ontroering?
 Doch waarom, als vastgenageld,
 Moet ik daaglijks zestien uren,
 Op 't balkon geduldig loeren
 Naar 't blondinetje Apollonia,
 Naar de zwarte jodin Rachel?

VIII.

'k Leerde lang reeds de verzoeking
 En haar boos geweld verduren,
 Maar daar komen voor den braafsten
 Altoos nog gevaarlijke uren.

[208]

Feller zelfs dan in mijn jonkheid
 Komen de oude droomen plagen,
 En des katers vuurge blikken
 Over tijd en ruimte jagen.

Napels, land der zoetste vreugde,
 Die uw nektar ons doet smaken!
 Naar Sorrent zou 'k willen vliegen,
 Naar Sorrent op 't dak der daken.

De Vesuvius groet; op zee doet
 't Fladdrend zeil een juichtoon hooren,
 In 't olijvenbosch weergalmen
 Lied'ren van de vogelkoren.

Naar de loggia sluipt Carmela,
 Schoonste uit kattenecht gesproten,
 En zij streelt mij langs mijn snorbaard,
 En zij drukt mij zacht de pooten.

En zij ziet mij aan — hoe smachtend —
 Luister! Hoor dat brommend knorren!
 Ruischt de golf zoo met haar baren,
 Of zou de Vesuvius morren?

De Vesuvius zal niet morren,
 Die heeft zoete rust gevonden,
 Maar, belust op 't bloed der onschuld
 Blaft de slechtste van de honden.

[209]

Blaft de slechtste van de honden,
 Blaft Francesco, gulz'ge vreter,
 En mijn katerdroom wordt vluchtig
 Smeltend in den blauwen ether.

IX.

Hiddigeigei heeft 't geweten.
 Niet, bezwaard, in slaap te sussen,
 Maar hij drukt een oog dicht, als hij
 Katten onderling ziet kussen.

Hiddigeigei blaakt van ijver
 Voor 't beroep van muizenvangen,
 Maar hij wordt niet boos, als and'ren
 Zijn voldaan met fluit en zangen.

Hiddigeigei spreekt, die oude:
 Vóór zij bersten, pluk de noten!
 Als de maagre jaren komen
 Zuigt gij aan herinn'ringspooten.

X.

Ook het deugdzaamst leven kan niet
 Tegen ouderdom bewaren;
 'k Zie met schrikken in mijn pels reeds
 Menigte van grijze haren.

[210]

Ja, de tijd verdelgt meedoogloos
 Wat stoutmoedig werd geschapen,
 Tegen dien zoo scherp getanden
 Vijand hebben wij geen wapen.

En wij vallen als zijn offers,
 Niet bewonderd, ras vergeten,
 — O 'k zou van het torenuurwerk
 Beide wijzers willen vreten.

XI.

Voorbij is de tijd dat de mensch nog niet
 Den aardbol onveilig maakte,
 Dat het Ur-woud, als het vertrapte riet,
 Van 's mammoets voetstappen kraakte.

Vergeefs zoekt gij bij ons, in dit gewest
 Den leeuw, den koning der dieren,
 Gelief te bedenken, ons doet het best
 Gematigde warmte tieren.

In leven en dichten behoort het veld
 Den grooten noch ongemeenen,
 De wereld verzwakt, 't is droevig gesteld,
 Nog komen de kleinsten der kleenen.

Zijn wij katten verstomd, dan zingt de muis
 Veel luider dan ooit te voren;
 Ten slotte doet waarlijk nog het gespuis
 Van infusoriën zich hooren.

[211]

XII.

Aan het einde zijner dagen
 Staat de kater Hiddigeigei,
 En denkt met weemoedig klagen:
 Alles snelt en vliegt voorbij mij.

Gaarne zou hij uit zijn schatten
 Wijsheidslessen willen geven,
 Die ook na hem nog voor katten
 Steunsels mochten zijn in 't leven.

Ach, het pad is zoo oneffen,
 Overal zijn scherpe steenen,
 Die ons, oude stumpers, treffen,
 Kwetsend de verstuike beenen.

Ach, wij hebben meengen hater,
 Nutloos slaat soms 't leven wonden,
 Meenge dapp're zwarte kater,
 Heeft vergeefs den dood gevonden.

Maar, wat baat een ijd'le kommer?
 'k Hoor 't gelach der jonge snaken;
 Al hun doen is nog veel dommer,
 Schade moet ze wijzer maken.

Zonder vrucht is de geschichte,
 Dat ze zelf zien, hoe ze 't drijven,
 — Hiddigegei's leergedichten
 Zullen ongelezen blijven.

[212]

XIII.

't Lijf is zwak van 't zwoegend slaven,
 Weldra breken 's levens draden,
 Op den zolder zij 'k begraven,
 't Schouwtooneel van mijne daden:

Zwaren kamp doorstond 'k met eere,
 Waar mij 't lot als strijder plaatste;
 Daal' ik neer met schild en speere
 Als van mijn geslacht de laatste.

Als de laatste! En ach, de kind'ren
 Evenaren nooit hun vad'ren,
 Voelen zich de kracht vermind'ren,
 Missen bruischend bloed in de ad'ren.

Stijf en droog zijn ze en langwijlig,
 Kort en zwak is hun memorie,
 En hoe wein'gen blijft steeds heilig
 Hunner vaderen viktorie!

Heb ik eens, na vele dagen
 Lang reeds in mijn kist gelegen,
 Dan klinkt toornig katerklagen
 In den nacht langs veld en wegen.

Toornig klinkt het u in de ooren
 't Woord, waarmee 'k u op wil schrikken,
 Dwazen, die niet wildet hooren,
 Uit der plat- en lafheid strikken.

[213]

Liederen van den stillen man in de grot van het aardmannetje.

I.

Wandel onder 't rustloos woelen
 Stil, mijn hart, blijf onvervaard!
 Veel begrijpen, veel gevoelen
 Zult gij wat geen mensch verklaart.

Waar met opgezweept verlangen,
 't Kleine volk om 't kleine strijdt,
 Luistert gij naar schoone zangen,
 Ziet de wereld groot en wijd.

Laat aan andren 't zwelgen, 't brassen,
 Helder zij uw geest en rein,
 Spiegel moet hij, als de plassen
 Waar de zon in daalde, zijn.

De adelaar, als opgeroepen,
 Neemt alléén zijn hooge vaart.
 't Klein gevogelt vliegt bij troepen,
 Maar zijn vlucht is laag bij de aard.

Wandel onder rustloos woelen
 Stil, mijn hart, blijf onvervaard!
 Veel begrijpen, veel gevoelen
 Zult gij wat geen mensch verklaart.

[214]

II.

Laat de platgetreden paden,
 Daal naar onder, klim naar boven,
 Schatten, kwistig opgeladen
 Liggen overal verschoven.

En gij ziet hoog op de bergen
 't Verre meer en d' oever blinken,
 Onder de aard' hoort gij der dwergen
 Doffe hamerslagen klinken.

Menigmaal zult ge u verkwikken
 Aan een ongekende ervaring,
 Helderder schijnt voor uw blikken
 't Licht der oudere openbaring.

Dat de stevigste en de fijnste
 Draad zich tot één enkel net weeft,
 Dat het grootste met het kleinste
 Eén gelijke wereldwet heeft.

Eenmaal, zwaar valt het bekennen,
 Zwijgend zult ge uw handen vouwen,
 En, aan 't einde van uw kennen,
 Blijft een hoopvol stil vertrouwen.

[215]

III.

Bleeke menschen zie ik wand'len,
 Allerwegen hoor 'k hun klachten:
 IJdel is ons doen en hand'len,
 Zwak en oud zijn onze krachten.

Is nooit, bij 't afmattend denken,
 Troost u uit de sage ontsprongen,
 Van die bron, die kracht kan schenken,
 't Oud gebeente kan verjongen?

En die bron is geen verdichting,
 Nog kunt gij het ruischen hooren,
 Maar gij kent noch weg noch richting,
 En zelfs hebt gij 't spoor verloren.

In het bosch, waar heesters bloeien,
 's Menschen stem niet is te hooren,
 Waar de schoone rozen groeien,
 Lustverblijf van Elfenkoren.

Waar zich steen met mos vergaarde,
 Ruischt die stroom met zacht geklater,
 En vloeit uit den schoot der aarde,
 Eeuwig jong dat wonderwater.

Daar in 't woud, van vrede omgeven,
 Wordt herstel voor 't hart gevonden,
 En het nieuwe lenteleven
 Komt weer voort uit de oude wonden.

[216]

IV.

Om de wereld recht te aanschouwen,
 Zie het eerst wat voor u ligt,
 Hoe uit stoffen en uit krachten
 Het gebouw is opgericht.

Laat de loomheid van 't geword'ne
 Leeren, wat bezieling geeft;
 In de wiss'ling der verschijning
 Voel wat eeuwig aanzijn heeft.

Uit het duister van het meenen
 Spruit geen frisch en vruchtbaar zaad,
 Door diep, ernstig denken wringt zich
 's Menschen geest tot scheppingsdaad.

V.

Met den blik, zoo scherp als d'adelaar,
 't Hart nog in hoop niet bedrogen,
 Zoo ben ik eens, met een macht'ge schaar
 Ten geestlijken strijd getogen.

De vaan omhoog en geveld de speer,
 Daar week de strijdende bende,
 O ruitpret! het vluchtende heir
 Te kwispelen in de lende!

[217]

Toch kwamen ook wij al ras, aan 't end
 Te weten dat wij niets weten,
 Toen heb ik voorzichtig mijn ros gewend,
 'k Heb sedert zwijgend gezeten.

Te trotsch voor geloof – ben 'k tot gemak
 Hier in de kloof afgestegen,
 De wereld daar buiten, ze is te vlak,
 De kern is dieper gelegen.

Mijn wapen ligt tusschen 't spinrag neer,
 Ik zal 't geen diensten meer vergen,
 Maar daarom moet geen hoog wijze heer
 Mij, weerloos man, komen tergen.

Een blik heeft noch macht, dat uilenpak,
 Die vleermuizen te verjagen,
 Nog wordt met een ezelskinnebak
 Een heir van Filisters verslagen.

VI.

Uit uw oogen wisch die traan,
Wees fier, houd op met klagen,
't Zal menigeen als u nog gaan,
Tot aan het eind der dagen.

Nog menig raadsel, onverklaard
Blijft deze wereld bieden,
Doch is uw stof bij 't stof vergaard,
Dan komen an d're lieden.

[218]

De rimpels teekenen gewin,
Aan 't voorhoofd omgedragen,
Lidteekens zijn het, die daarin
Het denken heeft geslagen.

En wordt u ook geen lauwerrijs
Ten pronk daarom gevlochten,
Heil! wie in 't denken zonder prijs
De zege heeft bevochten.

[219]

Uit de liederen van Margaretha.

I.

Wie is er fierder, netter?
Hoe ad'lijk is zijn moed!
Hij zij dan een trompetter,
Mij is hij lief en goed.

Al had hij tien kastelen,
De machtigste aan den Rijn,
Ach 'k kan 't toch niet verhelen,
Mocht hij een ander zijn.

Ja, waar hij een vliesridder,
En hadd' een riddergoed! –
Wat zijt ge o liefde bitter,
Wat zijt ge o liefde zoet!

II.

Ach, reeds zijn het nu twee dagen
Dat ik 't eerst hem heb gekust,
Sedert vond ik in mijn harte,
Als betooverd, nimmer rust.

[220]

In mijn kamer, zoo gezellig,
Gingen orde en netheid saam,
Nu ligt alles door-elkander,
Dat ik voor mij selv ' mij schaam.

Hoe mijn anjeliers, mijn rozen
Zoo verwelkt en treurig zijn?
Ach, 'k geloof, ik gaf ze gistren,
In de plaats van water, wijn.

En dat lieve witte duifjen
 Had geen voedsel, kreeg geen brood,
 En de goede distelvink ligt
 In zijn kooitjen nu half-dood.

Met dat blauwe en roode kluwen
 Breidde ik aan het witte net,
 En ik heb met witte draden
 't Bont borduurwerk voortgezet.

En waar zijn de fraaie boeken,
 Theuerdank en Parcival?
 In de keuken; ach de goede
 Zangers zwerven overal.

En met tafelborden heb ik
 Schier mijn boekenkast gevuld,
 Ach van al dat ongeluk heeft
 Liefde, liefde alleen de schuld.

[221]

III.

Nu is hij dan voort, hij is henengesneld,
 Geen afscheid heeft hij genomen,
 Gij vriendelijke speelman in 't woud en in 't veld,
 Gij, zon des geluks, aan mijn hemel gesteld,
 Wanneer zult gij wederkomen?

Nauw nog had ik vrij hem in de oogen gezien,
 Mijn zalige droomen enden,
 o Liefde, waarom brengt gij menschen bijeen,
 Waarom strooit gij bloemen uit voor hunne schreên,
 Als 't toch zoo haastig moet wenden?

Waar trekt hij toch heen in de wereld, zoo groot,
 Zoo vol van list en gevaren?
 o Zekerlijk zal hij naar Welschland wel gaan,
 De vrouwen, zoo schoon dáár, zien vleiend hem aan,
 De hemel moog' hem bewaren.

[222]

VIJF JAREN LATER. Werners liederen uit Welschland.

I.

't Ging steeds naar mijn verlangen,
 Daarom was 't ras aan 't end',
 Verbleeken nu mijn wangen
 't Is: 't blad werd omgewend.

De bloemen zijn bevroren,
 Viooltjen, tulp en weeuw,
 'k Heb liefste-mijn verloren,
 Diep ga ik nu in de sneeuw.

't Geluk laat zich niet jagen
 Van jagertjes, zoo klein,
 Daar moet met moedig wagen
 Lang om gestreden zijn.

II.

Verwijderd van de klippen,
 Staat eenzaam op het strand
 Een rotsblok, door der golven
 Geweld dáár nu geplant.

[223]

Daar ligt hij, half verzonken
 In zee, die trotsche steen,
 De witte meeuwen fladdren
 Vlug zwierend daar omheen.

Op donk're waterwegen
 Danst spelend, blij te moe
 Een schip, en liedren klinken
 Naar 't dreigend rotsrif toe.

o Dat ik aan den Rijn toch
 Bij mijn geliefdste waar!
 Mijn vaderland, die scheiding
 Valt me altoos nog zoo zwaar!

III.

De zomernacht heeft 't mij aangedaan,
 Wel is dat een eenzaam rijden,
 Lichtkevers dwarrelen over den grond,
 Als droomen die mij ter goeder stond
 Het smachtende hart verblijden.

De zomernacht heeft 't mij aangedaan,
 Wel is dat een eenzaam rijden,
 De sterren flonkren zoo helder en groot,
 Zij spieglen zich klaar in den waterschoot,
 Als liefde in de diepte der tijden.

[224]

De zomernacht heeft 't mij aangedaan,
 Wel is dat een eenzaam rijden,
 De nachtegaal galmt in het hout zijn klacht,
 Hij slaat zoo kwijnend, zoo teeder en zacht,
 Hij zingt van zijn smachten en lijden.

De zomernacht heeft 't mij aangedaan,
 Wel is dat een eenzaam rijden,
 De zee gaat bruisend zoo wild en zoo hoog,
 Waarom zouden toch aan des rijders oog
 Verlorene tranen ontglijden?

IV.

't Zonlicht dooft in 't golfgewemel,
 Treurig wordt het aan den hemel,
 Zwijgend zijn de vogelkoren,
 De avondklokken doen zich hooren –
 Aan u denk ik, Margaretha!

't Hoofd geleund aan de rotswanden,
 Vreemde man in vreemde landen,
 Vloed door baren fel bewogen,
 Droomen door de ziel gevlogen –
 Aan u denk ik, Margaretha!

[225]

V.

Romeinsche vrouw, wat ziet gij me aan
 Met uw betoovrende oogen,
 Schoon zijn ze, maar de vreemd'ling zal
 Hun zege nooit gedoogen.

Aan gene zij der Alpen is
 Een graf in 't zand gegraven,
 Drie wilde rozen bloeien 'r op,
 Zijn liefde is daar begraven.

Romeinsche vrouw, wat ziet gij me aan
 Met uw betoovrende oogen,
 Schoon zijn ze, maar de vreemd'ling zal
 Hun zege nooit gedoogen.

VI.

'k Verlaat de poort; naar buiten!
 In 't ruime woeste veld!
 Dat is der Roomsche wereld,
 Ten kerkhof nu gesteld.

Zij rust van haat en liefde,
 Van lust en strijd en buit,
 Dáár aan de via Appia
 In 't marmren graf nu uit.

[226]

Mij groet de toren, schittrend
 In d 'avondzonnestraal,
 Cæcilia Metella,
 Zie ik uw doodenmaal.

'k Houd met den blik naar 't noorden
 Op gruis en puinhoop stand,
 Daar vliegen mijn gedachten
 Ver over 't Welsche land.

En in een and'ren toren,
 Niet van zoo zwaren bouw,
 Met wijngaardrank omslingerd,
 Daar zit zij – mij getrouw.

VII.

Nu is natuur gedompeld
 In kouden winternacht,
 Waartoe verkwijnende liefde
 Te huis, bij 't vuur herdacht?

Het vuur brandt flauw, wordt duister,
 De laatste vonk verdwijnt,
 Tot asch vergaan de kolen,
 Dat is van 't lied het eind.

Van 't oude lied het einde,
 Geen nieuw bedenk ik nu,
 Als zwijgen en vergeten; –
 Maar, hoe vergeet ik u?

[227]

VIII.

Het dringt en jubelt, joolt en zingt
 Door Rome's duffe straten,
 Het masker voor, en dwaasheid springt
 Zoo wild en uitgelaten.

Naar 't Corso moet het dezen dag
 Te paard of in een wagen,
 Daar wordt de groote bloemenslag
 Van 't carneval geslagen.

Met roos en anjelier als schicht
 Schermutslen wie beminnen,
 Dat raakt – geluk! – haar oog schiet licht,
 Werp voort maar – gij zult winnen!

Ook gij mijn hart, wees blij, vergeet
 Wat lang u heeft verdrotten,
 En staak het treuren om uw leed,
 Met bloemen overgoten.

IX.

Aan 't groene meer van Nemi
 Een krachtige ahorn staat,
 Door 't dichte loof der toppen
 Een treurig fluistren gaat.

Aan 't groene meer van Nemi
 Een jonge speelman zit,
 Het lied zoo droef gezongen,
 Door tranen 't oog verhit.

[228]

Aan 't groene meer van Nemi,
 De vloed stroomt zacht en stil,
 Van beid' ahorn en speelman,
 Geen weet recht wat hij wil.

Aan 't groene meer van Nemi
 Een deftig wijnhuis staat,
 Met ed'le macaronie,
 Met al wat dorst verslaat.

Die ahorn en die speelman
 Zijn beide wel wat raar,
 Wis gingen ze anders binnen
 En dronken met elkaar.

X.

Nog woelde wrok me in 't harte,
 De wind schoot heftig uit –
 Je komt ter goeder ure
 Me op zij, Welsche schavuit!

Je dolksteken pareerde ik,
 Maar nu! geef acht mijn vrind,
 Hoe gauw een Duitsche sabel
 Een Welschen schedel vindt.”

De zon ging droevig onder;
 Weer brak de morgen aan;
 Toen vond men een verslaagnen
 Niet ver van 't Vatikaan.

[229]

XI.

o Ponte Molle, voortreffelijke brug,
 'k Denk menige teug bij u mij terug,
 Uit met stroo omwondene flesschen;
 o Ponte Molle, 'k vertwijfel schier,
 Een trager drinker, zit ik nu hier,
 De wijn kan mijn dorst niet meer lesschen.

o Ponte Molle, hoe vreemd is 't gesteld,
 De tijd en mijn jeugd zijn henen gesneld
 En mijn oude liefde kwam weder.
 De heete sirocco trekt door 't land,
 Weer smeult in 't harte die oude brand,
 Hij flikkert in 't lied, zoet en teeder.

o Tiberstroom, o gij St. Pietersdom!
 o Gij, albeheerschend, almachtig Rom'!
 – Vrij stele men u en uw schatten –
 Maar, waarheen mijn donkre weg zich wendt,
 De schoone alom in 't Schwarzwald gekend,
 Blijft 't schoonste dat de aard kan bevatten.

o Ponte Molle, zij is het zoo waard,
 Al stonden er duizend meisjes geschaard,
 Mijn lof blijft die ééne bedoelen.
 En kwam ze u heden voorbij, in trouw!
 Gij zoudt, solide steenen gebouw,
 In merg en gebeente 't gevoelen.

[230]

Maar 't is toch vergeefs me in 't harte zoo bang,
 De zon is te brandend, de weg te lang,
 En 't vliegen nog niet uitgevonden.
 Padrone, breng me nog een flesch wijn,
 Het moet van den besten orvieto zijn,
 Tot stilling der pijn van de wonden.

o Ponte Molle, voortreffelijke brug,
 Mij dunkt, gij beloont het mij harsch en stug
 Dat 'k droomend hier wilde bezwijken;
 Daar vliegt een stofwolk hoog in de lucht,
 En buffels versperren den weg; 'k ducht
 Te laat weer de stad te bereiken.

XII.

(Monte testaccio.)

Ik weet niet wat het nog worden moet!
 De avond begint reeds te vallen,
 Daar zwemt het vledermuizengebroid
 En fladdert om de stadswallen.

De Schervenberg wordt doodsch en stil,
 'k Geloof, de goede waardin wil
 Haar kroegjen nu ook maar sluiten.

Ik hoor van den nachtuil het gezucht,
 Waar de grafcypressen treuren,
 Campagna-nevel bedekt de lucht
 En dooft al haar tinten en kleuren.

[231]

Het ruischt, als waarde een geestendrom
 De pyramid' van Cestius om,
 Wat mogen de dooden willen?

Nu trekt en vlamt om den berg een licht,
 De grauwe wolken verstuiven,
 En door haar schijnt met geel-bleek gezicht
 De volle maan voort te schuiven.

Ze schijnt zoo flets, ze schijnt zoo vaal,
 Ze schijnt mij in mijn wijnbokaal,
 Dat kan niets goeds toch beteek'nen.

Wie van zijn liefste scheidt; zóó bedroefd,
 Zal zij nog liever hem wezen,
 Wie lang te Rome in de nachtlucht toeft
 Heeft de koorts tot straf te vreezen.

De lampen worden uitgedaan,
 Felice notte! ik zal gaan,
 Madonna, morgen betalen!

XIII.

De leeuwrik zingt mij wakker
 Terwijl ik droomend lag,
 Mij groet met de eerste scheemring
 De jonge lentedag.

De palm is 't die hier bij mij
Geheimen fluistrend ruischt,
Terwijl aan gindschen oever
De branding schuimt en bruischt.

[232]

Het helder blauw des hemels
Verguldt de zonneshijn;
En zoudt gij dan, mijn harte,
Niet mede vroolijk zijn?

Zing ook een lied ten prijze
Van uwen God en Heer,
Hij heeft u niet verlaten,
Maar gij, gij hieldt u veer.

XIV.

In dienst, in dienst, ellendig woord,
Het klinkt zoo onbehaaglijk,
De liefde is weg, de lente is voort,
Mijn lot wordt mij ondraaglijk.

Bedroefd ziet mijn trompet mij aan
Zij is met floers omhangen,
Den speelman is de lust vergaan,
Thans in een kooi gevangen.

De bange tijd, de harde nood
Zinkt loodzwaar op mij neder,
Nu 'k blazen moet om 't daaglijksch brood
Keert 't lustig spel niet weder.

Die eens, de cyther in den arm,
Mocht zingend langs den Rijn gaan,
Mag nu, ô goede God, erbarm!
De maat in de kapel slaan.

[233]

VIJFTIENDE HOOFDSTUK. Een wederzien te Rome.

Brandend lag de gloed des zomers
Over het aloude Rome;
Langzaam rolt de Tiber zijne
Blonde golven, rolt ze meer uit
Plichtgevoel, daar nu toch eenmaal
Zijn beroep, als stroom, dat meebrengt,
Dan uit eigen aandrift, door de
Trillend heete lucht naar zee voort.
Dáár beneden, in de diepte
Zetelt de oude, en brommend zei hij:

o Hoe langzaam kruipt de tijd voort!
'k Ben vermoeid, en wanneer komt het
Eind van dit eentonig leven?
Wanneer zal de groote zondvloed
Toch dat stukjen aard' verzwelgen,
En de beken, en de stroomen,

En ook mij den ouden stroomman,
 Alles tot het al en eenig
 Wereldwater samensmelten?
 Zelfs de muren van dit Rome
 Te bespoelen wordt vervelend;
 [234]
 En wat baat het dat de bodem
 Om mij-zelf klassiek genoemd wordt?
 Stof en asche zijn de blijde
 Roomsche zangers reeds geworden,
 Die, den lauwer om de slapen,
 En den rythmus diep in 't harte,
 Eenmaal mijnen lof bezongen;
 Andre kwamen en zij gingen,
 Als die vroegere, en zoo zal het
 Lang hetzelfde schimmenspel zijn.
 't Geldt ook mij, maar wie geeft hun daar
 Boven recht om mij te storen?
 o Wat hebben toch die menschen
 Reeds, in mijne stille diepte,
 Zonder doel al weg gesmeten!
 Waar mij soms, met heil'ge biezen,
 Tot siest een peluw, door mijn
 Nymfen werd te zaam gevlochten,
 Daar ligt nu het puin te rusten;
 Roomsche helmen, 't zwaard van Gallen,
 Oud-Etrussisch kunstwerk, en de
 Wijd beroemde marmren beelden,
 Die van 't graf van Hadrianus
 Eens op zware Gothenschedels
 Nedervielen, – bij de beendren
 Van bestormers en verweerders,
 Of mijn stroombed louter ware een
 Rommelkamer der historie.
 En hoe mat en moede voel 'k me,
 Oude wereld, komt haast 't einde?"

[235]

Zoo terwijl de brave Tibris
 Aan zijn ontevreden booze
 Luim, al raisonneerend lucht gaf,
 Woelde boven 't bonte leven,
 En in feestdos trok de schare
 Naar het prachtig vatikaan op.
 De Englenburg had nauwelijks plaats voor
 Allen, dringend scharden zich daar
 De signori met den spaanschen
 Mantel en met pruik en degen;
 Zwarte Franciscanen samen
 Met de bruine Kapucijnen,
 Roomsche burgers – hier en daar een
 Door de zon verbrande herder
 Der campagna, met antieken
 Trots, de lompen omgehangen –
 En daar tusschen zweefden met haar
 Lichten tred de dochtren Rome's,
 Zwart gesluierd, maar de sluijer

Houdt den dart'len blik niet tegen.
 (o Wat is de gloed der zon, zelfs
 Door den meest bekwamen meester
 In brandspiegels opgevangen,
 Bij die Roomsche-vrouwenblikken?
 Zwijg, o zwijg, mijn brandend harte!)

Van den Englenbrug ontplooiën
 Zich de vaandels en banieren
 Met de pauselijke insigniën,
 Mitra en gekruiste sleutels,
 [236]

Kondigend den feestdag aan van
 Den apostelprins St. Petrus.

Voor den trotschen Dom van Petrus
 Springen schuimende fonteinen,
 Regenbogenkleuren schitteren
 Over de granieten schalen,
 En, een vreemde reus, zoo ziet des
 Konings Rhamses Obeliscus,
 Op 't gejoel der menschen neder.
 En hij klaagde in het egyptisch:
 “Raadselachtig volk van Rome!
 Nauw verstond ik wat zij eens in
 Keizer Nero's tijd bedreven,
 Nu begrijp ik 't nog veel minder,
 Maar toch zooveel weet ik, dat het
 In Italie vriest en koud is.
 Amun-Rè, gij God van 't zonlicht,
 Kom en breng mij toch van hier, draag
 Mij naar huis in uwen tempel
 In het gloeiend zand van Theben;
 Amun-Rè, o zonnegod, draag
 Mij toch naar mijn oude vriendin,
 Naar de Sphinx, en laat mij weder
 Door den woestenijgloed, Memmons
 Klinkend steengebed vernemen.”

Op de vatikaansche trappen,
 Door de hooge kolonaden
 Gingen Zwitsers met hell'baarden,
 [237]
 Wacht daar houdend, op en neder;
 Kletterend weerklinken hunne
 Zware schreden door de ruimte.
 Tot den grijzen korporaal sprak
 Een nog jeugdig lansknecht treurig:
 “Schoon en fier wel zijn wij Zwitsers,
 En geen andre krijgers stappen
 Zoo vol zwier door Rome's straten,
 In het schitterend stalen harnas,
 In den zwartroodgelen lijfrok,
 Van 't balkon gluurt uit een schuilhoek
 Meenge vuurge blik ook op ons;
 Maar toch blijft het hart verlangen,
 Als te Straatsburg op de schans, en
 Bij den klank van de Alpenhoren,

Huiswaarts, huiswaarts, naar de bergen!

Gaarne zou ik alles missen:
 Handgeld en soldij en scudi,
 Zelfs des heil'gen vaders zegen,
 Zelfs den wijn van orvieto,
 Die in 't glas zoo helder parelt,
 Kon ik weer aan den Pilatus
 Door lawinerval en rotsen
 Met de snelle vaart van 't gemsdier
 Als vermetel jager trekken;
 Of, bij 't schijnsel van de maan, vlug
 Over kruidige alpenvelden
 Sluipen, op het licht der hut af,
 Naar de koeherd'rin, de blonde
 Appenzeller Kunigundis,
 [238]

Om dan de ochtendzon weer blij en
 Vroolijk te gemoet te jud'len.
 o St. Pieter, ook de schoone
 Kerkmuziek kon ik vergeten,
 Hoorde ik weer het zoo bekende
 Eenzaam schrille piepen van het
 Murmeldier in 't land waar 'k t'huis ben!”

Op St. Pieters hooge trappen
 Stonden dicht-op-een de jonge
 Elegante stratenslijpers,
 Monst'rende al de statiekoetsen,
 Die daar de een na de and're kwamen.
 “Ziet gij daar die eminenza
 Met dat vollemaansch gezicht en
 Met die onderkin – ze leunt op
 Den gegalonneerden dienaar?
 't Is de kardinaal Borghese.
 Liever zou hij heden rustig
 Den Sabijnschen berg bezoeken,
 En de schoone villa van de
 Zoo bevall'ge donna Baldi,
 't Is een deftig heer, en minnaar
 Der klassieken, en bijzonder
 Mint hij het bukolische.”

“Wie is toch,” zoo vraagt een ander,
 “Dáár die heer, die imposante,
 Ziet gij niet? Een gouden ketting
 Siert zijn borst als eereteeken,
 [239]

En hij schudt de lokken van zijn
 Pruik als een Zeus Olympicus?”
 “Hoe, gij kent hem niet?” vraagt weer een
 Derde in hoog gevoel van waarde,
 “Hem den cavalier Benini?
 Die het pantheon verbeterd,
 Aan de Pieterskerk den waren
 Trotschen vorm eerst heeft gegeven,
 En den gouden tabernakel
 Boven 't graf des heilgen – 't kostte

Meer dan honderd duizend scudi?
 Neemt den hoed af, nooit ter wereld
 Was er zulk een groote meester,
 Was er” – maar den spreker klopt een
 Man met lange grijze knevels
 Op den schouder; met een hoonlach
 Sprak hij: “heer gij dwaalt, nooit zag de
 Wereld zulk een grooten knoeier,
 Dat zeg ik, Salvator Rosa!”

Wagens raatlen; vooruit rijden
 Dienaars, uniformen schittren,
 En, met rijk gevolg, verthoont zich
 Een bejaarde dame, statig
 Het portaal des Doms betredend.
 Van haar zeide een: “Wat zij oud wordt!
 't Is de koningin van Zweden.
 Denk eens hoe verrukkelijk schoon zij
 Was bij haren eersten intocht!
 Als een muur van bloemen stond de

[240]

Poort del popolo versierd, en
 Tot den Ponte Molle trok haar
 't Volk van Rome juichend tegen.
 Ver van 't Corso, schier tot aan het
 Vatikaansch paleis, zoo was er
 Aan den jubeltoon geen einde.
 Ziet gij ook dien kleinen heer dáár
 Met dien bochel? Zie, daar niest hij.
 Dezen is zij zeer genegen,
 Zwedens koningin Christina.
 't Ventje is door-en-door geleerd, het
 Is de philoloog Naudaeus.
 Hij weet hoe 't vóór eeuwen toeging,
 En onlangs nog vond hij 't nuttig,
 Een antieken saltarello,
 Vorst Corsini onderwijzend,
 Als een meester voor te dansen.
 Het gezelschap lachte dat men 't
 Aan den Tiber wel kon hooren.”

Niet bemerkte in al dat woelen
 Kwam nu ook een zware wagen,
 Met twee zwarte dames, en 't was
 Anton die de paarden mende:
 “Ruimte heeren, voor de g'nad'ge
 Vrouwe abdisse en onze jonkvrouw!”
 Riep hij in het duitsch – men lachte.
 Met verwonderde oogen zag hij
 In die vreemde wereld, daarbij
 Zag hij 't Zweedsche hofgevolg, en

[241]

Den koetsier, een forschen grijze.
 Op den bok sprak hij toen grimmig:
 Oude Zweed, mij dunkt, ik ken u;
 Stondt gij vroeger niet bij 't blauwe
 Regiment van Südermanland?

Heb ik u misschen nog voor dien
 Houw in mijnen arm te danken,
 Dien gij in den slag bij Neurnberg
 Mij zoo vriend'lijk hebt gegeven?
 't Is toch een merkwaardig land, dat
 Rome, menig lang vergeten
 Vriend en vijand ziet men weder!"

– Op den Italiaanschen bodem
 Groet het lied thans Margaretha,
 En het zou de schoonste bloemen
 Van het zuid', der bleeke jonkvrouw
 Op haar paden gaarne strooien,
 Mocht het haar een lachje ontlokken.
 Doch sinds Werner van het slot reed,
 Was de scherts bij haar geen gast meer,
 Eenmaal zag men haar nog lachen,
 Toen de Zwaabsche jonker aankwam;
 Maar het was een bitter lachen,
 Als een klaagtoon van gesprongen
 Snaren van de mandoline;
 En de jonker keerde huiswaarts,
 Vrij, zoo als hij was gekomen.
 Zwiggend treurde zij beminrend,
 Treurde maanden lang en jaren,
 [242]

En deelnemend sprak ten laatste
 De oude abdisse tot den vrijheer:
 "t Kind heeft geen genot op onzen
 Bodem, stil verkwijnt het arme
 Hart hier in zijn bittren kommer,
 Luchtverandering is heilzaam;
 Laat met mij dan Margaretha
 Naar Italie gaan; ik moet toch
 Rome om red'nen gaan bezoeken.
 Want in Chur verlangt de bisschop
 't Schoonste goed in Zwitserland, van
 't Sticht het rijkste aan zich te trekken,
 En ik zal hem gaan verklagen,
 'k Zal den heil'gen vader zeggen:
 Wees genadig, en bestraf den
 Boozen bisschop van Grauwbunder."
 Toen de vrijheer: "Neem haar dan en
 Geef de hemel zijnen zegen,
 Dat gij weer met roode wangen
 't Mij zoo dierbaar kind terug brengt."
 Alzoo reden zij naar Welschland,
 En koetsierde dan ook Anton.

Nu dan opent hij den wagen,
 En de abdis gaat den St. Pieter,
 Met Margretha aan haar zijde,
 Langzaam en vol eerbied binnen.
 Tot bewond'ring dwingt de pracht van
 Die onmetelijke ruimte,
 Waarin menschen zijn als stippen;

[243]

Zij aanschouwt de marmren zuilen,
 Den met goud versierden koepel;
 In de nis van 't middenschip staat
 't Koopren standbeeld van St. Petrus.
 Dezen dag droeg 't een volledig
 Pauselijk ornaat, maar moeilijk
 Schikte zich de zware goudstof
 Om 't metaal. Het droeg de mitra,
 En zij zagen hoe de menigt '
 Daar den voet van 't standbeeld kuste.
 Naar de estrade aan 't altaar, naar de
 Eereplaats der vreemde gasten
 Leidde een kamerheer des pausen
 Nu de beide duitsche dames.
 Daar klonk de muziek, en, door de
 Zijdeur van het vatikaan, hield
 Zijne heiligheid zijn intocht
 In het heiligdom van Petrus.
 Forsche Zwitsers, hell'baardieren
 Gingen aan de spits van d' optocht;
 Van de pauslijke kapel de
 Zangers dan, zoo zeer beroemd in
 Heel de wereld; notenboeken
 Droegen de koorjongens, slepend'
 Den in-folio met moeite;
 Toen, in bonte rijen, kwamen
 Violette monsignori,
 Kwamen abten en prelaten,
 De domheeren van St. Pieter,
 Zwaar van gang – en de prebende

[244]

Was aan 't uiterlijk wel merkbaar.
 Op zijn staf geleund ging bevend
 De overste der kapucijnen,
 Want een last van bijna honderd
 Jaren woog hem op de schouders,
 Maar in 't hoofd droeg hij nog menig
 Stout en krachtig plan verborgen.
 Met de franciscanen uit het
 Klooster Ara coeli kwam de
 Prior ook van Palazzuola.
 Aan den voet van Monte Cavo
 Staat zijn kloostertjen, daar kan het
 Hart zijn stille droomen droomen;
 Zelfs ging hij diep in gedachte,
 En wie weet waarom? zijn momp'len
 Klonk niet als gebed, het klonk als:
 “Vaar dan wel Amalia!”
 Daarop kwam een uitgelezen
 Schaar van achtb're kardinalen;
 Ruischend op den marmren bodem
 Golft de sleep van 't vorstlijk purper.
 “Heb geduld, mijn hart,” zoo dacht de
 Kardinaal van Ottoboni,
 “Nu de tweede nog, maar binnen

Minder dan een zestal jaren,
 Zit ik op den stoel van Petrus.”
 Dan een stoet van cavalieren,
 't Zwaard ontbloot, en echt krijgshaftig
 Rukken ze in geled'ren voort, dat
 Was des pausen eeregarde.

[245]

En de heil'ge vader zelf kwam
 Nu, gedragen in een troon door
 Acht van zijn getrouwe dienaars;
 Pages hielden boven 't hoofd een
 Waaier hem van pauwenveeren.
 Sneeuw wit was zijn linnen feestkleed,
 En zijn rechterhand, waaraan de
 Visschersring van Petrus, hief hij
 Zeg'nend over heel de schare op.

Tot het hoofdaltaar is nu de
 Stoet gekomen, waar de paus de
 Hoogmis celebreert aan 't graf van
 Der Apost'len prins, St. Petrus.
 Feestelijk en ernstig klonk het
 Koorgezang in plecht'ge wijzen,
 Die de meester Palestrina
 Streng van zin, eens zoo gezet had,
 En de vrome grijze abdisse
 Bad met stille en heilige aandacht.
 Maar Margretha sloeg het oog op,
 't Lied klonk als een stem van boven,
 Naar den hemel wil zij staren;
 Doch haar blik blijft hechten aan de
 Zangersloge, en zij – ze beefde.
 In het midden van de zangers
 Stond een man, hoog van gestalte,
 Half verborgen hem de zuilen;
 Blonde lokken – weer zag ze op, en
 Zag niet verder naar den paus meer,

[246]

Niet meer naar de kardinalen,
 Niet meer naar de neg'nentachtig
 Lampen boven 't graf van Petrus.
 “Oude droom, wat keert gij weder?
 Oude droom, en wat vervolgt gij
 Mij tot in de heil'ge plaatsen?”

Zacht klinkt nog de laatste toon, de
 Plechtigheid is thans ten einde.
 “Jonkvrouw! hoe ge ontsteld en bleek zijt!”
 Is het woord der oude abdisse,
 “Neem mijn fleschjen, 't zal u baten,
 't Is welriekende essens uit de
 Wel bekende ap'theek van 't klooster
 Van San Marco te Florence.”

Juist nu trekt de stoet der zangers
 Langs de zitplaats van de dames:
 “God, o God, wees mij genadig,
 Ja hij is 't! Ik ken het teeken

Aan zijn voorhoofd, 't is mijn Werner!"
 Donker werd het voor Margretha's
 Oogen, – hart, wat klopt ge onstuimig?
 Staande kon ze zich niet houden,
 En onmachtig zonk de jonkvrouw
 Op den kouden marmren bodem.

[247]

ZESTIENDE HOOFDSTUK. Ontknooping en einde.

Innocentius de elfde was een
 Braaf, goedhartig man, ook smaakte
 Hem het middagmaal bijzonder;
 Vergenoegd bleef hij wat taf'len,
 Nog een ananas gebruikend,
 En vroeg kardinaal Albani:
 “Wie was toch die blonde jonkvrouw,
 Die van morgen in St. Pieter
 Zulk een toeval heeft gekregen?”
 Kardinaal Albani zeide:
 “Voor het oogenblik ontbreekt mij
 Nog bericht, dat zal ik spoedig
 Monsignor Venusto vragen,
 Die weet alles wat te Rome,
 't Zij bij nacht of dag gebeurd is,
 Weet wat de salons verhalen,
 Wat de senatoren willen,
 Wat de vlaamsche schilders drinken,
 Weet zelfs wat de marionetten
 Op de plaats Navona spelen,
 Daar is niets, hoe fijn gesponnen,
 Dat niet monsignor bekend wordt.”

[248]

Eer de koffie nog gediend was
 (Dat was toenmaals een hoogst zeldzaam
 Nagelnieuw gebruik, men dronk de
 Koffie slechts op hooge feesten)
 Was de kardinaal volkomen
 Ingelicht, en hij verhaalde:
 “Deze bleeke dame is eene
 Edelvrouw, zij is naar Rome
 Met de duitsche abdis gekomen.
 En zij zag – het is merkwaardig –
 In St. Pieter, juist den man weer
 Dien zij ééns, vóór lang beminde,
 En aan wien – het is merkwaardig –
 Zij nog tot op dezen dag hangt;
 Schoon hij zonder eenig aanzien
 Zonder vad'ren, zonder stamboom,
 Hopeloos van haar moest scheiden.
 En die onvrijwillige oorzaak
 Van haar ziekte is – 't is merkwaardig –
 Signor Werner, uwer eig'ne
 Heiligheids kapeldirektor.

Aldus heeft aan monsignor, die
Dadelijk de abdis bezocht heeft,
Deze zelve 't voorgedragen,
Onder 't zegel der geheimnis.”

“Dat is waarlijk,” sprak de paus toen
“Een ontroerend samentreffen;
Waar' de stof niet te modern, en
Gold het hier ook slechts geen duitsche
[249]

Half-barbaren, zeker zou dan
Uit der heeren van Arkadie
Dichterhof, zijn lauwren oogsten
Wie dat weerzien mocht bezingen.

Doch 'k stel voor mij-zelf belang in
't Lot van onzen signor Werner.

De kapel houdt hij in orde,
Hoogstvoortreflijk, en bevordert
Smaak voor ernstig strenge wijzen,
En dat – schoon mijn Italianen
Enkel lustig en lichtzinnig
Op'ra-toon-spektakel willen.

Zedig doet hij al zijn dienstwerk,
Spreekt geen woord, als 't niet gevraagd wordt,
Heeft nog nooit om gunst gebedeld,
Nooit de hand nog uitgestoken
Om geschenken, gave of gifte,
En de voorbeelden zijn vele
Van omkoopning en corruptie
Onder ons – veelvuld'ger zijn ze
Dan in 't heet seizoen de vlooiën.
Is 't niet, monsignor Venusto?
Bijna schijnt het dat den duitschen
Meester een geheim verdriet kwelt,
't Zou mij wel interesseeren,
Of hij-zelf nog denkt aan 't liefje?”

Toen sprak kardinaal Albani:

“Dat zou 'k wel voor zeker houden,
Want in de conduite-lijsten
[250]

Die wij over hooge en lage
Staats- en kerkediënaars houden,
Staat geteekend als curiosum:
“Streng ontwijkend alle vrouwen.”

Vroeger was hij in verdenking,
Of hij door de schoone vrouw van
't Wijnhuis, bij 't Egeriadal, ook
Afgedwaald was in de liefde.
's Avonds zagen ze hem wand'len
Voor de porta Sebastiano,
Rondom is geen ander woonhuis
Dan gezegde osteria,
En door nachtelijke wand'ling
Laadt een man van zijne jaren
Spoedig een verdenking op zich.

Daarom werden twee spionnen

Op den voet hem nagezonden,
 Maar zij vonden bij het puin hem
 Aan de Appijnsche straat der graven.

Een romeinsch patronus had eens
 Voor zijn joodsche vrijgelatne,
 Die hij tot herinn'ring van den
 Brand des tempels van Jeruz'lem
 Meenam, daar een graf doen bouwen;
 'k Meen zij heet Zatcha Achyba.
 En dáár zat hij; de spionnen
 Zagen 't – wel een fraai effektstuk!
 De campagna zwart en donker,
 Hij, zijn mantel omgeslagen,
 Maneschijn en 't marmren praalgraf.

[251]

Klagend blies hij de trompet en
 Huivringwekkend werd het nachtuur.
 Spotternij had hij niet weinig
 Later nog daarom te hooren:
 “Signor Werner componeert een
 Requiem voor een Jodin,” was 't.

Zoo sprak hij, en Innocentius
 Lachte met zijn kardinalen;
 Plichtgetrouw, op hooger voorgaan
 Lachten ook de kamerheeren,
 Zelfs 't gelaat van Carlo Dolci,
 Dweepziek-donker werd vervroolijkt.
 En de paus sprak: “mijne heeren,
 Achtung voor den duitschen meester;
 't Was voor menig ander wensch'lijk,
 Dat hij bij zijn nachtelijk sluipen,
 Dok naar de App'sche straat mocht wand'len.
 Signor Werner staat bij mij in
 Volle gunst, ik zal 't hem morgen
 Toonen, morgen als ik 't wel weet,
 Heb ik ook der vrouwe abdisse
 Audientie ingewilligd.”

's Ochtends op den eersten Juli
 Zestien honderd neg'nenzestig,
 Ging de zon met zelfbehagen
 Over Rome op, koel en zachtkens
 Ruischt de Tramontana door de
 Myrthenstruiken en cypressen
 [252]

In den vatikaanschen lusthof,
 En de bloemen hieven vroolijk
 In de warmte 't hoofd naar boven;
 Op den koopren reuzenappel,
 Die eens 't prachtig praalgraf van den
 Keizer Hadrianus sierde,
 En nu bij jasmijn en roosjes
 Als tevreden commensaal leeft,
 Kropen hagedissen rond en
 Hapten naar de kleine vliegjes,
 Die in 't zonlicht zich vermaakten.

Bronnen sprongen, vogels zongen,
 Zelfs het bleeke marmren beeld was
 Levenswarm en blij te moede,
 En de satir met het fluitjen
 Stond als wilde hij van 't voetstuk,
 Om eens in den tuin te dansen;
 Ernstig wenkte hem Apollo:
 “Vriend, die tijden zijn vervlogen,
 Slechts zoudt ge u compromitteeren.”
 Zonnig groette de overzijde
 't Vatikaan en Rome aan deez ' zij.
 Uit de zee van huizen, kerken
 En paleizen stak zoo trotsch en
 Fier het quirinaal uit, verder
 Rees de kapitoolsche heuvel;
 Violierengeur in 't ronde.

In het boscareccio, in de
 Lanen schitterde des pausen
 [253]

Wit gewaad; hij had genadig
 Dáár de abdis en de jonkvrouwe
 Audientie willen geven.
 Aan de abdis was troost geschonken,
 En haar rechtszaak zou op 't spoedigst
 Ernstig overwogen worden.
 Maar tot Margaretha sprak de
 Heil'ge vader: “zonder troost zal
 Nooit uit Rome een pelgrim trekken,
 En als arts der zielen moet ik
 U voor volgende onmacht hoeden.”
 En hij wenkt den dienaar even:
 “Breng mij den kapeldirector!”

Werner kwam – tot statig schoonen
 Man was hij gerijpt in 't zuiden;
 Sedert hij als hooploos minnaar
 't Slot had aan den Rijn verlaten,
 Hadden 's levens wilde stormen
 Steeds hem heen en weer geslingerd.
 Gaarne zou ik nog verhalen
 Hoe hij veler menschen land zag,
 Overal is heengevaren,
 En met de Maltezers tegen
 Turksche roovers op de zee streed,
 Tot ten laatste 't toeval Rome
 D' eindpaal van die tochten maakte;
 Doch mijn lied wordt ongeduldig,
 Als een voerman klapt het met de
 [254]

Zweep, klapt voor de deur van 't huis en
 Roept: “kom voort! wij zijn aan 't einde!”

Werner kwam – getroffen zag hij
 Margaretha; tweemaal, driemaal
 Zag hij sprakeloos haar aan, doch
 Meer was uit zijn blik te lezen
 Dan in een foliant gedrukt staat;

't Was de blik waarmede Odysseus
 Bij der vrij'ren lijken zittend,
 Eens de gade aanzag, van wie hem
 Twintig lange jaren zwervens
 Wreedlijk hadden afgehouden.

Innocentius de elfde was een
 Goede heer, niet minder was hij
 Psycholoog. Beleefd nu sprak hij:

“Wat door Gods bestuur goedgunstig
 Is vereenigd, moet in 't leven
 Nimmermeer gescheiden worden.
 Gistren in St. Pieter, heden
 In den tuin van 't vatikaan, is
 Het mij duidelijk geworden
 Dat hier een geval bestaat, dat
 Paus'lijke beslissing vordert.

't Is een machtig wezen, 't welk men
 Meestal liefde pleegt te noemen.
 Fijner dan het licht doordringt zij
 Alle voegen, reten, naden
 [255]

Van de wereld, ja St. Pieters
 Stoel zelfs wordt van haar bemoeilijkt,
 En zij bidt om onzen bijstand.

't Is een schoone roeping van het
 Opperhoofd der christenheid, om
 Meengen zwaren steen des aanstoots,
 Die der trouwe liefde op 't pad ligt,
 Voor haar uit den weg te ruimen.
 Onder alle volken zijn het
 Wel de duitschers, die het meest ons
 Daarmeê moeite en werk verschaften.
 Zoo kwam reeds de graaf von Gleichen
 Uit het heil'ge land naar Rome,
 Met een turksche gade, ofschoon hij
 Door zijn ega t' huis gewacht werd.
 Nu vermelden nog de annalen
 De verlegenheid, waarin hij
 Onzen voorganger gebracht heeft.
 Zoo kwam ook eens de ongelukkigst'
 Aller ridders, Tanhäuser:
 “Paus Urbanus, paus Urbanus,
 Heel den kranke, dien de booze
 Venus in haar berg nu zeven
 Jaar gevangen heeft gehouden!”
 Maar de zaak is heden anders,
 Veel bekoorlijker; 't betreft geen
 Kanoniek bezwaar, gelukkig!
 Slechts bedenking – als ik 't wel heb –
 Bij den vader van de jonkvrouw.

[256]

Gij, heer Werner, diendet braaf mij.
 Doch ik las uit uwe stille
 Onderworpen plichts vervulling,
 Dat gij als de vogel in zijn

Kooi verdrietig hebt gezongen.
 Vaak verzocht ge ontslag, dat ik
 U weigerde, en ik zou ook heden
 Zeker u dat nog niet geven,
 Als 't gebruik slechts toestond dat de
 Paus'lijke kapeldirector
 In het huwelijk mocht treden;
 Daarom moest ook Palestrina
 Onder vreemden zich begeven.
 Ik ontsla u dan genadig.
 Vindt de vader van de jonkvrouw
 Uwen naam als Werner Kirchhof
 Veel te eenvoudig, zoo benoem ik
 U tot ridder van mijn hof nu.
 Uw begeerte is 't niet, dat weet ik,
 Wien de kunst geadeld heeft, kan
 't Siersel van zulk bijwerk missen,
 Maar de g'nad'ge jonkvrouw zal het
 Mooglijk toch gepaster reeknen,
 Den Marchese Composanto
 Dan den speelman Werner hare
 Hand te geven; krachtens mijne
 Macht te ontbinden en te binden,
 Leg ik uwe handen samen,
 En verklaar u tot verloofden;
 Zelfs een liefdeloozen tijd treft
 [257]

't Voorbeeld van zoo trouwe liefde,
 En gij gaaft het, weest gelukkig
 Kind'ren, en ontvangt mijn zegen."

Zoo sprak hij; 't was met ontroering;
 Diep bewogen knielde Werner,
 Knielde Margaretha voor den
 Heil'gen vader, ook de abdisse
 Weende, dat het gras verwonderd
 Opzag, of er regen daalde.
 Met die tranen der abdisse
 Eindigt weenend de geschied'nis
 Van den jongen speelman Werner
 En de schoone Margaretha.

Doch wie wandelt, laat des avonds
 Door het Corso, en wie sluipt daar
 In een zijstraatjen, in 't donker?
 De koetsier is 't, die trouwe Anton;
 Vreugde jubelt in zijn binnenst,
 En der vreugde geeft hij haren
 Waren vorm, dáár in het wijnhuis,
 In het wijnhuis van Facchino.

Heden drinkt hij niet den lichten
 Landwijn, uit de fogliette,
 Heden drinkt hij uit de strooien
 Matflesch besten orvieto
 En den Monte Porzio.
 [258]

Glazen rink'len, scherven splint'ren,

Elke flesch die is geledigd
 Werpt hij deftig uit het venster,
 Verontwaardigd, dat er olie
 Op den wijn zwemt, als kometen
 In het luchtruim, maar vol geestdrift
 Drinkt en drinkt en drinkt de trouwe.

In een korte pause, in welke
 Hem de waard de zesde flesch gaat
 Uit den kelder halen, spreekt hij:
 “Lustig nu mijn oud koetsiershart,
 Nu de paarden voorgespannen,
 Nu kunt gij naar huis koetsieren!

Van het standpunt eens koetsiers is
 't Welschland een recht treurge landstreek,
 Ver ten achter, slechte wegen,
 Dure tollen, mufte stallen,
 Schrale haver, leelijk rijtuig,
 Zwaar beleedigd voelt mijn oog zich
 Als 't dat tweespan stieren zien moet.

Huiswaarts! huiswaarts! wat verrassing!
 Nooit nog was ik in mijn leven
 Zoo vervuld van mijn koetsiersplicht,
 Als nu bij het huiswaarts keeren;
 In een draf, trotsch als nog nooit een
 Welsche voerman dat gedroomd heeft,
 [259]
 Breng ik nu mijn heer en dames
 Door Florence en door Milaan heen.

Te Schaffhausen nemen wij de
 Laatste nachtrust, en een bode
 Moet vooruit, moet vliegend jagen
 En geheel het stadje moet hij
 Alarmeeren: “steekt de vlag uit,
 Laadt geweren en kanonnen,
 Bouwt ook prachtige eerepoorten!”

D'avond daarna trekken wij door
 De oude poort plechtstatig binnen.
 Feestlijk klap ik op mijn bok, zóó
 Dat de raadhuisvensters dreunen,
 En ik hoor den ouden vrijheer
 Dat hij driftig vraagt: “wat moet dat
 Schieten, jublen, vlaggenwaaien?”
 Reeds van verre roep ik tot hem:
 “Heil is aan ons huis beschoren,
 En een bruidspaar doet zijn intocht
 Heer, ik breng u uwe kindren!”
 Niemand moet dien dag vergeten!

Tot herinn'ring moet de kater
 Hiddigegei thans een echte
 Italiaansche rookworst hebben,
 En tot eeuwige gedachtenis
 Moet de heer schoolmeester mij een
 Fijn gesponnen liedjen maken;

[260]

't Raakt niet, zal het mij zelfs meer dan
Twee brabantse daalders kosten,
En het slot daarvan moet luiden:

“Liefde en het trompetten samen
Dienen tot de grootste zaken,
Kunnen adellijke dames
Immers krijgsgevangen maken.
Liefde en het trompetgeschetter,
'k Wou voor elk wel 't loon bedingen
Dat heer Werner de trompetter
Aan den Rijn kreeg te Säckingen!” ”

De bovenstaande tekst volgt de editie van 1877.

*Scheffel-Freunde Bad Säckingen e. V.
Bernd Crössmann, 21.09.2020*

<https://scheffel-freunde.de>